

ביאורי רבי שמואל

מהגאון רבי שמואל ברנד זצוק"ל

קונטרס יום הזיכרון

ביאורים במהות היום ובמצות התרועה בו

יו"ל מחדש בס"ד
ע"י כולל תורת שמואל
פעיה"ק ירושלים תובב"א
ערב ר"ה תשפ"א

בכל עניני הקונטרס והכולל
ושאר תורתו של רבינו זצ"ל
אפשר לפנות למס' 054-8524072

תוכן הענינים

בפתח השער ה

סימן א: בגדר מהות היום ומהות מצות התרועה ותוכן ברכות

מלכויות זכרונות ושופרות והמסתעף ז

י"ט של זכרון תרועה / 'חג' לשמחה - יו"ט זמן של טובה / 'שבתוך' לעשות
י"ט - 'מקרא קודש' קדושת היום / זכרון לפני ה' ע"י תרועה / ותתן לנו את
יום הזכרון / השופר מעלה זכרון לטובה לפני ה' / 'זכרון תרועה' מלכויות
זכרונות שופרות / 'שופרות' הופעת מלכות ה' / בגמ' 'לפי' זכרונות שופרות
מ'זכרון תרועה' ומלכויות ממקום אחר / ברכת שופרות לכאורה אינו עבודה
ולא בקשה / שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים / שומע קול שופר ומאזין
תרועה / הפסוקים דברכת שופרות אינם 'צעקה' / בקריאת ים סוף "מלכותו
ברצון קיבלו" - ע"י שירה / קול שופר - קול יראה וחרדה / גם כל העולם
כולו חל מפניך ובריות בראשית חרדו ממך / כי ה' עליון נורא מלך גדול על
כל הארץ / הללוהו בתקע שופר הללוהו בתוף ומחול - הילול של יראה הילול
של אהבה / גדר התרועה - גדר ברכת שופרות / ע"י המשפט "תנשא מלכותך"
/ ישמחו במלכותך שומרי שבת / בר"ה 'מלך נורא' - בשבת יגדלו וטובו /
מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' / "המלך הקדוש" מנהיג ושופט -
"האל הקדוש" בורא העולם / ובכן תן פחדך על כל מעשיך ואימתך על כל
מה שבראת וייראוך כל המעשים / קריאת שמע - קבלת עול מלכות שמים
באהבה / 'הופע בהדר גאון עוזך' - מפחד ה' ומהדר גאונו / הפסוקים של
כתובים בברכת שופרות - יראה מחמת משפט / "מלכויות" עצם מלכותו -
"שופרות" חיל ורעדה / 'מאזין תרועה' אינו שייך בכבוד מלכות / "שופרות"
אינו קבלת מלכות / מצות התרועה - עצם החרדה והפחד / עצם 'מעשה'
התרועה - 'מעשה' המעלה זכרון לטובה / הבעת חרדה המבטא בקשה שיחוס
על עמו / שומע קול שופר ומאזין תרועה - ה' מאזין ברחמים להבעת החרדה
/ "לשמוע קול שופר" - המצוה שמיעת הקול / בקבלת מלך רק התוקע שייך

במעשה / המצוה לעמוד בפחד ויראה ולכן גדר המצוה - שמיעה / במעמד
הר סיני ישראל שמעו ולא תקעו / ברכת מלכויות אינו נלמד מעיקר פרשת
זכרון תרועה / ברכת מלכויות כתנאי והקדמה לברכת זכרונות / ע"י עבודת
דמלכויות מתרצה ה' לעמו בבקשת הזכרונות / דעת ר' יוחנן בן נורי דכולל
מלכויות בברכת קדושת השם / טעם ר' יוחנן בן נורי - אין המלכויות מעצם
מהות חובת היום / דעת רבי עקיבא דכולל מלכויות בקדושת היום /
"ומקדישים וממליכים" וכולם מקבלים עליהם 'עול מלכות שמים' / קדוש קדוש
קדוש ה' צבאות מלוא כל הארץ כבודו / 'מלכותו' ברצון קיבלו - מי כמוכה
נאדר 'בקודש' / לר' יוחנן בן נורי אומר מלכויות בקדושת השם ולא בגבורות
/ לרבי עקיבא גם המלכויות מעצם חובת קדושת היום / המלכויות אינו מדין
ה"תרועה" אלא מדין "הזכרון" / ברכת מלכויות - התייחסות למלכות בתורת
'בורא ויוצר' / עלינו לשבח לאדון הכל לתת גדולה ליוצר בראשית / עם
'ממליכיו' מבקשים שיזכור הברית ויתעורר רחמיו ע"י שיראה ה' חרדה' (קול
שופר) / הסיבה להקדמת זיכרונות לשופרות / רק בבן ברית ואהוב החרדה
גורמת לרחמים / הסיבה דאין בקשת רחמים ע"י תפילה כפה / בקשת רחמים
כביכול הדין והמשפט - תקיעת שופר 'הנהגה של חרדה' וקבלת המשפט / פחד
וחרדה צורה של 'קבלת המשפט' והרחמים מתעוררים מעצמם אצל השופט /
אשרי העם שיודעים לפתות את בוראם בתרועה / תקיעת שופר אינה בקשה
גלויה ומפורשת / מחמת גודל האהבה מתעורר מידת הרחמים / אשרי העם
יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון / עומד מכסא דין לכסא רחמים / הרחמים
סתירה לדין / מבין ומאזין מביט ומקשיב / קבלת התפילה 'שומע' - קול תרועה
'מאזין' / מן המיצר קראתי יה ענני במרחב יה / מנהג ישראל הפשוט - תקיעת
שופר בבכיות ושברון לב.

סימן ב: בביאור השייכות של מלכויות לקדושת יום הזכרון

והמסתעף עג

המלכויות שייכים לעצם קדושתו של יום / מלך על כל הארץ מקדש ישראל
ויום הזכרון / בברכת קדושת היום לא מוזכר זכרון / 'יעלה ויבוא' בקשת זכרון
לטובה / וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות וגו'
/ שבת קביעא וקיימא - יומא טבא ישראל דוא דקמעברי ירחי וקבעי לשני /
כל דמועדים זמן ריצוי לישראל / מלוך על כל העולם כולו בכבודך / מהותו
ומצותו של יום - זכרון, קדושתו של יום - מלכות ה' / במשפטים וכי תשא -

חג הודאה על הטובה / המקרא קודש כתוצאה מעשיית המועד / בפרשת אמור - מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש / קרבן שלמים עולת ראייה 'הודאה ושמחה' - קרבן מוסף 'קדושת היום' / ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת / קדושת ישראל / קרבן התמיד - משום קדושת ה' השוכן בישראל / קדושת המועד - קדושת המקדש / בתפילת המוסף מרחיבים ענין שם ה' הנקרא על ישראל / בסיבה המחייבת המועדים חלוקים - מקרא קודש שם אחד לכל המועדים / מקרא קודש זכר ליציאת מצרים / השבת - מהותו 'זכר למעשה בראשית' נתינתו 'זכר ליציאת מצרים' / בתפילת שבת אין מזכירים 'זכר ליציאת מצרים' / בראש השנה - מקרא קודש של "מלכויות" / במקרא קודש של ראש השנה כלול קדושה נוספת 'מלך על כל הארץ' / מלכינו המטיב עמנו - עם קדושו / "זכרון תרועה" עצם עשיית היום - "כבוד ה' ומלכותו" דין מקרא קודש / ותתן לנו את יום הזכרון / מלכות ה' של קדושת היום - פחד וחרדה / ובכן תן פחדך / ברכת "מלכויות" - מלכות של אהבה ולא מלכות של פחד וחרדה / שני סוגי מלכויות בראש השנה / מצות אכילה ושתייה בראש השנה משום מקרא קודש / לא יאכלו כל שבעים / לא יאכלו כל שבעים - מעיקר מצות היום "יום תרועה" / ביאור הי"א דס"ל דמצוה להתענות בראש השנה / שלא לישון ביום ר"ה / מצות מלכויות בר"ה דוקא ע"י פחד וחרדה / תקעו בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק / ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות' - פחד חרדה מצב של ביטול / שופר אילו של יצחק במעמד הר סיני / ויחרד כל העם אשר במחנה היינו פחד יצחק.

סימן ג: בסיבת קביעת התורה יום ראש השנה ליום זכרון קיט

כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון / הא דאדם נידון בר"ה מחלוקת תנאים / זכרון לטובה אף למ"ד ליכא דין בראש השנה / זכרון לטובה משום ראשית השנה / בחג נידון על המים / החרדה בר"ה משום דאגת דשנה הבאה / אף למ"ד אדם נידון בכל יום - חרדת הדין מתעורר בראשית שנה / יום החרדה.

מילין ועירין

נודה לה' על כל הטובה שלא עזבונו ולא כלו רחמיו מאיתנו שזכינו להוציא לאור עולם קונטרס זה מחדש קנקן חדש מלא ישן תוכן ביאורים נפלאים לאמיתה של תורה מאת רבינו הגדול הבלתי נשכח לשמו ולזכרו תאות נפש.

הגאון הגדול

רבי שמואל ברנד זצוק"ל

הנה זכינו שאחר פטירתו נתקבצנו חבר תלמידיו לעסוק בתורתו הבהירה ובלבון שמועתו מתוך מטרה להוציא לאור עולם מחידושיו שלא הספיק להעלותם על הכתב.

אנו תקוה שבזמן הקרוב נוכל לברך על המוגמר בהוצאת ספר 'ביאורי רבי שמואל על מסכת בבא קמא' שנמצא תודה לקל בשלבי עריכה מתקדמים. קונטרס יום הזכרון זה הודפס ע"י רבינו בשנת תשנ"ד, וכעת לאור הביקוש הרב אנו מדפיסים אותו שוב במתכונת חדשה ומהודרת, בהוספת סימני פיסוק וכותרות, וכמה תיקוני דפוס קלים.

כאן המקום להודות לבני ביתו של רבינו זצ"ל ובראשם הרבנית החשובה על עזרתם הכבירה ובזכותם זכינו להגיע הלום, ישלם ה' שכרכם בכפליים ותזכו לכתובה וחתימה טובה.

בצאתנו מן הקודש נפרוש כפינו אל קל בשמים שכה יתן ה' וכה יוסיף שנזכה להשלים את מלאכת המחשבת ולהמשיך בהפצת תורתו לכבודה של תורה, לתועלת הלומדים ולעילוי נשמתו הטהורה.

נב. הננו להפנות את תשומת לב מבקשי ודורשי תורת רבינו, שבימים אלו יוצא לאור מאמר על יום הכיפורים, שנערך מתוך שיחותיו של רבינו, המאמר מתפרסם בקובץ התורני ישורון שיו"ל בימים אלו.

כולל תורת שמואל

סימן א

בגדר מהות היום ומהות מצות התרועה ותוכן ברכות מלכויות זכרונות ושופרות והמסתעף

בפרשת אמור כתיב דבר אל בני ישראל בחודש השביעי באחד לחודש יהי לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש וגו'. והיינו יו"ט של ראש השנה. ששובתינ בו ממלאכה. ומשו"ה כשבאה התורה לומר יהי לכם יו"ט של זכרון תרועה כתבה "שבתון" זכרון תרועה, והוא כמו "חג" המצות ו"חג" הסוכות, ה"נ "שבתון" זכרון תרועה הוא במקום "חג" זכרון תרועה.

יו"ט של זכרון תרועה

והנה ביאור הפשט בקרא זה דשבתון זכרון תרועה - שזהו הגדרת התורה על יו"ט של ראש השנה - הוי: "יו"ט של זכרון תרועה". והיינו דשבתון דקרא הוי כמו יום טוב בלשון חז"ל: "יום טוב" של ראש השנה, ובקרא כתב שבתון במקום יום טוב. ומשום דהביטוי ליום טוב הוא אי עשיית מלאכה משום טובו של יום, וכדאמר במגילה ה' ע"ב ויום טוב מלמד שאסור בעשיית מלאכה, הרי הביטוי ליום טוב הוא איסור מלאכה, שכך קובעים את היום ליום "טוב" ו"ט"מ זמן של טובה 'חג' לשמחה - יו"ט זמן של טובה והא דלא כתבה "חג" זכרון תרועה הרי זה משום דראש השנה אינו "חג" אלא "יו"ט", דחג פי' ימים שמיועדים לשמוח ולחוג על טובה שיש לנו, דעצם קביעות ומטרת הימים של חג הוי "לשמוח בהם" על טובה, וזה אינו אלא בג' הרגלים כדכתיב במשפטים ג' רגלים תחוג לי בשנה, שהם הוקבעו לחוג ולשמוח בהם לפני ה' על הטובה שנתן לנו כל חג הטובה שלו. ובפרשת ראה כתיב ושמחת לפני ה'

והנה ביאור הפשט בקרא זה דשבתון זכרון תרועה - שזהו הגדרת התורה על יו"ט של ראש השנה - הוי: "יו"ט של זכרון תרועה". והיינו דשבתון דקרא הוי כמו יום טוב בלשון חז"ל: "יום טוב" של ראש השנה, ובקרא כתב שבתון במקום יום טוב. ומשום דהביטוי ליום טוב הוא אי עשיית מלאכה משום טובו של יום, וכדאמר במגילה ה' ע"ב ויום טוב מלמד שאסור בעשיית מלאכה, הרי הביטוי ליום טוב הוא איסור מלאכה, שכך קובעים את היום ליום "טוב"

וגו' ושמחת בחגך היינו דהם ימי בשם הפוסקים ונפק"מ דאי"צ בשר ושמחה לפני ה'.

משא"כ ראש השנה וה"ה יוה"כ

אינם ימי "חג" אלא "ימים

טובים", והיינו שאין עצם קביעתם

לשמחה היינו לשמוח ולחוג בהם על

טובה, אלא שקביעתם הוי לזכרון תרועה בראש השנה ולהתכפר לפני

ה' ביום הכפורים, ורק דעצם מצב זה שאנו נזכרים ומתכפרים לפני ה'

בימים אלו הרי"ה דבר טוב לנו, שהרי הוא לטוב לנו להזכר ולהתכפר

לפני ה', ומשו"ה הרי יום זה הוא "יום טוב" והוא מחייב מנהג יום

טוב דהיינו שבתון ואיסור מלאכה, ומשו"ה הגדירה תורה "שבתון"

זכרון תרועה והיינו "יו"ט" של זכרון תרועה ולא "חג" זכרון תרועה

וכמשנ"ת.

ולפי זה ודאי דליכא מצות שמחה בראש השנה, דושמחת

ב"חגך" כתיב וראש השנה אינו חג. והא דכתב בשו"ע תקכ"ז אוכלים

ושותין ושמחין בראש השנה ואין מתענין בו הוא מדין "מקרא קודש",

ויעוי' בביאור הגר"א שם אבל פשוט דמצות שמחה ליכא ודלא כהמ"ב

ולפי זה ודאי דליכא מצות שמחה בראש השנה, דושמחת

ב"חגך" כתיב וראש השנה אינו חג. והא דכתב בשו"ע תקכ"ז אוכלים

ושותין ושמחין בראש השנה ואין מתענין בו הוא מדין "מקרא קודש",

ויעוי' בביאור הגר"א שם אבל פשוט דמצות שמחה ליכא ודלא כהמ"ב

ולפי זה ודאי דליכא מצות שמחה בראש השנה, דושמחת

ב"חגך" כתיב וראש השנה אינו חג. והא דכתב בשו"ע תקכ"ז אוכלים

ושותין ושמחין בראש השנה ואין מתענין בו הוא מדין "מקרא קודש",

ויעוי' בביאור הגר"א שם אבל פשוט דמצות שמחה ליכא ודלא כהמ"ב

ולפי זה ודאי דליכא מצות שמחה בראש השנה, דושמחת

ב"חגך" כתיב וראש השנה אינו חג. והא דכתב בשו"ע תקכ"ז אוכלים

ושותין ושמחין בראש השנה ואין מתענין בו הוא מדין "מקרא קודש",

ויעוי' בביאור הגר"א שם אבל פשוט דמצות שמחה ליכא ודלא כהמ"ב

ולפי זה ודאי דליכא מצות שמחה בראש השנה, דושמחת

ב"חגך" כתיב וראש השנה אינו חג. והא דכתב בשו"ע תקכ"ז אוכלים

ושותין ושמחין בראש השנה ואין מתענין בו הוא מדין "מקרא קודש",

ויעוי' בביאור הגר"א שם אבל פשוט דמצות שמחה ליכא ודלא כהמ"ב

ולפי זה ודאי דליכא מצות שמחה בראש השנה, דושמחת

ב"חגך" כתיב וראש השנה אינו חג. והא דכתב בשו"ע תקכ"ז אוכלים

ושותין ושמחין בראש השנה ואין מתענין בו הוא מדין "מקרא קודש",

ויעוי' בביאור הגר"א שם אבל פשוט דמצות שמחה ליכא ודלא כהמ"ב

ולפי זה ודאי דליכא מצות שמחה בראש השנה, דושמחת

ב"חגך" כתיב וראש השנה אינו חג. והא דכתב בשו"ע תקכ"ז אוכלים

ושותין ושמחין בראש השנה ואין מתענין בו הוא מדין "מקרא קודש",

ויעוי' בביאור הגר"א שם אבל פשוט דמצות שמחה ליכא ודלא כהמ"ב

ולפי זה ודאי דליכא מצות שמחה בראש השנה, דושמחת

ב"חגך" כתיב וראש השנה אינו חג. והא דכתב בשו"ע תקכ"ז אוכלים

ושותין ושמחין בראש השנה ואין מתענין בו הוא מדין "מקרא קודש",

ויעוי' בביאור הגר"א שם אבל פשוט דמצות שמחה ליכא ודלא כהמ"ב

ולפי זה ודאי דליכא מצות שמחה בראש השנה, דושמחת

ב"חגך" כתיב וראש השנה אינו חג. והא דכתב בשו"ע תקכ"ז אוכלים

ושותין ושמחין בראש השנה ואין מתענין בו הוא מדין "מקרא קודש",

ויעוי' בביאור הגר"א שם אבל פשוט דמצות שמחה ליכא ודלא כהמ"ב

ולפי זה ודאי דליכא מצות שמחה בראש השנה, דושמחת

ב"חגך" כתיב וראש השנה אינו חג. והא דכתב בשו"ע תקכ"ז אוכלים

ושותין ושמחין בראש השנה ואין מתענין בו הוא מדין "מקרא קודש",

ויעוי' בביאור הגר"א שם אבל פשוט דמצות שמחה ליכא ודלא כהמ"ב

ולפי זה ודאי דליכא מצות שמחה בראש השנה, דושמחת

לה' ג"כ היו עושים אותו שבתון כדי לעשותו יום טוב, וכדהובא לעיל הגמ' מגילה ה' ע"ב דיום טוב מלמד שאסור בעשיית מלאכה, ואף שפורים אין בו דין מקרא קודש ואינו יום קדוש לה', ומכל מקום איסור מלאכה יש בו מצד חיובו לעשותו ליום טוב, וכן הוי גם שבתון דהכא.

ולפי זה אין האיסור מלאכה דשבתון מוגדר בגדר "איסור ולא" אלא בתורת "עשה" דשבתון, שאין עוול ועבירה בעצם עשיית המלאכה, ואינה מעשה עבירה אלא שהוא ביטול ה"עשה" דשבתון, שע"י המלאכה ממילא אינו קובע את היום ליום טוב, וחסר כאן "עשיית" היום טוב, מה שאין כן מצד מקרא קודש והיינו קדושתו של היום לה' הוא כבר מחייב "איסור" מלאכה בתורת לאו של כל מלאכת עבודה לא תעשו.

והגדר בזה דיום קדוש מחייב כבוד, וכדכתיב ולקדוש ה' מכובד, ועשיית מלאכה בו מחלל כבודו וקדושתו של יום, ונמצא דעצם עשיית המלאכה הרי הוא מעשה

עוול ועבירה שעל ידי זה הוא מחלל כבודו וקדושתו של יום לה' ודו"ק. **ונמצא** דב"שבתון זכרון תרועה" באה תורה לחייב עצם עשיית "יום טוב" של זכרון תרועה, ואח"כ קאמר קרא שיו"ט זה הוא מקרא קודש והיינו שהוא קודש לה' והוא מועד ה', וממילא מצד קדושתו הרי"ה מחייב "איסור" מלאכה ודו"ק.

זכרון לפני ה' ע"י תרועה ועתה צריך לבאר את עצם מהות היו"ט והגדרת התורה היא "זכרון תרועה", וברש"י פי' "זכרון" פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות לזכור לכם עקידת יצחק שקרב תחתיו איל, עכ"ל.

ובתב הרמב"ן ע"ז וז"ל אבל כל זה אסמכתא מדבריהם וכו' אבל זכרון תרועה כמו יום תרועה יהי' לכם יאמר שנריע ביום הזה ויהי' לנו לזכרון לפני ה' וכו', וכן זכרון תרועה מקרא קודש שיהי' הזכרון בתרועה וכו' עכ"ל.

ולפי"ז ביאור הפשט ב"זכרון תרועה" הוי שנזכר לפני ה' ע"י תרועה, ופי' "שבתון זכרון

תרועה" הוא יו"ט של זכרון לפני ה' לטובה ע"י תרועה, וא"כ הגדרת שמו ומהותו של יו"ט זה הוי יו"ט "זכרון לפני ה' ע"י תרועה" ודו"ק.

מהו ותתן "לנו", הרי יום הדין הוא לכל באי עולם כדאיתא במתני' וכל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, וא"כ אי"ז שייך לנו היינו לישראל דוקא.

ותתן לנו את יום הזכרון הזה והנה הגדרת חז"ל כתפילה וכקידוש של ראש השנה היא ותתן לנו את "יום הזכרון" הזה, מקדש ישראל ו"יום הזכרון", וכבר דנו המפרשים בביאור הפשט של יום הזכרון. ויש שרצו לפרש שהכוונה ביום הזכרון היינו "יום הדין" שה' זוכר ביום זה מעשי עולם כלשון "אתה זוכר מעשה עולם" בתחילת ברכת זכרונות.

אמנם למשנ"ת בביאור הקרא ד"שבתון זכרון תרועה" הרי פשוט דהביאור כהגדרת חז"ל "יום הזכרון" היינו יום שאנו נזכרים בו לפני ה' לטובה, והוא ממש כלישנא דקרא "שבתון זכרון תרועה" היינו יו"ט של זכרון לטובה לפני ה' ע"י תרועה, וזהו הגדרת חז"ל "יום הזכרון" היינו יום זכרון לטובה לפני ה', ולפי"ז מבואר שפיר הלשון "ותתן לנו", שהרי"ז מתנה טובה שנתן ה' לישראל דוקא שיהא לנו יום זה יום זכרון לטובה לפני ה' שיזכרנו לטובה ביום זה, [והסיבה שצריך ביום זה זכרון לטובה הרי"ז משום שהוא יום דין וכמש"כ הרמב"ן הנ"ל, ועוד יבואר בע"ה] אבל אומות העולם אין להם יום זכרון לטובה לפני ה', ורק יום הדין הוא דאית להו, אבל לישראל נתן ה' יום זה כיום זכרון לטובה לפניו, וזהו סיבת היות יום זה "יום טוב" מפני שטוב לנו יום זה מחמת הזכרון

אמנם לפי"ז צ"ע מהו הלשון "ותתן לנו" את יום הזכרון הזה דאיזה "נתינה" יש כאן, שהרי לשון נתינה נופל על נתינת דבר טוב דוקא כעין מתנה, ואטו יום הדין הוא מתנה טובה, והרי"ז יום חיל ורעדה מפחד הדין, ואיזה נתינת טובה לנו איכא בקביעת יום דין. ועוד דא"כ אי"ז סיבה ל"יום טוב", דהרי "יום טוב" הוי דוקא על טובה שיש לנו ביום זה, ואילו יום דין אינו כן. וכן

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל יא

שאנו נזכרים בו לטובה לפני ה' שהוא מעשה המעלה זכרון לטובה ודר"ק. לפני ה'.

והנה חז"ל תיקנו ברכות של מלכויות זכרונות ושופרות ולמדו זה כאסמכתא מקראי ותיקנו לתקוע על סדר הברכות. והביאור בזה דחז"ל קבעו בזה שתוכן הזכרון תרועה הוי מלכויות זכרונות שופרות, ומשו"ה קבעו את קיום התרועה על סדר ברכות זה, וכעין מצות נטילת ארבעה מינים בחג הסוכות תיקנו חז"ל ליטלם באמירת הלל, והיינו שקבעו בזה שמצות נטילת ארבעת המינים ענינה הוי שמחה והילול לפני ה' על האסיף, ה"נ בקביעת התרועה על סדר הברכות מוכח שזהו תוכן הזכרון תרועה.

והשתא צריך להתבונן כתוכן הברכות ולהבין מזה מהו תוכן ה"זכרון תרועה", וגם דהרי האסמכתא דדרשו חז"ל הברכות הוי מקרא דזכרון תרועה, וכדאיתא בראש השנה דף ל"ב ע"א זכרון אלו זכרונות תרועה אלו שופרות, ומבואר מזה דברכת זכרונות היינו גדר "זכרון" דקרא וברכת שופרות היינו גדר "התרועה" דקרא.

השופר מעלה זכרון לטובה לפני ה' ובגמ' ראש השנה דף ט"ז ע"ב מפורש דענין השופר בראש השנה הוא העלאת זכרון ישראל לפני ה' לטובה, דקאמר ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונו לפני לטובה, "ובמה בשופר". הרי מפורש בגמ' דאמירת הזכרונות שיעלה זכרונו לפני ה' לטובה הוי בשופר כדקאמר ובמה בשופר, הרי דהשופר בא להעלות זכרונו לפני ה' לטובה וכמשנ"ת לעיל בביאור פשוטו של מקרא "זכרון תרועה" דהיינו זכרון לטובה לפני ה' ע"י תרועה, וכן נמי בראש השנה דף כ"ו ע"א כיון דל"זכרון" הוא כלפנים דמי, הרי מפורש דהשופר קאתי לזכרון לטובה לפני ה' וכמשנ"ת.

"זכרון תרועה" – מלכויות זכרונות שופרות

ומעתה צריך לבאר מהו ענין ותוכן התרועה עצמה ומהי הסיבה

'זכרונות' לעורר ברית האהבה בין
הקב"ה לישראל

והנה ברכת זכרונות תוכנה מבואר
שהוא הזכרת הברית והאהבה
של הקב"ה לישראל עמו, וכחתימת
הברכה "זוכר הברית", והיינו שה'
זוכר ברית אהבתו לעמו ישראל, וכן
התפילה לפני חתימת הברכה היא
זכרנו בזכרון טוב לפניך ופקדנו
בפקודת ישועה ורחמים וכו' וזכר
לנו את הברית ואת החסד וכו' אשר
נשבעת לאברהם אבינו בהר המורי'
וכו' וקיים לנו וכו', וזכרתי להם
ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם
מארץ מצרים להיות להם לאלקים,
כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא
מעולם ואין שכחה לפני כסא כבודך
ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים
תזכור, ברוך אתה ה' זוכר הברית.

הרי מבואר דתוכן הברכה הוי בקשה
שהקב"ה יזכור ויעורר זכרון
הברית והאהבה של האבות, וכן
יעורר זכרון ברית ראשונים אשר
הוציא מארץ מצרים, והיינו שיכול
להיות מצב שכביכול הקב"ה אינו
זוכר בריתו את ישראל מצד חטאם,
וכדכתיב פ' וארא וגם אני שמעתי
את נאקת בני וגו' "ואזכור" את

בריתי, ומשמע דהי' צריך סיבה
וגורם של נאקת בני' לעורר זכרון
הברית, והי'נ' אנו מתפללים
ומבקשים מה' שיעורר זכרון הברית,
וכלשון הפייטן בסליחות ערב ראש
השנה אנא "עוררה" אהבתך הישנה,
וזהו הסיום כי זוכר כל הנשכחות
אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני
כסא כבודך ועקידת יצחק לזרעו
היום ברחמים תזכור, והיינו שאנו
מבקשים מהקב"ה שהרי מדתו היא
שהוא זוכר כל הנשכחות ואין שכחה
לפניו, דהיינו שהוא נאמן לבריתו
שעשה ואף שיש סיבה לשכחה
דהיינו חטאים מ"מ הוא נאמן לזכור
בריתו, ומשום כך יעורר לזכור בריתו
ויזכור עקידת יצחק,

ונמצא לתוכן הברכה הוי לעורר
זכרון הברית והאהבה של
הקב"ה לישראל, וכן כל הפסוקים
של זכרונות הם על ענין זה של זכרון
לטובה מחמת "אהבה", כגון
הפסוקים של זכירת נח וכמו
שאומרים וגם את נח ב"אהבה" זכרת
וגו', ככתוב בתורתך ויזכור אלקים
את נח וגו' והיינו דחז"ל פי' מלת
"ויזכור" שהיא זכירת אהבה וקשר
של הקב"ה לנח, וכן הפסוקים של

הוא שופר של כבוד להופעת כבוד ה' על ישראל, וכלשון בקולות וברקים עליהם נגלית "ובקול שופר עליהם הופעת" והיינו שיש כבוד של מלכות שהופעת המלך הוא בקול שופר, וזה היה השופר של מעמד הר סיני.

ובן הפסוקים בכתובים אנו אומרים עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, שפי' הפסוק הוא שכבוד ה' אלקים נתעלה ע"י קול שופר ותרועה, והיינו שהשופר הוא מעלה את כבוד ה', והפתיחה של פרק זה בתהילים הוא כל העמים תקעו כף הריעו לאלקים בקול רנה כי ה' עליון נורא מלך גדול על כל הארץ וגו' עלה אלקים וגו', וכן הפסוק בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', הרי להדיא שהוא ענין של כבוד מלכות להריע בקול שופר לפני המלך ה', וכן הפסוק "הללוהו" בתקע שופר מבואר שהוא כבוד והילול של תקע שופר לה'.

ובן הפסוקים של נביאים שהם על שופר של הגאולה העתידה, הרי לפי הפסוקים הקודמים של תורה וכתובים נראה שהשופר של לעתיד לבא הוא נמי שופר של הכרזת הופעת מלכות ה' בעולם,

זכירת ברית האבות, וכן המשך הפסוקים בכתובים "ויזכור לעולם בריתו", ויזכור להם בריתו", וכן הפסוקים בנביאים על הבטחת הקב"ה שהוא זוכר אהבה וחסד של ישראל. הרי דהכל הוא על ענין זכירת ברית ואהבה של הקב"ה לישראל אהוביו. ומסיימים בתפילה שהקב"ה יזכור בריתו ואהבתו לישראל. ונמצא דתוכן הזכרונות שזהו ה"זכרון" דקרא הוי בקשה והזכרת ברית האהבה בין הקב"ה לישראל.

'שופרות' הופעת מלכות ה'

והנה בברכת שופרות שזהו גדר התרועה דקרא וכדהובא לעיל הגמ' ראש השנה תרועה אלו שופרות, הרי הפסוקים שאנו אומרים הם פסוקים של שופר לכבוד הופעת מלכות ה' יתברך. דהרי הפתיחה של הברכה הוא השופר של מעמד הר סיני, וכמו שאנו אומרים אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם וגו' בקולות וברקים עליהם נגלית "ובקול שופר עליהם הופעת" ככתוב בתורתך וכו' וקול שופר חזק מאוד ויחרד כל העם אשר במחנה וגו', הרי להדיא שהשופר של מעמד הר סיני

שזהו ענין הגאולה העתידה שה' יתגלה לעין כל כמלך העולם, וממילא יהא זה ע"י קול שופר לכבוד הופעת מלכותו ית' בעולם כעין שופר של הופעת כבוד ה' במעמד הר סיני.

בקרא כתיב "זכרון" תרועה והיינו שאנו באים להזכר לטובה לפני ה' ע"י התרועה, ואם התרועה היא תרועה של המלכה איך היא פועלת "זכרון", ומהו השייכות של זכרון לטובה לתרועה של מלכויות וצ"ב.

וא"כ נמצא דכל פסוקי שופרות הם שופר של כבוד לקראת הופעת מלכות ה' בעולם והיינו שופר של מלכויות, ולפי"ז גדר התרועה דקרא כפי שחז"ל הגדירוהו בברכת שופרות הוי תרועה של מלכויות, והיינו שאנו מריעין לכבוד הופעת מלכות ה' בעולם, והיינו שיום זה של ראש השנה הוא יום של הופעת מלכות ה' בעולם להנהיג את העולם ולשפוט והוא מופיע כמלך המשפט, ואנו מקבלים הופעת מלכותו בכבוד מלכות ע"י תרועה בקול שופר, ונמצא דגדר תקיעת שופר דראש השנה הוא שופר של מלכויות שאנו מכריזין בזה על מלכות ה' בעולם שמלך המשפט בא לשפוט את הארץ.

והיה אפשר לומר דעצם המלכת ה' על ידי ישראל שמכריזים ע"י השופר על מלכות ה' בעולם זהו המזכירם לטובה לפני ה', דכשרואה הקב"ה את ישראל עמו ממליכים אותו ומייחדים אותו הרי"ה מתעורר לזכור ברית אהבתו להם, שהרי סיבת בחירתו את האבות ואת ישראל הרי"ז משום שהם קיבלו אחדותו ומלכותו בעולם, וכדכתיב גבי אברהם ויקרא בשם ה' אל עולם.

וממילא ע"י שרואה את עמו ישראל עוסקים ביום זה בקבלת והכרזת הופעת מלכותו ית' בעולם ע"י התרועה, שזהו סיבה בריתו עם ישראל הרי ממילא הוא מהעורר לזכור בריתו עם ישראל ועי"ז זוכרם לטובה.

איך פועלת התרועה זכרון לטובה **אמנם** לפי"ז צ"ע איך נעשה ע"י "השופר" זכרון לטובה דהרי

ובמו שאנו אומרים בברכת זכרונות ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור, והיינו שע"י עקידת

למידין מזכרון תרועה וצריך ילפותא מיוחדת והילפותא היא מקרא שאינו מעיקר הפרשה של זכרון תרועה אלא או מסמיכות של אני ה' אלקיכם לבחודש השביעי או מבנין אב של חצוצרות שכל מקום שנאמר בו זכרונות יהיו מלכויות עמהן. ועתה אי נימא כמשנ"ת תוכן מעשה התרועה היא מעשה כבוד והכרזת הופעת מלכות ה' בעולם, א"כ הרי התרועה היא היא המלכויות, דהיא עצמה היא מעשה מלכויות, וא"כ הרי אמירת מלכויות זה היה צריך למילף מתרועה, שהרי זהו תוכן התרועה קבלת והכרזת מלכות ה' בעולם, וא"כ אמירת המלכויות היא עיקר הפרשה שהיא התרועה, ומהו השאלה מניין שאומרים מלכויות וילפי' לה מקרא שאינה מעיקר הפרשה, ומתרועה ילפי' אמירת שופרות ולא מלכויות, והרי התרועה היא המלכויות.

ומובח מזה להדיא שתוכן מעשה התרועה אינו הכרזת מלכות ה' בעולם ואינה מלכויות, וא"כ צ"ב מהי מעשה התרועה, שהרי הוכחנו לעיל מקראי דברכת שופרות שאירי

יצחק מתעורר זכרוננו לטובה לפני ה', משום שעקידת יצחק היה מעשה שגילה את אהבת ויראת ה' של האבות, וזהו גורם את זכירת ה' ברית אהבתו לזרעם, וא"כ השופר שהוא מעשה המלכת ה' ע"י ישראל והרי"ה המושך למעשה האבות שקיבלו עליהם מלכות ה' הרי"ה סיבה לעורר זכרוננו לטובה לפני ה'.

אמנם אכתי צ"ב, דהנה בגמ' ראש השנה ל"ב ע"א איתא זכרון אלו זכרונות תרועה אלו שופרות וכו', מניין שאומרים מלכויות תניא רבי אומר אני ה' אלקיכם ובחודש השביעי זו מלכות, ר"י ברב"י אומר אינו צריך הרי"ה אומר והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם שאין תלמוד לומר אני ה' אלקיכם ומה תלמוד לומר אני ה' אלקיכם זה בנה אב לכל מקום שנאמר בו זכרונות יהיו מלכויות עמהן עכ"ל הגמ'.

בגמ' ילפי' זכרונות ושופרות
מ"זכרון תרועה" ומלכויות ממקום
אחר
ומבואר בגמ' דברכת זכרונות ושופרות ילפי' מזכרון תרועה אבל ברכת מלכויות אין

בשופר שהוא לקראת הופעת מלכות ה' בעולם, ומשמע מזה שהתרועה הוא מלכויות, ומהגמ' הנ"ל משמע דתרועה אינה מלכויות והמלכויות אינם מעיקר הפרשה וצ"ב.

ובן נמי מהא דאיתא שם במתני' דר"י בן נורי ס"ל דמלכויות כולל עם קדושת השם ואינו תוקע, קדושת היום ותוקע, זכרונות ותוקע, שופרות ותוקע וכו' ומוכח מזה נמי שאין התרועה מעשה מלכויות דא"כ הרי המלכויות הוא עיקר התרועה, וא"כ איך יתכן דאינו תוקע למלכויות, ומבואר להדיא דאין התרועה מלכויות, וכדמשמע מהגמ' הנ"ל דתרועה אינה מלכויות, ומלכויות ילפינן מקרא אחרינא שאינו מעיקר הפרשה וצ"ב.

ברכת שופרות לכאורה אינו לא

עבודה ולא בקשה

ובאמת דצ"ב מהו תוכן אמירת ברכת שופרות, ומה בכלל

הענין ב"אמירת" פסוקי שופרות, דהנה הפסוקים של שופרות הרי כמשנ"ת הם פסוקים שכתוב בהם שלקראת הופעת מלכות ה' בעולם איכא כבוד של תרועה לפניו.

וצ"ב מה הענין לומר זה בברכה, דבשלמא במלכויות אנו ממליכים את ה' ואומרים שהוא מלך העולם וישראל, ויש כאן עבודה של המלכה, ובברכת זכרונות אנו מבקשים זכרון הברית מה', אבל מה אנו אומרים לפניו בברכת שופרות שמתאים לתקוע לפניו ית' בשופר, והיינו שהוא מלך, וא"כ הרי כבר אמרנו זאת במלכויות, ותקענו במלכויות לכבוד מלכותו.

ואם להסביר את התרועה שהיא לכבוד מלכותו אטו צריך בשביל זה ברכה מיוחדת להביא פסוקי שופרות כדי להסביר את מעשה התרועה, הא אין מתאים כלל לומר ברכה בשביל זה, דברכה אינה באה לבאר ולהסביר את פעולתנו, אלא דברכה צריכה להיות שיש בה ענין עבודה או בקשה, וא"כ ברכת שופרות לכאורה אין בה שום ענין עבודה או בקשה אלא הסבר וביאור השופר שהוא מלכויות.

והוא תמוה דבשלמא אמירת מלכויות וזכרונות הרי כיון דזהו מעשה התרועה [אי נימא דהתרועה היא מלכויות] ממילא אנו אומרים מפורש בברכה את המלכויות והזכרונות,

ותוקעין על זה כיון שהתרועה היא מעשה מלכויות וזכרונות, אבל אמירת שופרות אין בה לכאורה שום עבודה או בקשה אלא ביאור מעשה התרועה ולא מתאים ע"ז ברכה כלל וצ"ע.

שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים

והנה סיום ברכת שופרות הוי כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך ברוך אתה ה' שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים. ומלשון זה משמע שהתרועה הוא ענין של תפילה ובקשת רחמים מה', דע"ז מתאים לומר שה' שומע קול השופר ומאזין בקשת התרועה ברחמים כלשון שומע תפילה בתפילת שמו"ע, דאי נימא כמשנ"ת שהתרועה היא מעשה כבוד והכרזת הופעת מלכות ה' בעולם והיינו שהוא מלכויות, מה שייך ע"ז לשון שומע קול שופר ומאזין תרועה, שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים, הרי אי"ז כלל פעולה של בקשת רחמים, אלא פעולה של כבוד מלכות, ומה יש כאן להאזין לקול השופר ולשמוע אותו ברחמים שהרי אינו אלא מעשה כבוד למלכות ה'.

שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין לומר דכיון דהשופר של ראש השנה בא למטרת זכרון לפני ה' לטובה וכמשנ"ת דהזכרון נפעל ע"י עצם ההמלכה, משו"ה שייכא ביה לישנא דשומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים, והיינו את הזכרון לטובה שאנו מבקשים ע"י השופר, וא"כ אף שעצם השופר הוא פעולת כבוד מלכות מ"מ השמיעה ברחמים הוא על הזכרון לטובה, שלצורך זה אנו תוקעים וממליכים.

ובאמת אין לומר כן דמ"מ כיון דעצם התרועה והקול שופר אין בהם צורה של בקשת רחמים כלל, ועצם הקול שופר הוא קול של כבוד מלכות, א"כ לא מתאים כלל האי לישנא דשומע "קול" שופר ו"מאזין" תרועה וכו' ברחמים, דמלשון זה משמע דעצם הקול שופר והתרועה הוא קול המעורר בקשת רחמים אשר הקב"ה מאזין לקול הזה ברחמים, ואם הקול שופר הוא כבוד מלכות ל"ש להאזין ולשמוע לעצם הקול ברחמים, אלא לשמוע את בקשת הזכרון בלב ברחמים, ולא מתאים להאזין לקול השופר ברחמים, דהא החפצא של

הקול שופר אינו קול מעורר ומבקש רחמים כלל, אלא שהוא קול של כבוד מלכות וצ"ב.

הפסוקים דברכת שופרות אינם

'צעקה'

ויש שרצו לפרש משום זה דמעשה התרועה הוא מעשה תפילה וצעקה לה' על ידי התרועה דאנו צועקים לפניו ע"י קול שופר, וקול צעקה הוא קול של תפילה ובקשת רחמים מה', וכדכתיב בשמות ויאנחו בני מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה, ובפרשת כי תבא גבי קריאת ביכורים כתיב ונצעק אל ה' אלוקי אבותינו וישמע ה' את קולנו וכו', הרי דאיכא צורת בקשה שהיא ע"י צעקה והיינו ע"י קול גרידא ללא מילים, וה"נ מעשה התרועה הרי"ה מעשה של צעקה ע"י קול השופר אל ה', וזהו המעורר זכרון הברית לטובה, ולפי"ז אתי שפיר לישנא דשומע קול שופר ומאזין תרועה וכו' ברחמים.

אך באמת אין לומר כן כלל דהרי כל הפסוקים שאנו אומרים בברכת שופרות הם שופרות של כבוד מלכות להופעת מלכות ה' בעולם,

וכמשנ"ת לעיל, דהא פתיחת הברכה הוא בשופר של מעמד הר סיני "ובקול שופר עליהם הופעת", ואטו הקול שופר של מעמד הר סיני היה קול צעקה לה', הרי לא היה אלא קול שופר שבא מאת ה' לכבוד הופעת כבוד מלכותו על ישראל, וכן כל הפסוקים הם כולם שופר של כבוד והכרזה להופעת מלכות ה' בעולם, ואין בהם פסוק אחד של שופר של זעקה אל ה'.

וגם מסברא תמוה לומר דאיכא צורת צעקה ע"י שופר דצעקה של תפילה הוא בפה ולא ע"י שופר, ולא מצאנו בפסוקים צעקה ע"י שופר, וא"כ פשיטא שא"א לומר שהשופר הוא שופר של זעקה אלא שהוא שופר של הופעת מלכות ה', וא"כ הרי"ה שופר של מלכויות, והדרא קושיא לדוכתה א"כ מה מתאים על קול שופר זה לישנא דסיום הברכה שומע קול שופר ומאזין תרועה וכו' ברחמים,

ונמצא דתוכן ברכת שופרות תמוהה מאוד, דפתח בשופר של מלכויות והיינו שופר של הופעת כבוד ה' בעולם וסיים בשומע קול שופר ומאזין תרועה וכו' ברחמים

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל יט

שהוא שופר של בקשת רחמים. וצ"ב מה ענין שופר של הופעת מלכות ה' לשופר של קול רחמים וצ"ב.

והנראה בביאור הדברים בע"ה דהנה מבואר מכל פסוקי שופרות דהופעת כבוד מלכות ה' הוא ע"י קול שופר, והיינו דהוא כבוד מלכות להריע לפני המלך בקול שופר, ועי"ז מכריזים שהוא מלך ומכבדים אותו בקבלת פניו ע"י קול שופר, וצ"ב עצם כבוד מלכות זה של קול שופר מהו תוכנו ומהותו שהוא מעשה כבוד למלך.

בקריעת ים סוף "ומלכותו ברצון קיבלו" - ע"י שירה

ועוד צ"ב דהנה בקריעת ים סוף קיבלו ישראל את מלכות ה' עליהם, וכמבואר בברכת אמת ואמונה ומלכותו ברצון קיבלו עליהם משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כולם מי כמוכה באלים ה' וגו', מלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משה זה אלי ענו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד וגו'. הרי מבואר כאן דהיתה אז קבלת מלכות ה' על ידי ישראל וצורת קבלת המלכות היתה ע"י "שירה" בשמחה

רבה, וא"כ מצאנו דאיכא עוד צורה של קבלת פני מלך והוא ע"י "שירה".

וצ"ב אמאי בברכת שופרות מבואר שקבלת המלכות וכבודה הוא ע"י קול שופר, ואילו בקבלת מלכות ה' שעל הים היה זה ע"י שירה ולא ע"י קול שופר, וצ"ב מהי סוג קבלת מלכות ע"י שירה ומהי סוג קבלת פני מלך ע"י קול שופר וצ"ב.

קול שופר - קול יראה וחרדה **והביאור** בזה דענין הכבוד בתרועת קול שופר בהופעת מלך הוי כבוד של "יראה וחרדה" מהופעת כבוד המלך, דקול שופר הוא קול חזק אשר תכונתו וטבעו להחריד את הלב, ובפרט קול תרועה שהוא קול קטוע ושבור, שצורת קול זה הוא בעצמו קול של חרדה, כי קול שבור מבטא חרדה ורעדה, ומשו"ה מתרגמינן תרועה יבבא שהוא גנוחי גנח ילולי יליל. (ויליף לה בגמ' ראש השנה ל"ג ע"ב מותייבב אם סיסרא יעוי"ש, והיבבא של אם סיסרא היה יבוב של דאגה וחרדה לבנה, ולא קול של בכי, וכדכתיב שם מדוע בושש וכו',

והיינו שדרך הדואג לבטא דאגתו וחרדתו ע"י גניחה ויללא, שהוא קול שבור המבטא רעדה וחרדה, שרעד הוא מתבטא ע"י קול שבור, ודו"ק).

והרמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ב וז"ל או האנחה כדרך שיאנח האדם פעם אחר פעם כש"ידאג" לכו מדבר גדול וכו', שכך דרך הדואג מתאנח וכו'. הרי להדיא בדברי הרמב"ם דהוא קול "דאגה" וחרדה וכמשנ"ת. וכן כתיב היתקע שופר בעיר והעם לא "יחרדו", שפי' הקרא היינו שופר של מלחמה, דבשעת מלחמה תוקעים בשופר כדי להכריז שיש מלחמה, שיבואו הגברים להלחם והנשים והטף להתחבאות, והוא ע"י קול שופר המחריד את הלב, וכן המנהג גם כיום שתוקעין בשעת מלחמה קול עולה ויורד.

והשמעת קול שופר ותרועה לפני מלך בהופעתו הרי המטרה בזה לעשות מצב של רעדה וחרדה לקראת המלך, שזהו כבודו שיראין וחרדין מכבודו, ודרשינן בגמ' קידושין ל"ב ע"ב שום חשים עליך מלך שתהא "אימתו" עליך, והיינו דצורת כבוד מלכות היא ע"י אימה ויראה. ונמצא דגדר שופר

בהופעת מלכות הוא כדי להחריד את הלב מכבוד המלך המופיע, ולומר בזה שהמלך המופיע הוא נורא.

גם כל העולם כולו חל מפניך ובריות בראשית חרדו ממך ובאמת שהוא מבואר להדיא בברכת שופרות, דפתיחת הברכה הרי"ה בשופר של מעמד הר סיני, ואנו אומרים אתה נגלית בענן כבודך וכו' גם כל העולם כולו "חל" מפניך ובריות בראשית "חרדו" ממך בהגלותך מלכנו על הר סיני וכו' ודברות קדשך "מלהבות אש", "בקולות וברקים" עליהם נגלית "ובקול שופר" עליהם הופעת ככתוב בתורתך: ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאד "ויחרד" כל העם אשר במחנה וכו'. הרי להדיא מבואר כאן בפתיחת הברכה דבאה לומר דהופעת והתגלות ה' במעמד הר סיני היתה בצורה של "חיל וחרדה" מפניו, וכלשון גם כל העולם כולו "חל" מפניך ובריות בראשית "חרדו" ממך, **והסיבה** לזה היתה משום ה"להבות אש" וה"קולות וברקים"

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל כא

וה"קול שופר", ומביאין ע"ז הקרא דויהי בהיות הבוקר וכו' וקול שופר חזק מאוד "ויחרד" כל העם אשר במחנה, הרי דבאה לומר שע"י קול שופר חזק מאוד בהופעתו גרם לחרדת כל העם אשר במחנה וכל העולם כולו, והיינו דפתיחת הברכה אינה אומרת רק שהופעת כבוד ה' היתה בקול שופר לכבודו, שא"כ מה צריך לומר "בקולות וברקים" עליהם נגלית ודברות קדשך "מלהבות אש", דמה ענין קולות וברקים ולהבות אש להכא דאיירי בברכת שופרות, אלא דהפתיחה היא להגדיר סיבת הופעת ה' בקול שופר שהוא משום שהופעת ה' במעמד הר סיני היתה בצורה של יראה וחרדה, ומשו"ה קאמר גם כל העולם כולו "חל" מפניך ובריות בראשית "חרדו" ממך, והצורה של ה"חיל וחרדה" היתה ע"י "להבות אש וקולות וברקים וקול השופר", ונמצא דתוכן פתיחת ברכת שופרות הוי שהופעת כבוד ה' בקול שופר הרי"ה הופעת מלכותו בצורת חיל וחרדה מפניו, וזהו תוכן השופר והתרועה לפני ה' שהוא בא לעשות כבוד מלכות של יראה וחרדה מפני מלכות ה'.

כי ה' עליון נורא מלך גדול על כל הארץ
ובן כל הפסוקים שאומרים בברכת שופרות שלקראת הופעת מלכות ה' צריך לכבדו בשופר, היינו שהופעת מלכות ה' היא בצורה של פחד ורעדה מפניו כי ה' הוא מלך "נורא", ומשום כך צריך להריע לפניו בשופר לבטא בזה שהוא מלך "נורא", וכמשנ"ת שקול השופר הוא קול יראה וחרדה ויש כאן כבוד של יראה.

והפסוק עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר המובא בברכת שופרות, הרי הפתיחה של פרק זה בתהילים היא כל העמים תקעו כף הריעו לאלוקים בקול רנה, כי ה' "עליון נורא" מלך גדול על כל הארץ וגו', עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר וגו', הרי דמבואר כאן דהסיבה שצריך להריע לאלוקים הרי"ז משום שהוא "עליון נורא", והיינו משום היראה והחרדה מפני "עליון נורא", וזהו "עלה" אלוקים בתרועה וכו' שכבוד אלוקים נתעלה ע"י התרועה, שהתרועה מבטאת חרדה מפני "עליונותו" ונוראותו של ה' כי הוא "עליון נורא" וכמשנ"ת.

הקולות במעמד הר סיני ליתן תוקף מחייב 'לחוק' התורה

ולפי"ז נמצא שענין התרועה

והשופר לפני ה' הוי

כשגילוי כבודו הוא בצורה של יראה

וחרדה, והוא מופיע כ"מלך נורא",

אז צורת הופעתו הוא בקול שופר

המבטא חרדה ויראה, וזה היה

במעמד הר סיני שהקב"ה בא לתת

תורה לעמו ישראל ולחייבם בשמירת

חוקיו הרי"ה נתגלה בצורה של

"מלך נורא", כי כך היא צורת ציווי

חוקים של מלך לעמו שהוא מצווים

ומחייבם ביראת המלכות ובשמירת

חוקי המלך מחמת יראת המלך, שכך

החוקים מקבלים תוקף של "מחייב"

שחייבים ליראה מפני המלך ולשמור

חוקיו ומצוותיו, והיראה מפני

המלכות היא הנותנת תוקף של

"חיוב" לחוק המלכות, שאילו היתה

נתינה בצורה של אהבה אין בהם

תוקף מחייב, ורק היראה היא נותנת

תוקף המחייב את החוקים שיראים

וחרדים לעבור על החוקים, והיראה

מפני החוק הוא הכח המחייב של

החוק, ומשו"ה היתה נתינת התורה

בצורה של הופעת כבוד ה' כ"מלך

נורא", כי בא לחייב את ישראל

בשמירת חוקיו ומצוותיו מפני יראת

מלכותו ית', וכך ניתנה התורה בצורה של "תוקף וחיוב" ליראה מפני ה' ולשמור חוקיו.

ובן מפורש בקרא דסיבת החרדה של מעמד הר סיני היתה כדי ליראה

את ה' לשמור חוקיו, דבפר' יתרו

כתיב וירא העם וינועו ויעמדו

מרחוק, ויאמרו אל משה דבר אתה

עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו

אלוקים פן נמות, ויאמר משה אל

העם אל תיראו וגו' ובעבור "תהי'

יראתו על פניכם לבלתי תחטאו". וכן

בפ' ואתחנן כתיב מי יתן והיה לבכם

זה להם ליראה אותי ולשמור את כל

מצוותי כל הימים וגו'. הרי דסיבת

גילוי כבוד ה' בצורת יראה וחרדה

במעמד הר סיני היתה בעבור לחייב

את העם בשמירת המצוות מתוך

יראת ה' על פניהם כל הימים,

ומשו"ה היה זה בקול שופר חזק

מאוד וכמשנ"ת.

ומעתה אתי שפיר הא דבקבלת

מלכות ה' בקריעת ים סוף

היה זה על ידי "שירה" בשמחה

רבה, ולא ע"י הרעה בקול שופר,

ושאלנו לעיל אם קבלת הופעת

מלכות ה' היא בקול שופר, מ"ש

דבקריעת ים סוף היתה קבלת

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל כג

מלכותו ע"י "שירה" ולא בקול שופר, אמנם למשנ"ת מבואר שפיר, דקבלת הופעת מלכותו בקול שופר הוי דוקא כשהופעת מלכותו הוי בצורה של יראה וחרדה, שזהו גדר השופר המכריז קול של רעדה וחרדה מפני מלכותו, וזה היה במעמד הר סיני שהופעתו ללמד לעמו תורה ומצוות, היתה בצורת "מלך נורא", משא"כ בקריעת ים סוף אז היתה הופעת מלכותו על ישראל בתורת גואל ומושיע, והיתה כאן הופעה של אהבה כאב לבניו, וכלשון המעביר "בניו" בין גזרי ים סוף וראו "בניו" גבורתו שבחו והודו לשמו, והיינו שהיה כאן מצב של גילוי אהבתו לישראל שהם בניו אהוביו העושה להם ניסים ונפלאות ומושיע אותם, וכשהמלך מופיע באהבה לעמו בתורת מלך מושיע אז קבלת מלכותו ע"י עמו אינה בקול שופר וחרדה, אלא אז צורת קבלת מלכותו היא באהבה ע"י שירה לפניו בשמחה רבה, וכלשון הברכה ומלכותו "ברצון" קבלו עליהם משה ובני ישראל לך ענו "שירה בשמחה רבה" וכו', והיינו שקבלת מלכותו על היס היתה ברצון ובאהבה ומשו"ה היתה ע"י שירה בשמחה רבה.

ובפר' בשלח בסוף השירה כתיב ותקח מרים הנביאה את התוף בידה ותצאן כל הנשים מרים בתופים ובמחולות ותענן להם מרים שירו לה' וגו', הרי דהיה כאן הילול ע"י תופים ומחולות ולא ע"י שופר. הללוהו בתקע שופר הללוהו בתוף ומחול – הילול של יראה הילול של אהבה

ובפרק ק"נ בתהילים שאנו אומרים בברכת שופרות איתא הללוהו "בתקע שופר" וגו' הללוהו "בתוף ומחול" וגו', הרי דמבואר כאן תרי גווני הילול, הילול ע"י תקע שופר והילול ע"י תוף ומחול, ובברכת שופרות אנו אומרים פרק זה משום ההילול "בתקע שופר" דכתיבא כאן, ואילו בקריעת ים סוף נתקיים ההילול של "תוף ומחול", ולמשנ"ת מבואר שפיר הני תרי גווני הילול, דההילול של "הללוהו בתקע שופר" היינו הילול של יראה וחרדה מפני מלכות ה' כי נורא הוא, וזהו ע"י השופר המשמיע קול חרדה לפני ה', וזהו שייך לברכת שופרות, וגדר ההילול של "הללוהו בתוף ומחול" זהו הילול של שירה ואהבה לפני ה', אשר בא להודות בשמחה

רבה לה' על אהבתו וישועתו לישראל, וזה היה בקריעת ים סוף ודו"ק.

גדר התרועה – גדר ברכת שופרות ונתבאר דמה שאנו אומרים בברכת שופרות הוי שגילוי והופעת מלכות ה' מביאה חיל ורעדה, ומשום כך הוא בקול שופר, כמו שהיה במעמד הר סיני שבקול שופר עליהם הופעת "ויחרד" כל העם אשר במחנה. ובגמ' ראש השנה ל"ב ע"א הרי מבואר דתרועה אלו שופרות, והיינו דגדר התרועה של ראש השנה הוי גדר ברכת שופרות, ונמצא דהתרועה של יום זה הוא תרועה של קול יראה וחרדה מפני הופעת כבוד מלכותו ביום זה, ונמצא דבברכת שופרות אנו אומרים ומכריזים שהופעת מלכותך ביום זה הוא בצורת מלך "נורא" שצריך לירא ולרעוד ממלכותך כמו במעמד הר סיני, וזה אנו מבטאים ע"י עצם התרועה בקול שופר, שהופעת מלכותך ביום זה הוא מלכות של יראה וחרדה, ואנו אומרים בפה את היראה מפני מלכותו ע"י ברכת השופרות.

ע"י המשפט "תנשא מלכותך" והא' דהופעת מלכות ה' בראש השנה הוא על ידי שופר שהוא יראה וחרדה, הרי"ז מבואר פשוט דבראש השנה הרי הופעת מלכותו הוא בתורת מלך דין ומשפט שהוא בא לשפוט את הארץ, ומלכות של משפט היא מלכות של יראה וחרדה מפני המשפט והדין ביום זה, דע"י הדין המלך מתיירא, וכלשון רש"י בפר' שמיני ד"ה ועל פני כל העם אכבד, כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא ומתעלה ומתקלס וגו', והיינו דע"י דין איכא יראת מלכות, וכן אנו אומרים בנוסח התפילה של ראש השנה קדוש אתה "ונורא" שמך ואין אלוך מבלעדיך ככתוב "ויגבה ה' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה" וגו', והיינו דע"י עשיית משפט וצדקה הרי הקב"ה מתעלה ומתקדש ומתיירא, וזהו קדוש אתה ו"נורא" שמך ככתוב וכו', והיינו משום המשפט והצדקה.

ובן בפיוט ונתנה תוקף מבואר ענין זה דע"י הדין הקב"ה מתיירא ומתעלה, דאנו אומרים ונתנה תוקף קדושת היום כי הוא "נורא ואיום" ובו תנשא "מלכותך" וגו', אמת כי

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל כה

מלך הבריאה, וכלשון הקרא השמים כסאי והארץ הדום רגלי, ויום זה הוא יום כבוד מלכותו ית' על כל העולם, וקדושת יום השבת הוא קדושת מלכות ה' על העולם, וזהו ישמחו "במלכותך" שומרי שבת, וישראל שומרים את יום השבת לקדשו משום כבוד מלכות ה' על העולם שזהו כבוד יום זה.

ומעתה כיון שהוא יום מלכות ה' צ"ב לכאורה אמאי ליכא שופר כל שבת לכבוד מלכות ה' כמו בראש השנה דמריעין בשופר לכבוד המלכות וצ"ב.

בר"ה 'מלך נורא' – בשבת 'גדלו ומובו'

אמנם הביאור בזה עפמשנ"ת דענין התרועה בשופר לכבוד המלכות אינה אלא בהופעת המלכות בתורת מלכות של יראה וחרדה, אז כבוד הופעת המלכות הוא בקול שופר המחריד את הלב לכבוד המלך ה"נורא", וזהו בראש השנה שהופעת מלכות ה' היא בתורת מלך המשפט לשפוט את הארץ, אבל המלכות של שבת היא מלכות של אהבה, שהרי שבת היא הופעת מלכות ה' של עצם

אתה הוא דייך וגו' ובשופר גדול יתקע וגו' ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין וגו', הרי מבואר דענין הדין והמשפט גורם חיל ורעדה ועי"ז מתנשא מלכות ה' ופשוט.

ונמצא דהמלכויות של ראש השנה הוא מלכות של יראה וחרדה מפני המלך המשפט כי בא לשפוט הארץ, ומשו"ה הופעת המלכות ביום זה הוא ע"י תרועה וקול שופר שהוא צורת הופעת מלכות של יראה וחרדה, והמלכויות של ראש השנה הוא מלכויות של קול שופר, ודו"ק.

ישמחו במלכותך שומרי שבת והנה יום שבת קודש הוא נמי יום מלכות ה' על העולם, וכמו שאנו אומרים בתפילה ישמחו "במלכותך" שומרי שבת וכו' זכר למעשה בראשית. וכן בברכת יוצר אנו אומרים לאל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי "נתעלה וישב על כסא כבודו" וגו', הרי דיום השבת הוא יום שהקב"ה כילה מלאכת הבריאה ושבת ממנה ונתעלה וישב על כסא כבודו, והיינו כל הבריאה כולה היא כסא כבודו והוא

הבריאה שהקב"ה ברא את העולם בששת ימים וביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו בתורת בורא העולם, וכסא הכבוד של יום השביעי הוא כסא כבוד ה' של עצם הבריאה שהוא מלך "יוצר" כל, והופעת כבוד ה' כיוצר ובורא העולם היא הופעה של חסד ואהבה לברואיו, שהרי עצם הבריאה הוא גילוי חסדו וטובו של ה' שיצר הכל להיטיב לברואיו, וכדאיתא בברכת אבות גומל חסדים טובים וקונה הכל, וכן בברכת יוצר איתא המאיר לארץ ולדרים עליה ו"בטובו" מחדש בכל יום מעשה בראשית, ומשום כך קבלת מלכות ה' של יום השבת אינה ע"י שופר, אלא ע"י שמחה ושירה ושבח למלך יוצר כל. וכדאיתא בתהילים מזמור "שיר" ליום השבת טוב "להודות" לה' "ולזמר" לשמך עליון, להגיד בבוקר "חסדך" ואמונתך בלילות, עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון "בכנור", כי "שמחתני" ה' כפעלך במעשי ידיך ארנן מה גדלו מעשיך ה' וגו'.

מזמור שיר ליום השבת טוב
להודות לה'

חרי מבואר דהמזמור של יום השבת הוא שירה והודאה לה' בנבל

וכנור על שמחתנו בבריאה, והודאה לה' על טובו וחסדו, ומשום דבשבת מופיע כבוד ה' של עצם הבריאה כמלך יוצר כל בחסד ובאהבה, וכן אנו אומרים בברכת יוצר זה שיר שבח של יום השביעי, ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה', לפיכך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו, שבח יקר וגדולה וכבוד יתנו לאל מלך יוצר כל וגו'.

ובמשנ"ת לגבי קבלת מלכות ה' על הים שהיתה על ידי שירה בשמחה רבה ובתופים ומחולות ע"י מרים וכל הנשים אחרי', ומשום דגילוי מלכות ה' על הים היה גילוי והופעה של אהבה לישראל בניו הגואלים ומושיעים ע"י נסים ונפלאות, וקבלת הופעת מלכות ה' של אהבה היא ע"י שירה בשמחה רבה בתוף ומחול, ולא ע"י שופר, וה"נ המלכות של יום השבת היא הופעת מלכות ה' של חסד ואהבה שהוא מלך יוצר כל, ומשו"ה קבלת המלכות של שבת הוא ע"י שירה בשמחה רבה ו"ישמחו כמלכותך" שומרי שבת, ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת טוב

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל בן

להודות לה' ולזמר לשמך עליון, ואה"נ דגם בתורת בורא העולם מתאים שם מלך, וכדלעיל ודו"ק.

ישמחו "במלכותך" שומרי שבת, מ"מ לגבי ענין המשפט וההנהגה מתאים טפי שם מלך, ומשו"ה תיקנו חז"ל לומר כעשרת ימי תשובה "המלך" הקדוש, וכל השנה אומרים האל הקדוש, ומשום דכל השנה עיקר ההתייחסות אל הקב"ה הוא בתורת "בורא" העולם, וזהו שם אל, משא"כ בימים אלו דעשי"ת ההתייחסות הוא בתורת מנהיג ושופט, ומשו"ה אנו מגדירים אותו בשם "המלך" הקדוש, ודו"ק.

ובכן תן פחדך על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת וייראוך כל המעשים ובתפילת ראש השנה אנו אומרים בברכת קדושה ובכן תן "פחדך" על כל מעשיך "ואימתך" על כל מה שבראת "וייראוך" כל המעשים וגו', כמו שידענו וגו' עוז בידך וגבורה בימינך ושמך "נורא" על כל מה שבראת. וכן בהמשך קדוש אתה "ונורא" שמך וגו'. והיינו בקשה על כבוד ה' של נתינת "פחדו" ואימתו ויראתו" על כל המעשים, שלא מצאנו תפילה כעין זו ככל

"המלך הקדוש" מנהיג ושופט –

"האל הקדוש" בורא העולם

ונתבאר דהמלכות של ראש השנה היא מלכות של יראה, מפני שהופעת המלכות היא בתורת מלכות של משפט, ומשו"ה המלכות מופיעה בתרועה וקול שופר, משא"כ המלכות של שבת היא מלכות של אהבה שהופעת המלכות היא בתורת מלך יוצר כל שהוא חסד ואהבה.

ונראה דהגדרת שמו של הקב"ה בתורת בורא יוצר כל הוא שם אלוקים שהוא הכח והיכולת של כל הבריאה, וכדכתיב בראשית ברא אלוקים, ובכל מעשה בראשית מופיע שם אלוקים, והגדרת שמו בתורת שופט כל הארץ ומנהיגה מתאים יותר לזה שם "מלך", שמלך הוא מנהיג ושופט, וכדכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ, ועצם שם מלך מביא ומחייב יראה, וכדרשינן קידושין ל"ב ע"ב שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך, הרי דצורת מלך הוא ע"י אימתו עליך, והוא משום שהוא מנהיג ושופט.

השנה, דבתפילת עלינו לשבח הרי אף שאנו מתפללים שיקבלו כולם את עול מלכותו, מ"מ על "פחד אימה ויראה" על כל המעשים אין אנו מתפללים אלא בראש השנה ויום הכפורים.

והביאור בזה נמי כמשנ"ת דגדר הופעת המלכות בראש השנה בקול שופר הוי משום שהופעת מלכות ה' בראש השנה הוא ביראה וחרדה, בתורת מלך המשפט, וההתייחסות בראש השנה אל ה' הוא כמלך "נורא", וזהו עבודת היום של ראש השנה, ומשו"ה אנו מבקשים ובכן תן פחדך וגו', שכל הבריאה כולה תכיר בפחד ויראת מלכותו ית', וכולם יכירו כי שמך "נורא" על כל מה שבראת, והוא סוג מיוחד של עבודת קבלת מלכות בראש השנה, קבלת מלכותו ית' באימה ופחד כי מלך נורא הוא.

קריאת שמע – קבלת עול מלכות שמים באהבה

לעומת זאת כל השנה עיקר עבודת קבלת מלכותו היא "באהבה", וזהו על ידי קריאת שמע

בכל יום שהיא קבלת עול מלכות שמים "באהבה", וכמו שאנו אומרים בברכת אהבה רבה להודות לך וליחדך "באהבה". וכן בפרשה גופא דשמע כתיבא ה' אחד "ואהבת" את ה' אלוך, הרי להדיא דעיקר קבלת עומ"ש כל השנה שהוא ע"י קריאת שמע הוא "באהבה", והוא כמשנ"ת לעיל דעיקר ההתייחסות כל השנה אל הקב"ה הוא בתורת בורא, ומחי' העולם שזהו "ה' אחד", וממילא הרי ענין זה מחייב אהבת ה' וכמשנ"ת לעיל, משא"כ בראש השנה עיקר ההתייחסות אל הקב"ה הוי בתורת "מלך המשפט", ומשו"ה קבלת המלכות של ראש השנה הוא באימה ופחד ע"י קול שופר מפני שהוא מלך "נורא", ומשו"ה תפילת ובכן תן פחדך וגו' שייכת דוקא לראש השנה, [וגם ביוה"כ שיש בו גם מענין ראש השנה ועוד יבואר בע"ה] ולא בכל השנה, שעיקר חיוב קבלת עומ"ש כל השנה הוא ליחדך "באהבה" וכמשנ"ת. ולפי"ז מיושב שפיר קושיית האחרונים מהו עבודת המלכויות של ראש השנה טפי מכל השנה דאיכא חיוב קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע ודו"ק.

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל כ"ט

'והופע בהדר גאון עוזך' – מפחד ה' ומהדר גאונו

ובן בברכת קדושת היום של ראש השנה איתא מלוך על כל העולם כולו בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך והופע "בהדר גאון עוזך" על כל יושבי תבל ארצך וגו', ולשון זה ד"הדר גאון עוזך" נמי הוי לשון של הופעת מלכותו ית' בצורת אימה ופחד מהדר גאון עוזו, וכלשון הקרא מפחד ה' ומהדר גאונו וגו', והוא נמי שייכא דוקא להופעת המלכות של ראש השנה, שהיא הופעת מלכות של אימה וחרדה כי בא המלך ה' לשפוט את הארץ, ודו"ק.

הפסוקים של כתובים בברכת

שופרות – יראה מחמת משפט

ונתבאר דענין השופר בתופעת מלכות ה' הוי דוקא כשהופעת מלכותו ית' הוא ביראה וחרדה, וכמו שהי' במעמד הר סיני, וכמבואר בפתיחת ברכת שופרות גם כל העולם כולו "חל" מפניך ובריות בראשית "חרדו" ממך וגו', ויחרד כל העם אשר במחנה. והטעם שהופעת מלכותו במעמד תר סיני היה ב"חיל וחרדה" כבר נתבאר לעיל שהוא מצורת נתינת התורה.

והנה הפסוקים של כתובים שאנו אומרים בשופרות הם עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר, וכבר אמור לעיל דפתיחת פרק זה בתהילים הוי הריעו לאלוקים בקול רנה כי ה' עליון "נורא" מלך גדול על כל הארץ, ומבואר מזה דמשום נוראתו ופחדו של ה' משו"ה בא כאן הקול שופר, והפסוק בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' נאמר בתהילים צ"ח בקשר לביאת והופעת ה' לעתיד לבא "לשפוט" את הארץ, וכדכתיב בסיום הפרק שם לפני ה' כי בא לשפוט הארץ ישפוט תבל בצדק ועמים במישרים, ומשום כך נאמר בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', והיינו נמי משום החרדה והפחד מהופעת מלכותו בתורת מלך המשפט לשפוט את הארץ, ובהמשך מיד בפרק צ"ט מתחיל ה' מלך "ירגזו" עמים וגו', והיינו שהעמים ירגזו ויפחדו מהמלך ה' כי בא לשפוט הארץ, ומשו"ה הוא דאיכא כאן כבוד של קול שופר לפני ה', וכן הפסוק תקעו בחודש שופר וגו' כתיב בי' כי "חוק" לישראל הוא "משפט" לאלוקי יעקב, ובגמ' ראש השנה ח' ע"ב דרשינן מקרא זה דקאי על המשפט של ראש השנה שהעולם

נידון בו, ונמצא דגם שופר דקרא זה הוא בקשר לענין פחד ה' מפני הופעתו כמלך המשפט.

ובן הפסוקים בנביאים דאיירי על השופר של לעתיד לבא בהופעת מלכות ה' לעתיד לבא, נראה נמי דהסיבה להשופר גדול בהופעת מלכותו ית' לעתיד הוי משום שהוא בא לשפוט את הארץ וכדלעיל בתהילים צ"ח, והרבה מבואר בנ"ך שלעתיד לבא ישפוט ה' משפט גדול ונורא את כל העולם ויתחבאו מפחד ה' ומהדר גאונו, ונמצא דהופעת כבוד ה' לעתיד לבא יהא באימה ופחד גדול מפני מלך המשפט, ומשום כך יתקע אז בשופר גדול מפני החרדה הגדולה מהופעת ה', כמו במעמד הר סיני שכל העולם חל מפני ה' ובקול שופר עליהם הופיע, ונמצא דהשופר של לעתיד לבא בהופעת מלכות ה' הוי נמי קול שופר המחריד מפני מלכות ה', והוא נמי שופר של חרדה ויראה, וכמשנ"ת דענין קול השופר בהופעת מלכות ה' הוי צורת הופעת מלכות ה' של יראה וחרדה ודו"ק.

"מלכויות" עצם מלכותו –
"שופרות" חיל ורעדה

ועתה נחזור לבאר את אשר הקשינו לעיל, דאם תרועת השופר הוא תרועת מלכויות לכבוד הופעת המלך, הרי נמצא דתרועה דקרא היינו מלכויות, וא"כ הרי הוה צריך למילף בגמ' ראש השנה ל"ב ע"א ברכת מלכויות מתרועה, ובגמ' מבואר דלא ילפי' מלכויות מתרועה, ומתרועה ילפי' ברכת שופרות.

ועוד תמהנו מהו בכלל תוכן אמירת ברכת שופרות, דאם אנו באים לומר לפני ה' שראוי לתקוע לפניו בשופר מפני כבוד מלכות, וא"כ הרי תוכן האמירה הוי שהוא מלך, וא"כ היינו ברכת מלכויות, וכבר אמרנו במלכויות שהוא מלך והמלכנו אותו עלינו, וא"כ מהו ההוספה בברכת שופרות דלהסביר ולבאר שהשופר הוא לכבוד מלכותו אי"צ ע"ז ברכה, וא"כ מהו תוכן האמירה בשופרות.

אמנם למשנ"ת הרי ברכת שופרות אין תוכנה רק שהוא מלך, והשופר לפניו הוי ביטוי רק לעצם המלכות, אלא עיקר תוכנה הוי שהופעת מלכותו ית' מביאה עלינו "חיל וחרדה", וזהו עיקר תוכן קול

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל לא

השופר לפניו שהוא ביטוי להחרדה והפחד מפני הופעת מלכותו מפני שהוא מלך "נורא", ונמצא דבברכת השופרות אנו אומרים לפניו שאנו מקבלים מלכותו ב"חיל ורעדה" ע"י קול השופר, ונמצא דאין אנו באים לומר בברכת שופרות את עיקר ועצם מלכותו ית' עלינו ועל כל העולם, אלא שאנו באים לומר את צורת קבלת הופעת מלכותו שהוא ב"חיל ורעדה" מפניו, מפני שהוא מלך "נורא", ואת "נוראות" מלכותו אנו אומרים בברכת שופרות, שמלכותו היא נוראה שהופעתה מחרידה, ומשו"ה היא בקול שופר, אבל אין ההתייחסות בברכת שופרות לעצם מלכותו שהוא מלך העולם, שענין "עצם מלכותו" אנו אומרים בברכת מלכויות, אבל בברכת שופרות אנו אומרים לפניו את ה"שופרות" של הופעת מלכותו, והיינו את החרדה והיראה שבמלכותו והופעתה, וזהו ע"י שאנו מביאים את השופר של מעמד הר סיני, שהופעתו ית' במעמד הר סיני היתה באופן שכל העולם כולו "חל" מפניך ובריות בראשית "חרדו" ממך, וזה הי' ע"י שבקול שופר עליהם הופעת, וכן גם היום אנו מקבלים הופעת מלכותך ביום זה

בחיל ורעדה ע"י קול שופר המבטא חיל ורעדה מפני מלכותך, וכן אנו מביאים את כל פסוקי שופרות המבואר בהם שהופעת מלכותו ית' הוא בקול שופר לפניו, והיינו שהופעתו מביאה פחד ורעדה המתבטא בקול השופר, ודו"ק.

'מאזין תרועה' אינו שייך בכבוד מלכות

אמנם נראה לבאר בזה עוד, דהנה עדיין צ"ב, דאף שנתבאר דהשופרות היינו "התרועה בשופר וברכת השופרות" אינם באים לומר ולבטא את עצם מלכותו, אלא את הפחד והרעדה של מלכותו ית', מ"מ הרי בפשטות הסיבה שאנו מבטאים את הפחד של מלכותו הוי בתורת מעשה "כבוד" למלכותו ית', שיש סוג כבוד של יראה ואימה מפני המלכות, והיראה מפני המלך הוא כבוד למלך שהוא מלך "נורא", וכמו שיש סוג כבוד של "אהבה" למלך המתבטא ע"י קבלת המלכות בשירה בשמחה רבה כמו שהיה על הים וכדלעיל, וכן כמשנ"ת לגבי המלכות של יום השבת שקבלתה היא ע"י שירה ושמחה, וישמחו במלכותך שומרי שבת, וכן קבלת עול מלכות

שמים כל יום בקריאת שמע היא באהבה וכמשנ"ת לעיל, וכל זה הוא מכבוד ה' שמקבלים מלכותו "באהבה", ועצם האהבה וההכרה שהוא מלך אהוב זהו כבודו, ה"נ הרי איכא כבוד של "יראה" מפני מלכות ה', שהפסד והיראה מפניו והיחס אליו ית' כ"קדוש ונורא" זהו כבודו,

ובאופן כללי הם ב' המצוות של אהבת השם ויראת השם, וכמש"כ הרמב"ם פ"ב מהל' יסודי התורה ה"א יעוי"ש. וא"כ נמצא דהשופר וברכת השופרות לפניו הוי מעשה כבוד של "יראה" מפני מלכותו, ואנו אומרים בזה כבודו שהוא מלך "נורא", וכך יש כאן כבוד מלכות דמצורת המלכות הוי היראה מפני', וכדאיתא קידושין י"ב ע"ב שתהא אימתו עליך.

וא"כ עדיין צ"ב מה שתמהנו לעיל מסיום ברכת שופרות "כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה וגו' ברחמים", דמה מתאים להאזין לקול השופר ברחמים, שהרי אינו קול של בקשת רחמים אלא קול של יראה וכבוד מפני המלך ה', ואין כאן מה להאזין ברחמים, ומלשון סיום

הברכה משמע שהוא קול בקשת רחמים, וצ"ב.

"שופרות" אינו קבלת מלכות ועוד צ"ב, דאם מצות השופר בראש השנה היא לעשות כבוד של יראה ופחד מפני הופעת מלכותו ית' בתורת מלך המשפט ביום זה, וא"כ נמצא דהמצוה היא להכריז ע"י השופר על "נוראות" מלכותו ולכבדו על ידי קבלת מלכותו ביראה ופחד, וא"כ הרי ודאי שכלול בזה קבלת והכרזת עצם מלכותו, ואף שנתבאר דה"שופרות" אינם באים לומר רק את עצם מלכותו אלא את היראה והנוראות של מלכותו, מ"מ הרי המטרה היא כבוד מלכותו, וא"כ ודאי כלול בזה הכרזת וקבלת עצם מלכותו בצורת "מלך נורא".

וא"כ הרי ברכת המלכויות שהיא קבלת מלכותו כלולה בעצם מעשה התרועה, והיה צריך למילף גם ברכת מלכויות מקרא ד"תרועה", ובגמ' ראש השנה ל"ב ע"ב מבואר דברכת מלכויות אין ללמוד מ"תרועה", אלא מקרא אחרינא שאינו מעצם הפרשה, ומשמע שהמלכויות אינה מעצם מצות

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל ל'ג

התרועה, ואם התרועה מצוותה היא לעשות ולהכריז על כבוד של יראה מפני המלך ה' א"כ הרי שוב יסודה היא מלכויות, ואמאי אין המלכויות נלמד ממנה ואינה מעיקר הפרשה וצ"ב.

מצות התרועה – עצם החרדה והפחד

והנראה בזה דמצות התרועה בראש השנה אין מטרתה ויסודה "מעשה כבוד" של יראה למלכותו ית', ואף שודאי איכא תרועה לפני ה' שיסודה היא "מעשה כבוד" של יראה ופחד מפני הופעת מלכותו, וכמו הקרא בתהילים בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', שהתם מעשה התרועה לפניו הוי מעשה כבוד של עשיית קול שופר שהוא פחד ורעדה לפני המלך ה', והמטרה היא לכבדו ולהכריז על פחדו ויראתו שהוא מלך נורא.

ובן הקרא "הללוהו" בתקע שופר מבואר שהוא מעשה הלול וכבוד, מ"מ "התרועה" בראש השנה אין מצותה ומטרתה "מעשה כבוד" למלכות ה' להכריז על יראה מפני הופעת מלכותו, אלא שיסוד מצות

התרועה הוי עצם "החרדה והפחד" מפני מלכותו.

והמטרה בזה הוי בקשת רחמים מפניו ע"י עצם ה"חרדה והיראה" מפניו, דאנו מופיעים לפניו ביום זה של ראש השנה באופן של פחד וחרדה מפני מלכותו ע"י תרועה, לומר ולבטא בזה שאנו חרדין ויראין מפני נוראות משפטו, ועצם החרדה היא צורת בקשה שיראה ה' בחרדתנו ופחדנו מפניו, ויחוס וירחם עלינו במשפטו ביום זה מפני עצם חרדתנו ופחדנו מפניו,

דמעשה חרדה ופחד לפני מלך ושופט איכא בזה מעשה המעורר ומבקש רחמים מפניו, שע"י שרואה השופט את החרדה ופחד של המופיע לפניו הרי הוא רואה בזה את המיצר והעוני שבלב המופיע לפניו, ובזה עצמו הוא מתעורר רחמים עליו, דהופעה של הנידון לפני המלך המשפט בצורה של יראה וחרדה, הרי בזה עצמו הנידון מביע בקשת רחמים מפני המלך שיראה בעניו ובמיצרו ויחוס וירחם עליו במשפט, דהרי"ז ביטוי להמיצר שבלבו, וכל כולו של הנידון המופיע

אומר תפילה ובקשה של רחמים
בדין.

וזהו הגדר בקבלת מלכות ה' בקול
שופר בראש השנה, היינו
שאנו באים לפני ה' ומקבלים פניו
בחיל ורעדה של קול שופר,
ואומרים לו שאנו "רועדים וחלים"
מהופעה מלכותו בתורת מלך
המשפט ביום זה, ומעשה החיל
והרעדה לפניו הוי בתורת מעשה
בקשת רחמים, כלומר חוס ורחם
עלינו וראה נא בענינו ובמיצרנו
שאנו יראים וחרדים ממך ומנוראות
משפטיך ורחם עלינו בדין.

ונמצא ד"התרועה" היינו החיל
והרעדה לפניו היא עצמה
בקשת רחמים לפניו, וא"כ הרי
מבואר שפיר סיום ברכת "שופרות"
כי אתה "שומע" קול שופר "ומאזין"
תרועה וגו', שומע קול תרועת עמו
ישראל ברחמים, ותמהנו שהרי
מפתיחת הברכה וכן כל פסוקי
שופרות הם שופרות לקראת הופעת
מלכות ה', ואם כן מה שייכא
שופרות אלו לשופרות של בקשת
רחמים, וא"כ איך מתאים על זה סיום
הברכה של מאזין תרועה וגו'
ברחמים.

עצם 'מעשה' התרועה – 'מעשה'
המעלה זכרון לטובה

אמנם הביאור בזה למשנ"ת דמה
שאנו אומרים בברכת
שופרות לפני ה', הוא שהופעת
מלכותו היא הופעה בקול שופר
שהיא הופעה מחרדת אותנו, וע"ז
אנו פותחים הברכה במעמד הר סיני
שאז היתה הופעתו בצורה של חרדה
ופחד בקול שופר, כלומר בזה שאנו
גם היום חרדים מהופעתך כמו
במעמד הר סיני ומקבלים פניך בקול
שופר, ואנו נזכרין בחרדה של
הופעתך בהר סיני בקול שופר,
ומשום כשישראל רוצים להביע
חרדתם מנוראות הופעת מלכות ה'
עליהם הרי"ה נזכרים ומביאים את
חרדתם מהופעת ה' במעמד הר סיני,
שאז היתה התגלות ה' עליהם בצורה
של חרדה יראה גדולה כדי שתהי'
תמיד לדורות יראתו על פניהם,
וכלישנא דקרא ב' יתרו בעבור תהי'
יראתו על פניהם.

וממילא ביום ראש השנה שישראל
חרדין מהופעת מלכות ה'
בתורת מלך המשפט, הרי הם מביעין
חרדתם מנוראות מלכותו ע"י
שמביאין זכרון חרדתם מנוראות

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל לה

הופעתו במעמד הר סיני, שאז היה התגלות נוראות מלכותו לדורות, אמנם זה שאנו מביעין בברכת שופרות לפני ה' את חרדתנו מהופעת מלכותו אין המטרה בזה בתורת "מעשה כבוד" של קבלת הופעתו ביראה להכריז כי מלך "נורא" הוא, אלא המטרה בהבעת חרדתנו לפניו הוי בתורת "מעשה בקשת רחמים" ע"י חרדתנו מפניו וממשפטו ביום זה, שזהו יסוד מצות התרועה ביום זה לקבל הופעתו בחרדה ופחד בתורת צורת בקשת רחמים וזכרון לטובה במשפט, והיינו שאנו נעמדים לפניו ע"י השופר וברכת השופרות ביראה וחרדה מפני נוראות הופעת מלך המשפט כדי שיקבל חרדתנו מפניו ברחמים, והיינו שמחמת חרדתנו יתעורר רחמיו עלינו לזוכרינו לטובה במשפט.

הבעת חרדה המבטא בקשה שיחום על עמו

ונמצא דעצם הבעת החרדה מפניו ע"י השופר וברכת השופרות הוא בקשת רחמים, ולפי"ז ביאור הפשט ב"זכרון תרועה" הוי שתבואו

להזכר לפניו לטובה ע"י מעשה חרדה מפניו שהוא מעשה בקשת רחמים במשפט.

ולפי"ז אתי שפיר היטב הא דמעשה התרועה הוא מעשה המעלה זכרונינו לטובה, כיון דבעצם התרועה לפניו והיינו בעצם מעשה החרדה מפניו הוא מעשה המבטא את בקשת הרחמים והזכרון לטובה במשפט, דבזה עצמו שאנו מביעין חרדתנו לפניו הרי אנו אומרים לו בזה שאנו חרדין ממשפטו, וממילא הרי טמון בתוך עצם הבעת החרדה הן זה שאנו באים אליו בתורת מלך המשפט, והיינו שבגלל המשפט אנו באים לפניו, שהרי החרדה היא משום המשפט, והן שטמון בעצם מעשה החרדה לפניו בקשת רחמים ממנו בגלל עוני ומיצר חרדתנו ממשפטו, דאי נימא דהתרועה הוא מעשה מלכויות וכדלעיל, א"כ הרי בעצם מעשה התרועה אינו כתוב בזה בקשת זכרון כלל, וא"כ אף שי"ל דמעשה המלכה הוא סיבה לזכרון לטובה, מ"מ הרי בעצם התרועה שהיא המלכה לא כתוב בה בקשת זכרון לטובה ע"י מעשה המלכה, שבעצם המעשה אין כתוב בה בקשת

זכרון לטובה, והיינו את סיבת התרועה שהיא לזכרון לטובה.

מפניו בתורת בקשת רחמים וכמשנ"ת.

אמנם למשנ"ת דהתרועה אינה מעשה המלכה אלא מעשה של הבעת חרדה ממשפטו, א"כ הרי עצם התרועה והחרדה הוא מעשה המבטא שאנו מבקשים זכרון לטובה במשפטו, דזה גופא אנו אומרים במעשה הבעה החרדה לפניו שאנו באים לפניו בחרדה כדי שיראה בחרדתנו ויחוס עלינו, וא"כ הרי מעשה התרועה הוא מעשה בקשת רחמים וזכרון להדיא.

שומע קול שופר ומאזין תרועה – ה' מאזין ברחמים להבעת החרדה ונמצא דמה שאנו אומרים בברכת שופרות הוי שאנו מביעין לפניו חרדתנו מהופעת נוראות מלכותו שהיא הופעה של שופרות, היינו הופעה מחרידה בתורת בקשת רחמים שיראה חרדתנו ממשפטו ויחוס עלינו בדין.

ומעתה הרי אתי שפיר נפלא סיום הברכה כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה וגו' שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים, והיינו שה' מאזין לקול השופר והתרועה, והיינו ל"קול החרדה" מפניו המתבטא בקול התרועה, שעצם הקול שופר הוא קול חרדה שהוא קול בקשת רחמים מפניו, וה' מאזין ברחמים להבעת חרדתנו ע"י קול השופר, ומקבל הבקשה של חרדתנו ברחמים, ומתאים ע"ז הלשון שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים, ומשום דעצם החפצא של קול השופר הוא קול מעורר רחמים משום שהוא "קול

והא דאנו מביאין בפסוקי שופרות גם שופר של מעשה כבוד לפני ה' כגון בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', אי"ז אלא לומר שהוא מלך "נורא" שהרי המעשה כבוד של שופר לפני ה' הוא מעשה כבוד של יראה וחרדה מפני מלכותו כי נורא הוא, ואנו אומרים פסוק זה לא בתורת מעשה כבוד של יראה, אלא שאנו אומרים בזה את עצם החרדה מפניו ומנוראות מלכותו, שהרי משום זה איכא כבוד של שופר לפניו, אבל אנו מביעין בזה את עצם החרדה

חרדה" המעורר ומבקש רחמים ודו"ק.

"לשמוע קול שופר" – המצוה שמיעת הקול

ונתבאר שיסוד מצות התרועה בראש השנה אינו "מעשה כבוד" של קבלת מלכות ה' בקול שופר שהוא כבוד מלכות של יראה ופחד, והיינו שופר של כבוד מלכות, אלא שופר של חרדה ופחד מפני הופעתו בתורת בקשת רחמים ע"י עצם שאנו נעמדים לפניו בחרדה של קול שופר בתורת בקשת רחמים.

ויסוד לדברינו דהנה נקטינן דמצות התרועה בראש השנה היא השמיעה ולא התקיעה, וכמש"כ הרמב"ם בפ"א מהל' שופר ה"א, מצות עשה של תורה "לשמוע" תרועת השופר בראש השנה, שנאמר יום תרועה יהי לכם וכו', וכן כתב להדיא בה"ג, שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא ב"שמיעת הקול", ובפ"ג ה"י כתב נוסח הברכה "לשמוע קול שופר", הרי דהמצוה היא "שמיעת" קול שופר ולא "להריע ולתקוע" בקול שופר, וכן פסק בשו"ע סי' תקפ"ה ה"ב וז"ל

קודם שיתקע יברך "לשמוע" קול שופר וכו', ובבאה"ג שם וז"ל הרא"ש פי' בתרא דראש השנה בשם ראבי"ה מהירושלמי וכ"כ רמב"ם ור"י עכ"ל. הרי דנקטינן דהמצוה היא השמיעה ולא התקיעה.

בקבלת מלך רק התוקע שייך במעשה

והנה אי נימא דגדר התרועה היא מעשה המלכה, א"כ ודאי דהמצוה היתה "התקיעה" לפני מלכות ה', דהרי הכבוד מלכות דאיכא בשופר לפני מלך הוי מעשה הכרזת יראת מלכותו ע"י תרועה בשופר, דההרעה לקראת מלך הוי מעשה נתינת כבוד מלכות למלך ע"י שמריעין ותוקעין לפניו, דבזה מבטאים ומכריזים שהוא מלך "נורא", ועל ידי "עשיית" קול שופר לפני מלך בזה נותנים לו כבוד מלכות, וא"כ ל"ש לומר שהמצוה היא "שמיעת" קול שופר, אלא ה"תקיעה" בקול שופר היא המצוה, ד"התוקע" בקול שופר לקראת מלך הוא המכריז על מלכותו ויראתו, והוא הנותן כבוד למלך ע"י תקיעתו, ואילו השומע קול השופר לא עשה מעשה כבוד מלכות למלך, שהרי לא

עשה שום מעשה להכריז על יראתו וכבודו של המלך, והתוקע הוא הממליך, שהוא על ידי תקיעתו מכריז על יראת הופעת המלכות ונותן כבוד למלך, והשומע "ממילא" שומע ולא הוא הממליך, וא"כ בשמיעת קול שופר אין כאן שום ביטוי ועשי' מצד השומע של המלכה.

ואם המצוה של התרועה בראש השנה היתה "מלכויות" א"כ ודאי דהמצוה היתה התקיעה ולא השמיעה, וכדכתיב בחצוצרות וקול שופר "הריעו" לפני המלך ה', וכן הללוהו "בתקע" שופר, וכן כל העמים תקעו כף "הריעו" לאלוקים בקול רנה כי ה' עליון נורא מלך גדול על כל הארץ, הרי דכל קראי הנ"ל דאיירי בנתינת כבוד מלכות לה' ע"י שופר כתוב בהן "מעשה התרועה והתקיעה" בשופר לפני ה', שע"י "מעשה" התרועה בזה מכריזים ומבטאים את ההמלכה ע"י שמכריזים על מלכותו ויראתו, ואילו בשמיעה לחודי' אין בזה מעשה המלכה כלל מצד השומע, וא"כ אמאי בראש השנה מצות התרועה היא השמיעה ולא התקיעה.

המצוה לעמוד בפחד ויראה ולכן גדר המצוה – שמיעה
אמנם מוכח מזה למשנ"ת דגדר התרועה בראש השנה אינה מצות "מלכויות", אלא המצוה היא "עצם החרדה והפחד" לקראת הופעת מלכותו בתורת מעשה בקשת רחמים מפניו, ומשו"ה המצוה היא דוקא שמיעת קול השופר ולא התקיעה בקול שופר, והיינו דאנו מופיעים לפני ה' תחת שמיעת קול שופר של הופעת מלכותו, לומר לו בזה שאנו שומעין קול שופר של הופעת מלכותו, ואנו חרדין מהופעתו ומנוראות משפטו המתבטא ע"י קול השופר לפניו, ואנו חלים ורועדים לפניו בתורת בקשת רחמים בדין, ומשו"ה אין המצוה התקיעה אלא השמיעה, שהרי אין אנו באים להכריז על כבוד מלכותו ע"י "עשיית" פחד לפניו ע"י השופר שזהו התקיעה, אלא שאנו באים כבר עם "הפחד והיראה עצמה" של קול השופר לפניו בתורת בקשת רחמים, וא"כ בזה המצוה היא דוקא השמיעה שאנו באים עם "שמיעת" קול השופר לפניו, לומר לו שאנו במצב של חרדה מפניו ע"י שמיעת קול השופר של הופעתו, דהשמיעה היא החרדה.

ביאורִי מֵהוּת הַיּוֹם וּמִצּוֹת הַתְּרוּעָה רַבִּי שְׁמוּאֵל לֵט

הא דנתבאר בגדר התרועה דאי"ז שופר של המלכה, וגם מוכח דאי"ז שופר של צעקה לה', [מלבד מה שהוכחנו מקראי דשופרות דאי"ז שופר של צעקה] דהרי "שמיעת" קול שופר אינו לא מעשה המלכה ולא מעשה זעקה, אלא דהוא מעשה חרדה לפני ה' בתורת בקשת רחמים, וזה שפיר מתקיים דוקא ע"י "שמיעת" קול השופר, דהחרדה היא ע"י "השמיעה" דוקא ולא ע"י התקיעה, ומבואר היטב עצם הגדר בהא דהמצוה היא השמיעה, והוא ראי' גדולה למשנ"ת ודו"ק.

ונמצא דהביאור בסיום ברכת שופרות כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה וכו' ברחמים, היינו שהקב"ה שומע ומאזין את חרדתנו משמיעת קול השופר, ומקבל את הופעתנו לפניו ביראה וחרדה של קול שופר ברחמים, ודו"ק.

במעמד הר סיני ישראל שמעו ולא תקעו

ולפי"ז אתי שפיר היטב נמי פתיחת ברכת שופרות בשופר של מעמד הר סיני, שאנו אומרים לפניו

והנה זה ודאי שצריך מעשה תקיעה לפניו כדי שהשמיעה תהא מקול תרועה לפניו, משו"ה תקיעת לאו בר חיובא לא מהני, שהרי השמיעה אינה שמיעת קול שופר של ראש השנה, והיינו קול שופר של הופעת מלכותו, דכיון שהתקיעה אינה ע"י בר חיובא, ממילא אין לו תורת שופר של ראש השנה, וצריך דוקא תקיעה של חיובא שיחול על קול השופר תורת קול שופר של ראש השנה, אבל התקיעה אינה אלא הכשר מצוה כדי שיחול על השופר תורת קול שופר של ראש השנה, היינו קול שופר של הופעת מלכותו, והוא בגדר עשיית ציצית או שאר חפצא של מצוה שצריכים לשמה בעשייתן, אבל עצם קיום המצוה הוי ע"י שמיעת קול השופר, וכמשנ"ת דגדר המצוה הוי הופעתנו לפני ה' "בשמיעת" קול שופר של הופעת מלכותו, היינו בה"פחד והחרדה" של קול השופר בתורת מעשה בקשת רחמים בדין, דעצם הופעה שלנו בפחד וחרדה לפניו היא מעשה בקשת רחמים בדין.

ונמצא דמהא דהמצוה היא השמיעה ולא התקיעה מבואר להדיא

את חרדתנו בשמיעת קול השופר היום כמו שחרדנו ממך בשמיעת השופר במעמד הר סיני, דהתם נמי היתה רק "שמיעת" קול שופר מצד כלל ישראל ולא תקיעת שופר, דהרי עצם הקול שופר נעשה ע"י הקב"ה, והמטרה היתה שישראל "ישמעו" קול השופר ויחרדו מפניו.

ונמצא דהתם היתה המטרה ה"שמיעה" שהיא

החרדה, ואתי שפיר הא דאנו מביאים שופר זה בפתיחת ברכת שופרות, דאנו מביאים "שמיעת" קול שופר, שהרי גם היום המצוה היא "שמיעת" קול שופר, שאנו אומרים בזה לה' את החרדה שב"שמיעת" קול השופר היום כמו שחרדנו ב"שמיעת" קול השופר אז במעמד הר סיני, ודו"ק.

ברכת מלכויות אינו נלמד מעיקר פרשת זכרון תרועה

ומעתה שנתבאר דמצות התרועה אינה באה כדי לקבל הופעת מלכות ה' בכבוד של תרועה, ואינה מלכויות, אלא שמצות התרועה הוי להופיע לפני ה' ביום זה בחרדה של שמיעת קול שופר מפני הופעת מלכותו כמלך המשפט

בתורת בקשת רחמים וזכרון לטובה בדין, לפי"ז מבואר שפיר הא דמ"תרועה" לא ילפי' בגמ' ראש השנה ל"ב ע"א "מלכויות" אלא "שופרות", ותמהנו לעיל דאם השופרות הם לכבוד מלכותו א"כ היינו מלכויות, ואמאי לא ילפי' מלכויות מתרועה.

אמנם למשנ"ת אתי שפיר דהשופרות אינם באים

"לכבוד" מלכותו, והיינו דאין אנו באים לתת כבוד למלכותו ע"י השופרות, דהרי המצוה היא "השמיעה" ולא התקיעה, אלא שאנו באים לפניו בשמיעת קול השופרות בחרדה מפני מלכותו, והגדר בזה הבעת החרדה לפניו בתורת בקשת רחמים מפניו, וא"כ הרי אין כאן במעשה התרועה "מצות מלכויות" כלל, אלא מצות בקשת רחמים על ידי חרדה של שופרות לפניו, ומשו"ה אין למידין מ"תרועה" ברכת מלכויות דמצות התרועה אינה המלכה, וברכת שופרות הוא דלמידין מתרועה דגדר ברכת שופרות אינה המלכה ע"י השופר, דהרי סיומה היא שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים, וגדר ברכת

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל מא

לברך ברכת זכרונות שהוא בקשת זכירת ברית אהבתו של ה' עם ישראל כלשון סיום הברכה זוכר הברית, הרי אנו מקדימים ברכת מלכויות שהיא עבודת הכרזת מלכות ה' וקבלתה עלינו, כדי שע"י המלכה זו יתעורר לפניו זכרון הברית עמנו, שהרי המלכויות שלנו היא סיבת בריתו עמנו, וכלשון הקרא בפ' כי תבא את ה' האמרת היום להיות לך לאלוקים וגו' וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה וגו', הרי דאת ה' האמרת היום הוא הסיבה לזה' האמירך היום, ומשו"ה הצורה הנכונה לבקשת "זכרונות" שהוא בקשת וה' האמירך היום הוי ע"י הקדמת את ה' האמרת היום להיות לך לאלקים שהוא ה"מלכויות", שבעבודת המלכויות שאנו מקבלים מלכותו ית' עלינו, אנו מבטאים בזה שאנו עמו והוא אלקינו שקיבלנו עלינו להמליכו וליחדו בעולם, וממילא אנו באים אח"כ בברכת זכרונות לבקש שיזכור בריתו עמנו בתורת שאנחנו עמו ממליכיו בעולם, ולפי"ז מבואר שפיר הא דילפי' ברכת מלכויות מקרא דאני ה' אלוקים, ומשום דבקרא זה כתוב

שופרות הוי שאנו אומרים ומביעים לפני ה' חרדתנו מהופעתו בקול שופר בתורת בקשת רחמים מפניו, וממילא דברכת מלכויות שהיא מצות המלכת ה' אינו כלול בקרא דתרועה כלל, וילפי' לה מקרא אחרינא שאינו מעיקר הפרשה, משום דעיקר הפרשה של זכרון תרועה אינה מצות מלכויות אלא בקשת רחמים וזכרון ע"י התרועה, וכמשנ"ת.

ברכת מלכויות כתנאי והקדמה לברכת זכרונות

והא דמ"מ ילפי' דאיכא ברכת מלכויות נראה בזה דהוא בתורת תנאי והקדמה לברכת הזכרונות. וכלשון הגמ' ל"ד ע"א כל מקום שנאמר בו זכרונות יהיו מלכויות עמהן, ומשמע מלשון זה דאמירת המלכויות הם תנאי ודין בזכרונות שיהיו מלכויות עמהן.

והגדר בזה נראה משום דהמלכויות מסייע להזכרונות, וכמשנ"ת לעיל דהוא מעורר סיבת הברית של הקב"ה וישראל דמשום שהם ואבותם הק' קיבלו מלכות ה' עליהם משום כך כרת בריתו עמהם להיות להם לאלוקים, ומשו"ה כשבאים

שה' הוא אלקינו, והיינו שקיבלנו אותו להיות לנו לאלוקים, והיינו דבברכת מלכויות אנו מקיימים "אני ה' אלוקיכם" שאנו מקבלים מלכותו עלינו מפני שהוא ה' אלקינו שקיבלנו אותו לאלוקים, והיינו דמהא דילפי' ברכת מלכויות מקרא דאני ה' אלוקיכם מוכח מזה דאין המלכויות שייכא לעצם המלכות של יום ראש השנה שה' מופיע כמלך המשפט, שהרי קרא זה כתיבא הרבה פעמים בתורה באופן כללי, שביאור קרא זה הוי שה' הוא אלקינו שקיבלנו אותו ליחדו ולעבדו תמיד, וממילא דקרא זה איירי לגבי החיוב הכללי של עם ישראל לקבל את ה' עליהם לאלוקים.

ואי"ז שייך להופעת מלכותו בראש השנה בתורת מלך המשפט, וגם דהרי קרא זה לא כתיבא בגוף הפרשה של ראש השנה אלא בסמיכות לה או בפרשת חצוצרות.

ומבואר מזה ד"ברכת המלכויות" היא בעצם חיוב עבודת המלכויות התמידית והיסודית של ישראל בתורת "אני ה' אלוקיכם", וא"כ אי"ז שייכא לעצם מהות היום של ראש השנה שה' מופיע בו כמלך

המשפט אלא שאנו באים לקיים בזה את חיובנו הכללי לקבל את ה' עלינו לאלוקים ולהמליכו, והסיבה לזה הוי כהקדמה לזכרונות שהוא בקשת זכירת הברית, הרי אנו מקדימים את עבודת המלכויות בתורת קיום עבודתנו של "אני ה' אלוקיכם" שזהו סיבת בריתו עמנו, ואח"כ אנו מבקשים זכירת הברית בזכרונות בתורת עם ממליכיו שקיימנו במלכויות וכמשנ"ת.

ע"י עבודת המלכויות מתרצה ה'
לעמו בבקשת הזכרונות

ובן מוכח מהגמ' ראש השנה ט"ז ע"א תניא א"ר יהודה משום ר"ע מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח וכו', אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת וכו', כדי שיתברכו לכם פירות האילן. ומפני מה אמרה תורה נסכו לפני מים בחג וכו' כדי שיתברכו לכם גשמי שנה. ואמרו לפני בראש השנה מלכויות וזכרונות שופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר עכ"ל הגמ'.

והנה משמע מהברייתא דהאמרו לפני בראש השנה מלכויות זכרונות שופרות הוא בדוגמת הביאו לפני עומר ושתי הלחם ומים בחג שלפני זה, והנה הגדר בהא דהבאת העומר ושתי הלחם והמים גורמים ברכה מאת ה' היינו בגדר של "נתינה" שלנו לה' קרבנות הנ"ל, וע"י שאנו נותנים לפניו ית' את הקרבן, הרי אנו מתרצים לפניו ע"י כך, והוא מברך אותנו מכח הריצוי שנתרצה לנו ע"י עבודתנו אליו, וכמובן שכל קרבן שייך לאותו ענין של הברכה, כגון קרבן העומר הרי"ה קרבן מהתבואה החדשה, שע"י קרבן זה אנו מביעים הכרתנו שהתבואה החדשה באה אלינו מאתו ית', ומשו"ה אנו מביאים אליו את ראשית הקציר להניף לה', להביע שהוא אדון הארץ, ויש לנו את הקציר מאתו, ועי"ז שאנו נותנים לו קרבן זה של העומר שבזה אנו מביעים הכרת הטובה של נתינת התבואה, הרי הוא מתרצה אלינו ומברך לנו תבואה שבשדות, וכן שתי הלחם שייכא להודאה והכרת טובה על פירות האילן, ואיכמ"ל, וכן המים בחג הוי הודאה והכרת טובה על גשמי שנה, ועי"ז השי"ת

מתרצה ומברך לנו פירות האילן וגשמי שנה.

ונמצא דמבואר כאן בגמ' דגדר הבאת קרבנות הנ"ל, הוי שהם גורמים ומביאים ריצוי מאת ה' לענין הריצוי שאנו צריכים באותו זמן ע"י נתינת קרבן מצידנו, וא"כ ה"נ באמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, הוי נמי בגדר נתינת קרבן לה' של עבודת מלכויות, שנתנת קרבן זה הוי כדי שע"ז יתרצה לנו הקב"ה בבקשת הזכרונות, והיינו שהמלכויות הם "נתינה" מאתנו לה' המביא ומסייע שיתקבלו בקשת הזכרונות, ויעלה זכרוננו לפניו לטובה, שהרי משמע מהברייתא שהאמרו לפני מלכויות הוא אותו גדר של הבאת הקרבנות הנ"ל, כדי שיתברכו לנו הברכה שאנו צריכים באותה שעה, וא"כ כמו שהבאת הקרבנות הם בגדר שה"נתינה" של הקרבן על ידינו גורם ומביא ריצוי של ברכה מאת ה', ה"נ יש כאן באמירת המלכויות נתינה קרבן מצידנו, שזהו גורם ומביא ריצוי מאת ה'.

והנה בברכת הזכרונות והשופרות אין כאן שום נתינה מצידנו,

אלא בקשת זכרון בזכרונות ובקשת רחמים ע"י חרדה בשופרות, אמנם ברכת מלכויות היא נתינה, ומוכח מזה למשנ"ת דאמירת המלכויות הוי בגדר שאנו מקדימים עבודת מלכויות לבקשת הזכרונות, דהיינו שאנו מקיימים את חיוב עבודתנו לה' של "אני ה' אלקיכם", שקיבלנו עלינו עבודת המלכת ה' עלינו ועל כל העולם, ואנו עם ממליכיו, ובתורת עם ממליכיו אנו באים אח"כ לבקש מאתו זכרון הברית, ואמירת המלכויות היא נתינת קרבן של עבודת מלכויות מצידנו, כדי שעיי"ז יתרצה לנו ה' בבקשת הזכרונות, כדוגמת הביאו לפני עומר בפסח וכו', ומוכח מזה דאמירת המלכויות אי"ז מצד עצם חובת היום של ראש השנה, שהוא יום הופעת מלכות ה' בתורת מלך המשפט, ומשו"ה אנו מקבלים מלכותו באמירת מלכויות, והוא מחיוב קבלת מלכותו ית' בראש השנה, אלא שאמירת המלכויות הוא מדין בקשת זכרונות, והיינו שאנו מקדימים עבודת מלכויות, והיא עבודת המלכויות התמידית שלנו של אני ה' אלקיכם, כדי שעיי"ז יתעורר הקב"ה להתרצות

אלינו בבקשת זכרון הברית, משום שסיבת הברית עמנו היתה מצד שאנו קבלנו עלינו להיות עם ממליכיו, שזה אנו מביעים בעבודת המלכויות, ודו"ק.

דעת ר' יוחנן בן נורי דכולל מלכויות בברכת קדושת השם ולפי"ז מבואר שפיר שיטת ר' יוחנן בן נורי במתני' ראש השנה ל"ב ע"א, דס"ל דכולל מלכויות עם קדושת השם ואינו תוקע קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע וכו' דברי ר"י בן נורי, א"ל ר"ע אם אינו תוקע למלכויות למה הוא מזכיר אלא אומר וכו' וכולל מלכויות עם קדושת היום ותוקע וכו' יעוי"ש במתני'.

ומבואר במתני' דר"י בן נורי ס"ל דמלכויות כולל עם קדושת השם ואינו תוקע, ור"ע פליג עלי' וקאמר אם אינו תוקע למלכויות למה הוא מזכיר, אלא כולל מלכויות עם קדושת היום ותוקע. ולכאורה צ"ב שיטת ר"י בן נורי דס"ל דאינו תוקע למלכויות ומ"ש מזכרונות ושופרות.

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל מה

של קבלת מלכותו ית' עלינו, שזהו חיובנו הכללי בתורת "אני ה' אלוקיכם", כדי שנבוא לבקש זכרון הברית בתורת עם ממליכיו, שזהו סיבת בריתו עמנו, ומשו"ה אנו מקדימים סיבת הברית לבקשת זכרון הברית, אבל אי"ז עצם בקשת זכרון הברית, אלא שאנו מקיימים את חיובנו הכללי של עבודת מלכויות, ומשו"ה ס"ל לר' יוחנן בן נורי שאינו תוקע למלכויות, כיון שאין המלכויות מעצם חובת היום של ראש השנה שהוא בקשת זכרון ע"י שופר, ובברכת המלכויות אכתי אין אנו עוסקים בבקשת זכרון הברית עצמו, אלא שאנו עוסקים בחיובנו הכללי של המלכת ה' בתורת אני ה' אלוקיכם, ועדיין אי"ז שייכא לעצם קדושת ומהות היום של ראש השנה שהוא יום זכרון תרועה, והמלכויות עצמם אינם מעשה של "זכרון תרועה", אלא שהוא כהקדמה ל"הזכרון תרועה" של אח"כ שיתקבל יותר ברצון על ידי הקדמת המלכויות, ומשו"ה אין בו דין תרועה כיון שאין הוא מעצם מעשה הזכרון לטובה.

ורק בברכת זכרונות שהוא כבר עצם מעשה הזכרון לטובה לפני ה'

מעם ר' יוחנן בן נורי - אין המלכויות מעצם מהות חובת היום אמנם למשנ"ת אתי שפיר, דהא נתבאר דדין ברכת מלכויות אינו מעצם חובת היום של ראש השנה, דאין עצם היום של ראש השנה מחייב ברכת מלכויות, דעצם היום של ראש השנה מחייב רק זכרונות ושופרות, וכדחזינן מהא דברכת זכרונות ושופרות ילפי' להו מקרא דזכרון תרועה, זכרון אלו זכרונות תרועה אלו שופרות, שזהו כתיבא בגוף הפרשה של ראש השנה, אבל מלכויות ילפי' מקרא דאני ה' אלוקיכם דלא כתיבא בגוף הפרשה של ראש השנה, והיינו דאין עצם היום של ראש השנה מחייב לה המלכויות, דעיקר קיום חובת היום של ראש השנה הוי להזכר לפני ה' לטובה ע"י ברכת זכרונות, ולעורר רחמים ע"י הבעת חרדתינו ממשפטו ע"י השופר וברכת השופרות, ודין ברכת המלכויות אינה אלא כתנאי וכהקדמה להזכרונות, דכל מקום שנאמר בו זכרונות יהיו מלכויות עמהן.

ולמשנ"ת הגדר בזה דאנו מקדימים קיום חיוב עבודתנו לה'

הנאמר בפרשה בקרא ד"זכרון", התם תוקע כיון שהזכרון עצמו צריך להיות ע"י תרועה, וכדכתיב זכרון תרועה. וכן בשופרות תוקע, שהרי ברכת שופרות הוא עצם תוכן התרועה, משא"כ במלכויות שאינו מעצם מעשה ה"זכרון תרועה", אלא כהקדמה וכתנאי להזכרונות של אח"כ, אין בהם מקום לתרועה, ומשו"ה אינו תוקע למלכויות.

ור' עקיבא ס"ל דכיון דמ"מ אמירת המלכויות הוי כהקדמה לזכרונות כדי שעל ידם יתקבל הזכרונות לטובה ביתר שאת, משו"ה הרי כבר המלכויות נידונים כעצם בקשת הזכרונות, שהרי הם מצורת מעשה הזכרון לטובה, שכך הוא דין צורת בקשת זכרון הברית שמקדימים מלכויות, היינו את החלק של ישראל בחיוב הברית וממשיכים בבקשת זכרון הברית של ה' עם ישראל, וממילא הרי המלכויות עצמם כבר מעוררים זכרון לטובה, וחשיבא כחלק ממעשה הזכרונות, ומשו"ה גם הם דינם שיהיו ע"י תרועה, שהרי הזכרון הוא ע"י תרועה, וכדכתיב זכרון תרועה ולפיכך תוקע למלכויות.

דעת רבי עקיבא דכולל מלכויות בקדושת היום ולפי"ז אתי שפיר נמי הא דפליגי נמי היכן אומרה למלכויות, דלר' יוחנן בן נורי כולל מלכויות עם קדושת השם, ולר' עקיבא כולל מלכויות עם קדושת היום, והיינו דלר' יוחנן בן נורי המלכויות אינם בברכות האמצעיות, אלא הרי"ה בקדושת השם שהיא מג' ראשונות, ולר' עקיבא המלכויות הם כבר בברכות האמצעיות.

ונראה דעיקר הפלוגתא הוי אם המלכויות היא ברכה אמצעית בפני עצמה, או שאינה ברכה בפני עצמה אלא שהיא כלולה בג' ראשונות בברכת קדושת השם, והא דלר' עקיבא אומרה עם קדושת היום אי"ז משום דדין המלכויות לאומרה דוקא עם קדושת היום, דאין המלכויות שייכים לקדושת היום טפי מהזכרונות והשופרות, אלא כיון דהמלכויות היא ברכה בפני עצמה ממילא כולל בה קדושת היום, משום שהיא ברכה רביעית, וכדקאמר בברייתא בגמ' והיכן אומרה לקדושת היום, תניא רבי אומר עם המלכויות אומרה, מה מצינו בכל מקום

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל מז

ברביעית אף כאן ברביעית, רשב"ג אומר עם הזכרונות אומרה, מה מצינו בכל מקום באמצע אף כאן באמצע, ומבואר מכאן דקדושת היום שייכא גם במלכויות וגם בזכרונות, אלא דפליגי אם במלכויות משום שהיא רביעית כבכל מקום, שאומרה ברביעית, או בזכרונות משום שהיא באמצע.

ומבואר מזה דאין המחלוקת דרבי ורשב"ג היכן שייכא טפי קדושת היום אם במלכויות או בזכרונות, אלא היכי מתאים טפי קדושת היום אם ברביעית או באמצע, ומשום דבאמת כל הג' ברכות דמלכויות זכרונות שופרות שהם ברכות אמצעיות הרי"ה ברכות דשייכא לקדושת היום, דמחובת קדושת היום הם באים, ומשו"ה שייכא בעצם לכלול קדושת היום בכל חד מינייהו, וא"כ הא דר' עקיבא ס"ל דכולל מלכויות עם קדושת היום היינו כרבי משום דהיא רביעית.

אמנם נראה דהמחלוקת של ר' יוחנן בן נורי ור' עקיבא, דלר' יוחנן בן נורי כולל מלכויות עם קדושת השם, ולר' עקיבא כולל מלכויות עם קדושת היום, והיינו שהיא ברכה

רביעית, הרי"ז מחלוקת יסודית בגדר ברכת המלכויות והיא תליא בפלוגתתם אם תוקע למלכויות או לא.

ויסוד פלוגתייהו הוא כמשנ"ת דלרבי יוחנן בן נורי אין המלכויות מעצם חובת היום, שחובת היום הרי"ה "זכרון תרועה", וזהו זכרונות ושופרות, אבל המלכויות אינם מעצם מעשה הזכרון תרועה, אלא דהוא בא כתנאי והקדמה לזכרונות, וילפי' לה מקרא דאני ה' אלוקים שאינו בעיקר הפרשה דראש השנה, שלצורך הזכרונות צריך להקדים עבודת מלכויות, כדי לקיים את חיובינו הכללי בתורת עם ה' שהוא המלכת ה' עלינו, ועי"ז יעלה לרצון יותר בקשת זכרוננו לטובה לפני ה', ומשו"ה אינו תוקע למלכויות כיון שאינו מעצם מעשה הזכרון, דרק עצם מעשה הזכרון הוא דצריך להיות בתרועה, אבל המלכויות שאינם אלא בתורת "תנאי והקדמה" לזכרונות, ואינם קיום חובת עצם "זכרון" שזהו חובת היום, משו"ה אין בהם מקום לתרועה.

ומהאי טעמא גופא ס"ל שהמלכויות כולל עם קדושת השם,

דהיינו שאינם שייכים לברכות האמצעיות אלא לג' ראשונות, שהברכה האמצעית בשבת ויו"ט שייכא לעצם קדושת היום, והיא ברכה של מקרא קודש על קדושת היום, כסיום הברכה מקדש השבת, מקדש ישראל והזמנים, ויום הזכרון, ויוה"כ, וכיון דהמלכויות אינם מעיקר דין "זכרון תרועה" הנאמר בפרשה, הרי ממילא אינה שייכת לעצם חובת וקדושת היום של ראש השנה, ואין בה קיום עצם חובת היום, ומשו"ה אינה שייכת להיותה ברכה אמצעית, שברכה אמצעית הוי דוקא ברכה השייכת לקדושת היום, וזהו רק "זכרונות ושופרות", שהם קיום דין "זכרון תרועה" הנאמר בפרשה, והם שייכים לקדושת היום, והמלכויות ביסודה הרי שייכא לחיובינו הכללי של כל השנה להמליך את ה' עלינו בתורת עם ה', אלא שבראש השנה אנו מקיימים את החיוב היסודי שלנו ביתר שאת ובהרחבה ע"י ברכת מלכויות, בתורת הקדמה לזכרונות וכמשנ"ת.

ומשו"ה הרי"ה שייכת לג' הראשונות שהם ברכות שבח להקב"ה בתורת קיום חיוב עבודה של תפילה

הנלמד מולעבדו וכו', והם נאמרים כל ימות השנה בתורת חיוב עבודת ה' התמידית של ישראל לה', ומשו"ה גם המלכויות בראש השנה שייכם לג' הראשונות, כיון שיסוד קיום המלכויות הוא החיוב התמידי של ישראל להמליך את ה', והרי"ה נלמד מקרא ד"אני ה' אלוהיכם" שהוא נאמר בתורת חיוב התמיד של ישראל לה' להיות להם ה' לאלוקים להמליכו ולייחדו, וזהו הרי מתקיים תמיד ע"י עבודת התפילה בג' הראשונות, שבו משבחים ישראל לה', ומקיימים בזה עבודת ה' של אני ה' אלוהיכם, שהם ממליכים ומקדישים אותו, ומשו"ה ברכת המלכויות בראש השנה שהיא גם קיום של אני ה' אלוהיכם כלולה ושייכת בג' ראשונות, שהם הקיום התמידי והיסודי של אני ה' אלוהיכם, אלא דבראש השנה קיום זה צריך להיות בהרחבה ע"י ברכת מלכויות, ומשו"ה הרי המלכויות שייכא לג' הראשונות ודו"ק.

"ומקדישים וממליכים" וכולם מקבלים עליהם 'עול מלכות שמים' והא דכוללה עם קדושת השם דוקא ולא עם גבורות, הרי"ז משום דברכת קדושת השם מתאימה טפי

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל מט

ועליונות" של "כבוד", שהמלך הוא מרומם ונישא בכבודו על כל העם, והתייחסות העם כלפי המלך הוי יחס של כבוד לרם ונישא עליהם, ומלך נקרא "נשיא" מלשון נישא, ומשום כך הרי המלך עוטר "כתר" תפארה, לומר בזה שהוא מרומם ונישא בכבודו על כל העם, והוא בבחינת הכתר של העם, וכשם שהכתר עצמו הוא מרומם מעל האדם העוטר, והוא הכבוד של האדם, כך המלך הוא מכובד ומרומם מעל העם והוא הכבוד של העם, ומשום כך איכא ענין של השתחואה למלך משום דהשתחואה הוא יחס של התבטלות כלפי עליונותו וכבודו של המלך, ומשו"ה נמי המלך יושב על כסא כבוד, וכלשון התפילה "המלך היושב על כסא רם ונשא", והיינו משום שענין המלכות הוא רוממות ועליונות של כבוד מעל העם.

ומעתה הרי מבואר הא דשבח של קדושה הוא שבח מלכות, וחלוק משבח של גבורות שאין עצמה שבח מלכות, ומשום דענין גבורה הוא כח ויכולת, ואף שהוא מעלה ושבח מ"מ אין בתואר גבור עצמו ביטוי להערכה של כבוד

למלכויות, שברכת קדושות היא שבח של מלכויות, וכדחזינן שזהו השבח שבו מקבלים עליהם המלאכים מלכות ה' יתברך עליהם, וכלשון הברכה בברכת יוצר אור ומברכים ומשבחים ומפארים ומעריצים ומקדישים ו"ממליכים" את שם האל "המלך" וכו' וכולם מקבלים עליהם "עול מלכות שמים" וכו' קדושה כולם כאחד עונים ואומרים ביראה קדוש וכו'.

הרי מבואר מלשון הברכה דאמירת קדושה של המלאכים הוי "מעשה המלכה ומלכויות", שע"י שבח זה הם מקבלים עליהם "עול מלכות שמים", ומקדישים ו"ממליכים", הרי דאמירת קדושה היא בעצם מעשה המלכת ה' ע"י הקדושות, ואף דלא מוזכר באמירת קדוש וכו' את המלכות מפורש, מ"מ מבואר כאן בברכת יוצר דעצם שבח הקדושה היא מלכויות.

והביאור בזה נראה דבאמת בשבח של גבורות, הרי עצם השבח של גבורה אין תוכנה מלכות, משא"כ עצם השבח של קדושה תוכנה הוא שבח מלכות, ומשום דתוכן שבח מלכות הוי "רוממות

ורוממות אל הגבור, דגבור אין פי' מרומם ונישא אלא בעל כח ויכולת, משא"כ קדושה הרי עצם השבח של קדושה הוא "רוממות ועליונות" של הקדוש, דקדוש פי' מרומם ונעלה ומכובד מאוד, עד כדי שמחמת עליונותו וכבודו הוא נעלה ומובדל מכולם לרוממות וחשיבות.

ונמצא דהשבח של קדושה הוא עצמו שבח של מלכות, שהיחס אל הקדוש הוא יחס של כבוד והערצה לרוממותו וחשיבותו העליונה של הקדוש, ומשו"ה עצם שבח הקדושה הוא שבח מלכות שהמקדיש מביע בזה את התבטלותו והערצתו לרוממותו ועליונותו של הקדוש, והוא נותן לו בזה כתר מלכות, שהרי"ה אומר שהוא מרומם ונישא ומכובד מאוד עד כדי קדושה.

קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלוא כל הארץ כבודו

ומעתה מבואר שפיר הא דהוכחנו לעיל מברכת יוצר, דאמירת הקדושה ע"י המלאכים הוי מעשה מלכיות, כנאמר ומקדישים ו"ממליכים" וכו' וכולם מקבלים עליהם "עול מלכות שמים",

ולכאורה הרי אין מוזכר באמירת המלאכים תואר מלכות אלא תואר קדוש, אמנם למשנ"ת אתי שפיר דתואר ושבח של קדוש הוא עצמו שבח מלכות, דאמירת קדוש של המלאכים היינו ביטוי להתבטלותם כלפי רוממותו ועליונותו של כבוד ה' יתברך שהוא קדוש, היינו שהוא מובדל ומרומם ונעלה בכבודו ובקדושתו, ומשו"ה הסיום של אמירת קדוש וכו' הוא מלא כל הארץ "כבודו", ומוכח למשנ"ת דשבח הקדושה שייכא "לכבוד", והיינו שהוא ביטוי לעליונות ורוממות של כבוד, שהקדוש הוא מכובד ונעלה עד כדי קדושה, ומשו"ה הוא שבח מלכות, שהרי שבח מלכות תוכנה רוממותו וכבודו של המלך, וממילא קדושה עצמה היא מלכות, ובתפילת מוסף הרי אמירת קדושה (בנוסח ספרד) פותחת ב"כתר" יתנו לך וכו', והיינו כמשנ"ת דאמירת קדושה הרי"ה נתינת כתר מלכות של כבוד וקדושה להקב"ה.

'מלכותו' ברצון קיבלו – מי כמוכה נאדר 'בקדש' ובברכת אמת ואמונה איתא "ומלכותו" ברצון קבלו

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל נא

עליהם וכו', ואמרו כולם מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה נאדר בקודש נורא תהלות עושה פלא וכו', ומבואר מלשון זה דעם ישראל קיבלו מלכותו ית' עליהם בשירת הים ע"י אמירת פסוק זה של מי כמוכה, וצ"ב היכן כתיבא בפסוק זה קבלת מלכות טפי מכל הפסוקים הקודמים בשירת הים, הא לא מוזכר בפסוק מי כמוכה ענין המלכות, אמנם למשנ"ת אתי שפיר, דשאני פסוק זה דמי כמוכה מהפסוקים הקודמים, דהכא מוזכר תואר הקדושה מי כמוכה נאדר "בקודש" וכו', משא"כ בפסוקים הקודמים לא מוזכר שבח הקדושה אלא שבח "הגבורה", כגון ה' איש מלחמה וכו', ימינך ה' "נאדרי בכח" וכו', אבל בפסוק מי כמוכה וכו' נאמרת בו שבח הקדושה "נאדר בקודש".

והנה כשנתבונן בשירת הים חזינן דיש בה איכא בה ג' עניני שבח "אבות" "גבורות" ו"קדושות" כמו בג' ראשונות בתפילה, והם לפי הסדר פסוק עזי וזמרת וגו' "אלוקי אבי וארוממנהו" היינו "אבות", "ה' איש מלחמה" "נאדרי בכח" היינו

"גבורות", ו"נאדר בקודש" היינו "קדושות".

ולפי"ז אתי שפיר הא דמבואר בברכת אמת ואמונה דקבלת מלכותו היתה דוקא ע"י פסוק זה דמי כמוכה וכו', והיינו משום דהכא איכא שבח הקדושה, ושבח הקדושה עצמה הרי"ה שבח מלכות וכמשנ"ת, ומוכח מזה למשנ"ת דשבח הגבורה עצמה אינה שבח מלכות, אבל תואר ושבח הקדושה הוא עצמה הוי תואר ושבח מלכות, ומשו"ה כל הפסוקים הקודמים בשירת הים שהם שבח הגבורה עדיין אין בהם קבלת מלכות, אבל בפסוק מי כמוכה וכו' הנאמר בו שבח הקדושה, בזה היה קבלת מלכותו ית' ע"י ישראל ודו"ק.

לר' יוחנן בן נורי אומר מלכויות

בקדושת השם ולא בגבורות

ומעתה הרי מבואר נפלא הא דלרבי יוחנן בן נורי כולל מלכויות עם קדושת השם דוקא ולא עם ברכת גבורות, ומשום דברכת קדושת השם היא בעצמה תוכנה שבח מלכות, ומשו"ה בראש השנה דאיכא בו דין אמירת מלכויות, והיינו חיוב קבלת

מלכות ה' בהרחבה, הרי מקומה בברכת קדושת השם שהיא הברכה התמידית של המלכת ה' ע"י ישראל, והרי למשנ"ת חיוב המלכויות בראש השנה הוא הרחבת החיוב היסודי והתמידי של ישראל להמליך את ה', וממילא ס"ל לר' יוחנן בן נורי דכולל מלכויות עם קדושת השם שהיא ברכת המלכות התמידית ודו"ק.

לרבי עקיבא גם המלכויות מעצם חובת קדושת היום

משא"כ לר' עקיבא הרי המלכויות בראש השנה היא ברכה רביעית וכולל עמה קדושת היום, והוא לשיטתו דס"ל דתוקע למלכויות, וכמשנ"ת דס"ל דהמלכויות אף דהם נלמדים מקרא ד"אני ה' אלוהיכם" שאינו מעיקר הפרשה ד"זכרון תרועה", מ"מ סו"ס כיון דדין המלכויות בראש השנה הוי כדי לסייע לה"זכרונות", שע"י קבלת מלכותו עלינו הרי"ז יעורר אצל הקב"ה זכרון בריתו עמנו משום שאנו עם ממליכיו, ממילא המלכויות עצמן נחשבים כבר כחלק ממעשה הזכרונות ודין זכרונות עליהם, שהם תנאי ודין בהזכרונות,

ומשו"ה הרי גם המלכויות הם מחובת עצם קדושת היום, שהם חלק מה"זכרון תרועה", והם שייכים לברכות האמצעיות שהם ברכות של חובת וקדושת היום, ולא לג' ראשונות, ומשו"ה נמי תוקע למלכויות כיון שדין זכרונות עליהן, הרי דינם בתרועה מדין "זכרון תרועה", שמעשה הזכרון דינו בתרועה, ומשו"ה ס"ל לר' עקיבא דמלכויות היא ברכה רביעית וכולל עמה קדושת היום ותוקע, והיינו שהיא נמי ברכה השייכת לעצם חובת וקדושת היום בדין זכרונות ודו"ק.

והא דכולל עמה קדושת היום ולא עם הזכרונות, אין זה משום שהיא שייכת לקדושת היום טפי מהזכרונות, דאינו כן, דהרי כל מה שהמלכויות שייכות לקדושת היום הוי משום שהם חלק ממעשה הזכרונות, כיון שהם מסייעים לזכרונות, וא"כ פשיטא שאינם שייכים לקדושת היום טפי מהזכרונות, אלא הא דכולל עם המלכויות קדושת היום הוי משום שהיא רביעית, וכמבואר בגמ' וכמשנ"ת לעיל ודו"ק.

הזכרת החיל והחרדה של השופר בהופעת מלכותו ית' במעמד הר סיני, כלומר בזה שגם היום אנו חלים ורועדים מפניך, ואנו "שומעים" היום קול שופר של הופעתך לשפוט הארץ, ומסיימים בבקשה שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים, והיינו שישמע את בקשתנו ע"י חרדתנו מקול התרועה ברחמים, וא"כ ברכת המלכויות אינו מדין ה"תרועה" אלא מדין ה"זכרון", והוא תנאי ודין בהזכרון שיהיו מלכויות עמו, וילפי' לה מקרא ד"אני ה' אלוקיכם", שהגדר בזה דבקשת זכרון הברית יהא יחד עם המלכותו ית' עלינו, שע"י המלכותו עלינו אנו מקיימים בזה את חיובינו בברית שקיבלנו את ה' לאלוקים להמליכו ולייחדו, ועי"ז יעלה לרצון בקשת זכרון הברית מאת ה'.

ולפי"ז הרי ברכת המלכויות היא כעצם חיוב המלכויות התמידי של ישראל של כל ימות השנה של "אני ה' אלוקיכם", אלא שבראש השנה מקיימים חיוב זה בהרחבה כתנאי לזכרונות, אבל אין המלכויות שייכא להופעת מלכותו ית' ביום ראש השנה בתורת מלך

המלכויות אינו מדין ה"תרועה" אלא מדין ה"זכרון" וממשנ"ת נמצא דברכת המלכויות בראש השנה אינה שייכת כלל לדין התרועה שבו, דאין התרועה מחייבת ברכת מלכויות, ומשום דמעשה התרועה בראש השנה אינה מלכויות, שאין גדר התרועה מעשה של "נתינת כבוד מלכות" של תרועה לפני המלך ה' בהופעתו בתורת מלך המשפט ביום זה, אלא גדר התרועה הוי מעשה בקשת רחמים בדין מאת ה' ע"י שאנו מופיעים לפני ה' ב"חרדה ופחד" ב"שמיעת קול תרועה", ואנו מביעים בזה חרדתנו מהופעתו ביום זה בתורת מלך המשפט ע"י "שמיעת" קול תרועה של הופעתו, והיינו דע"י שאנו נעמדים לפניו בחרדה של שמיעת קול שופר אנו מבקשים בזה רחמים שיראה את חרדתנו ומיצר לבבנו, ויתעורר עלינו ברחמים לזכותנו בדין, ונמצא דגדר התרועה היא מעשה בקשת רחמים על ידי הבעת המיצר והחרדה שבליבנו, ואינה מעשה מלכויות.

ומשו"ה מתרועה ילפי' ברכת שופרות, דתוכנה הוי

המשפט, דאין כאן מלכויות של מלך המשפט אלא מלכויות של "אני ה' אלוקיכם", שהוא המלכויות התמידית של עם ישראל לה'.

ומשו"ה ס"ל לר' יוחנן כן נורי דכוללה עם קדושת השם, שברכת קדושות הוא ברכת המלכויות של כל השנה, וכמשנ"ת לעיל, ומוכח מזה להדיא דהמלכויות שייכא להמלכויות התמידית של כל השנה, וגם אינו תוקע כיון שאי"ז אלא "תנאי" בה"זכרון" ולא עצם הזכרון, ואין דינו בתרועה.

ולר"ע ס"ל דכיון דהוא תנאי בהזכרון הרי"ה נידון כבר כחלק מעצם מעשה הזכרון, ומשו"ה המלכויות היא ברכה רביעית והיינו מהאמצעיות, וגם תוקע בה כיון שהיא ממעשה הזכרון גם היא דינה בתרועה, ונמצא דגם לר"ע דתוקע מלכויות הרי"ז מדין "זכרון" שבהמלכויות, ומצד זכרונות דינה בתרועה, אבל אין התרועה במלכויות מדין המלכויות עצמם, והיינו שאי"ז "תרועת המלכה" מצד מלכויות, שהרי אין גדר התרועה דקרא המלכה, אלא בקשת רחמים, והרי המלכויות עצמם אין ילפי' מתרועה

אלא שהיא "תרועת זכרון", היינו תרועה של בקשת רחמים, ובשעת מעשה הזכרון כגון ב"זכרונות" לכו"ע, ולר"ע גם ב"מלכויות" שדינה כבר כמעשה זכרונות צריך להריע כדי שע"י התרועה יתעורר ה' ברחמים לקבל מעשה הזכרון לטובה, ונמצא דגם התקיעה במלכויות הוא תרועת רחמים וזכרון ולא תרועת המלכה ודו"ק.

ברכת מלכויות - התייחסות

למלכות בתורת 'בורא ויוצר'

ובשנתבונן בברכת מלכויות נראה מתוכנה דאיירי במלכות השם התמידית על העולם, והיינו במלכות הכללית של השם יתברך כבורא ויוצר העולם, ושישראל הוא עם ממליכו שקיבלו אותו לאלקים להמליכו ולייחדו בעולם, ולא איירי כלל במלכות המיוחדת של ראש השנה שהוא הופעת מלכות של "משפט ודין", שה' מופיע כמלך המשפט לשפוט הארץ, דהרי נתבאר לעיל דחלוק ההתייחסות למלכות ה' הכללית של כל השנה מההתייחסות להופעת מלכותו ית' בראש השנה, דההתייחסות התמידית למלכות ה'

הוי בתורת "בורא ויוצר" העולם, וביסודה היא התייחסות של אהבה והודאה לה' על חסדו וטובו כמלך יוצר כל, וכן יחס של כבוד וקדושה על גילוי כבודו כבעצם הבריאה, וכדאיתא בברכת יוצר אור שהמאורות מספרים כבוד אל וקדושתו, אבל הכבוד והקדושה הוי משום שה' הוא "מלך יוצר כל", והיינו כבוד המלכות של עצם הבריאה שהוא כבוד של אהבה, מה שאין כן בראש השנה הופעת מלכותו יתברך הוי בתורת מלך המשפט שהוא הופעה של יראה וחרדה משום הדין והמשפט, ומשום הכי היא הופעה של "שופרות", היינו הופעה של חרדה ופחד המתבטא בקול השופר ואנו נעמדים לפניו בפחד וחרדה בשמיעת קול שופר משום פחד המשפט דאיכא בהופעתו.

עלינו לשבח לאדון הכל לתת גדולה ליוצר בראשית

ומעתה כאשר נתבונן בברכת מלכויות נראה דאיירי במלכות השם בתורת בורא ויוצר העולם, היינו כבוד המלכות הכללית של ה' יתברך שהוא בורא העולם, והיינו כבוד של אהבה ולא איירי

כלל מהופעת מלכותו ית' בתורת מלך המשפט שהוא מלכות של יראה מצד המשפט.

דחנה פתיחת ברכת מלכויות היא עלינו לשבח ל"אדון הכל" לתת גדולה ל"יוצר בראשית" וגו' ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים לפני מ"ה הקב"ה שהוא "נוטה שמים ויוסד ארץ" ומושב יקרו בשמים ממעל ושכינת עוזו בגבהי מרומים וגו' אמת מלכנו אפם זולתו וגו' כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד.

ומלשון זה מבואר דאנו מודים ומשבחים לה' על שבחר בנו להכירו ולעבדו שהוא מלך יוצר כל, נוטה שמים ויוסד ארץ ושכינת עוזו בגבהי מרומים, והוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחם אין עוד, הרי דאיירי בזה שה' הוא מלך העולם בתורת בורא ויוצר כל, והיינו כבוד מלכותו של עצם הבריאה ושאונו נבחרנו להיות עם ממליכיו המכירים שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ ואנו כורעים ומשתחוים ומודים לפניו ית' ולא מוזכר כלל ענין "מלך המשפט" כאן אלא מלך נוטה שמים ויוסד ארץ, ודו"ק.

ובן בהמשך הברכה ועל כן נקוה וכו' הרי תוכן הדברים הוי שאנו מצפים ומקוים שכל יושבי תבל יכירו וידעו מכבוד מלכותו ית' ויקבלו כולם את עול מלכותך ותמלוך עליהם מהרה לעולם ועוד וכו', ולעולמי עד תמלוך בכבוד וכו' ומשמע להדיא דאיירי במלכותו ית' של עצם הבריאה דהרי"ז המשך להפתיחה של עלינו לשבח וכו' דהתם איירי דאנו זכינו להכיר ולקבל עלינו עול מלכותו ית' שהוא "נוטה שמים ויוסד ארץ", ואנו מקוים לראות מהרה בתפארת עוזו שכל יושבי תבל יכירו בכבוד מלכותו זה שאנו מכירים כבר שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ ואנו מקוים ומבקשים שכולם יכירו שה' יתברך הוא "מלך יוצר כל", ויכרעו ויפולו לפניו, ולעולמי עד ימלוך בכבוד, הרי מבואר מכל תוכן פתיחת הברכה של מלכויות דאיירי בעבודת מלכויות הכללית והיסודית של ישראל לה', שהם נבחרו להיות עם ממליכו ומייחדיו בעולם, ואנו אומרים שאנו מכירים במלכותו ית' בעולם ואנו מקוים שכל העולם יכירו במלכותו ויקבלו כולם את עול מלכותו ית'.

ומובח למשנ"ת דברכת המלכויות אינה המלכויות המיוחדת של ראש השנה שה' מופיע בו כמלך המשפט ואנו מקבלים הופעתו בברכת מלכויות, שהרי לא מוזכר כלל בברכה ענין מלך "המשפט", ורק המלכות של "עצם הבריאה" אלא היא עבודת המלכויות התמידית והכללית של ישראל שהם נבחרו לקבל עליהם מלכותו ית' ולהמליכו בעולם, וכמשנ"ת דהמלכויות נלמדים מקרא ד"אני ה' אלוקיכם", דהוא חיוב התמידי של ישראל להיות ה' להם לאלוקים להמליכו ולייחדו, אלא שבראש השנה אנו מקיימים חיובינו זה של המלכות עלינו מדין זכרונות, דכל מקום שיש זכרונות יהיו מלכויות עמהן, כדי שע"י המלכויות שלנו שהוא סיבת בריתו עמנו יתעורר ה' עלינו לזכרון הברית וכמשנ"ת.

עם 'ממליכו' מבקשים שיזכור הברית ויתעורר רחמיו ע"י שיראה ה' חרדה' (קול שופר) ונמצא ממה שנתבאר דהסדר בברכת מלכויות זכרונות ושופרות הוי דראשית אנו אומרים ברכת מלכויות שבזה אנו ממליכים את ה'

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל נז

בטבעו הוא מעשה המעורר רחמים מהשופט ע"י שרואה את הנידון במיצרו ופחדו, וזהו שאנו מסיימים ברכת שופרות כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה וכו' שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים.

הסיבה להקדמת זכרונות לשופרות **אמנם** הא דמקדימים "זכרונות" ל"שופרות" דלכאורה כיון דהשופרות הם המעוררים רחמי ה' עלינו ועי"ז הוא מתעורר לזכרנו לטובה, והיינו דהשופר הוא המעלה זכרוננו לטובה, א"כ לכאורה היה צריך להיות ה"שופרות" לפני ה"זכרונות" שהרי השופר הוא הזכרונות, וא"כ היה צריך לעורר רחמים ע"י השופרות ואח"כ לבקש בקשת זכרון הברית ע"י הזכרונות אחר שכבר נתעוררו הרחמים ע"י השופרות וא"כ אמאי באים הזכרונות קודם השופרות וצ"ב.

והביאור בזה הוא דבאמת הא דהשופרות מעוררים רחמים עלינו וכמשנ"ת דהבעת החרדה והפחד מהמשפט גורמים ומעוררים רחמים אינם אלא אחרי הזכרונות והיינו אחרי שהזכרנו

יתברך עלינו ועל כל העולם, ואנו אומרים שאנחנו מכירים בזה שהוא מלך העולם ואנו מקוים ומצפים שכל יושבי תבל יכירו ויקבלו מלכותו ית' עליהם ולעולמי עד ימלוך בכבוד, ועי"ז אנו מקיימים את חיובינו בתורת עם ה' של "אני ה' אלוהיכם" שבאנו בברית עם ה' להיות עמו להמליכו ולייחדו בעולם, ואחרי שהמלכנו את ה' עלינו הרי אנו באים בתורת עם ממליכיו לבקש זכרונות, והיינו מאחר שאנו עם ממליכיו וקיימנו חיובינו אנו בברית של "אני ה' אלוהיכם", ע"י המלכויות אנו מבקשים שיתעורר הקב"ה לזכור ברית אהבתו עמנו, ויזכור אותנו שאנו עמו אהוביו, וכסיום הברכה "זוכר הברית", ואחרי שעוררנו זכרון בריתו ואהבתו עלינו אנו באים בברכת שופרות להביע חרדתנו לפניו לומר בזה שאנו רועדים וחרדים מהופעתו היום בתורת מלך המשפט לשפוט את הארץ, והבעת החרדה והפחד מפניו הוי בתורת מעשה בקשת רחמים שע"י שיראה ה' את המיצר והחרדה שבלבנו ממשפטו יתעורר עי"ז ברחמים עלינו ויחוס עלינו בדין, שמעשה הבעת חרדה ופחד הרי

ועוררנו ברית אהבת ה' אלינו אז הוא דהשופרות מעוררים רחמים בדין, ומשום דהא דנתבאר דהבעת החרדה והפחד מהמשפט לפני השופט מעוררים רחמים, אינו אלא כשיש להשופט יחס של אהבה וברית אל הנשפט אז הוא דמתעוררים רחמיו, בראותו שהנשפט חרד ומפחד מהמשפט, דמשום יחס אהבתו אל הנשפט הוא דמתעורר רחמים עליו ע"י שרואה את המיצר שבלב הנשפט המתגלה ע"י חרדתו לפניו, משא"כ אם הנשפט אינו בן בריתו ואהובו של השופט, הרי אין החרדה והפחד של הנשפט בפני השופט סיבה לעורר עליו רחמי השופט, שהרי ענין המשפט "דין" הוא וענינו של דין ומשפט הוי לתבוע את מיצוי הדין מה שמגיע לנשפט, ומה שהנשפט ירא וחרד מהדין אי"ז סיבה לרחם עליו, דאדרבה מטרת הדין והמשפט הוי להעניש ולמצות את הדין "למען ישמעו וייראו", ואטו אין השופט יודע כשמתיישב על כס המשפט שמשפטו יביא יראה וחרדה אצל הנשפט, וא"כ מה לו להתייחס אל

חרדתו ופחדו של הנשפט, הרי כל ענין המשפט הוי מצב של תביעה ודין האדם על מעשיו וכל יסודו יראה ופחד הוא ועצם ענין הדין והמשפט הוי תביעה לעונש ודין, וממילא אין יראת וחרדת הנשפט סיבה לעורר רחמי השופט, כי היראה והפחד מהמשפט הם חלק בלתי נפרד מעצם המשפט והדין, כי זהו גופא מצורת המשפט, וממילא אינו יכול להיות סיבה לרחמים במשפט, ורק אם הנשפט הוא בן בריתו ואהובו של השופט, אז הרי אף שמעצם מהות הדין והמשפט אין פחד וחרדת הנשפט בפני השופט מהוים סיבה לרחמים בדין, וכמשנ"ת שהיראה והפחד מהמשפט הם חלק בלתי נפרד ממהות המשפט, מ"מ כיון שהנשפט הוא אהובו של השופט הרי הבעת החרדה והפחד של הנשפט בפני השופט גורמים בטבעם התעוררות רחמים בלב השופט אל אהובו הנשפט, כיון שהשופט רואה את המיצר והחרדה בלב אהובו הרי"ז גורם בהכרח התעוררות רחמיו על אהובו הנשפט ומרחם עליו בדין.

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל נט

רק בנן ברית ואהוב החרדה גורמת לרחמים

ולפי זה מבואר שפיר הא דה"מלכויות והזכרונות" באים דוקא קודם ה"שופרות", ומשום דכדי שה"שופרות" היינו הפחד והחרדה יעוררו רחמים צריך לזה הקדמה של "זכרונות" והיינו לעורר זכרון הברית מהקב"ה לישראל עמו, ורק אחרי שהזכרנו ברית אהבתו אלינו הרי בתורת עמו אהוביו אנו אומרים שופרות ומביעים חרדתינו ממשפטו, ע"י ברכת השופרות ומצד זכירת ברית אהבתו אותנו שנתעורר ע"י הקדמת המלכויות והזכרונות הוא דמהני אחר כך הבעת חרדתנו על ידי ברכת השופרות לעורר רחמים בדין משום דאהבתו ית' אלינו מכח הזכרונות גורם שע"י חרדתינו ממשפטו נתעורר ברחמים על ידי שרואה את המיצר והחרדה שבלב עמו אהוביו ומרחם עלינו בדין, אבל השופרות בעצמם ללא הקדמת המלכויות והזכרונות, והיינו עצם החרדה מהדין לולא זה שאנו אהוביו של הקב"ה לא היה סיבה לרחמים בדין, וכמשנ"ת דרק כשיש יחס של אהבה מהשופט לנשפט אז הוא דחרדת

הנשפט בפני השופט גורמים ליחס של רחמים מהשופט שהמיצר שבלב אהובו בהכרח מעוררים רגשי אהבתו אליו ומרחם עליו בדין, ודו"ק.

הסיבה דאין בקשת רחמים ע"י תפילה בפה

ולאמור מבואר נמי הא דהתורה קבעה את צורת בקשת הרחמים וזכרון לטובה ביום זה ע"י השופר, וכמשנ"ת דגדר מצות התרועה הוי להביע חרדתינו לפני ה' בתורת בקשת רחמים ע"י הבעת החרדה והמיצר שבלבנו, וזהו סיום ברכת שופרות שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים.

ולבאורה צ"ב אמאי קבעה תורה צורת בקשת הרחמים דוקא בצורה זו של חרדה וקול שופר, ואמאי לא קבעה תורה הצורה הפשוטה של בקשת רחמים שהיא ע"י תפילה ובקשה, שהרי הצורה הטבעית התמידית של מעשה בקשת רחמים הוי תפילה וזעקה ותחנונים, וכדכתיב תמיד בקראי ויזעקו אל ה' בצר להם, ובתפלת שמונה עשרה איתא כי אל שומע תפילה ותחנון אתה וכו' שומע תפלה, והיינו בקשה

ותפילה מפורשת ע"י דברי תחנון ובקשה להושיע אותם, וא"כ מ"ש הכא בראש השנה דצורת בקשת הרחמים אינה ע"י תפילה אלא ע"י תרועה וקול שופר, ואמאי לא הוקבעה צורת הבקשה התמידית שהיא ע"י תפלה וצ"ב.

בקשת רחמים כביכול הדין

והמשפט – תקיעת שופר 'הנחגה

של חרדה' וקבלת המשפט

אמנם הביאור בזה הוא דשאני הכא בראש השנה דבקשת הרחמים היא בעצם מעשה "המשפט והדין" של הקב"ה, שה' בא בתורת שופט כל הארץ לשפוט את העולם, הרי באמת משפט ובקשת רחמים הם תרתי דסתרי, ואין מקום לבא בבקשת רחמים במשפט אל השופט היושב על כס המשפט אנא רחם עלי ואל תשפוט אותי לרעה, דא"כ בטל ענין המשפט והדין, דהרי זהו עצמו ענין ומהות המשפט לתבוע את האדם על מעשיו ולשפטו, ומלך במשפט יעמיד ארץ, ואם ישמע קול בקשת ותפלת הנשפט לרחמים הרי בטל ענין המשפט לגמרי.

ובשם שנתבאר לעיל דעצם חרדת הנשפט בפני השופט אינה סיבה לרחמי השופט שהרי מהות המשפט הוי פחד וחרדה, ומשו"ה אין מתאים לבא במעשה בקשת רחמים ע"י תפילה ובקשה ביום זה של ראש השנה שהרי יום דין הוא, והקב"ה מופיע בו כמלך המשפט לשפוט את הארץ, ואם נבוא בצורת בקשת רחמים של תפילה, שהיא צורת בקשה מפורשת ע"י דברים, הרי"ז סתירה לעצם היום שהוא יום משפט ודין, ואם נבקש רחמים ע"י תפילה מפורשת הרי"ז שאנו מבקשים ביטול המשפט והדין, וזה לא שייך, דזהו נסתר מעצם מהות המשפט שהוא מעשה דין, ואין בו מקום לבקשת רחמים שהוא בקשת ביטול הדין.

ומשו"ה קבעה תורה צורת בקשת הרחמים בראש השנה ע"י התרועה, ומשום דהתרועה אינה צורת בקשת רחמים "מפורשת" כתפילה שהיא בקשת רחמים מפורשת ע"י דברים מפורשים לבטל המשפט, וזה א"א במצב של משפט ודין לבקש בדברים ובתחנונים לבטל המשפט, שהרי"ז סתירה לעצם מהות

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל סא

ומעשה המשפט, ואי"ז מזכותו של הנשפט לבקש בדברים מפורשים ובתחנונים לבטל המשפט, ואף שהוא אהובו של השופט, מ"מ הרי עתה הוא עומד בתורת נשפט לפני המשפט, ואם השופט יקבל דבריו הרי"ז ביטול מעשה המשפט להדיא.

ומעשה המשפט, ואי"ז מזכותו של הנשפט לבקש בדברים מפורשים ובתחנונים לבטל המשפט, ואף שהוא אהובו של השופט, מ"מ הרי עתה הוא עומד בתורת נשפט לפני המשפט, ואם השופט יקבל דבריו הרי"ז ביטול מעשה המשפט להדיא.

ונמצא שמעשה החרדה והפחד של הנשפט אינה חריגה וסתירה מצידו לצורתו וענינו של מעשה משפט, שהרי"ז צורה של קבלת המשפט בפחד וחרדה, אלא שצורה זו מעוררת בעצמה התעוררות של רחמים אצל השופט אל אהובו הנשפט, דהפחד והחרדה של אהובו הנשפט מעוררים בעצמם ובטבעם את הרחמים בלב השופט ללא שהנשפט ביקש זה להדיא ממנו, אלא שהשופט מעצמו מתעורר בליבו רחמים עליו, וכיון שהרחמים מתעוררים "מעצמם" בלב השופט, משום שהוא רואה ומתבונן במיצר לבו של הנשפט המתבטא ע"י חרדתו בפניו, הרי השופט "בעצמו" מרחם עליו בליבו, ובהכרח הוא מרחם עליו בדין, ומשום כן אין כאן סתירה לעצם צורת המשפט והדין, שאין כאן דיבור ובקשה מפורשת מצד הנשפט אל השופט לרחמים, ורק שיש כאן הנהגה של "קבלת המשפט" בפחד וחרדה מצד הנשפט, והנהגה זו בעצמה מעוררת רחמי השופט עליו.

פחד וחרדה צורה של 'קבלת

המשפט' והרחמים מתעוררים

מעצמם אצל השופט

משא"כ צורת בקשת הרחמים ע"י התרועה אינה "בקשה מפורשת" לבטל המשפט אלא שהיא מעשה והנהגה של הנשפט, שאינו עומד בסתירה לעצם מעשה המשפט, אלא אדרבה יש כאן צורה של קבלת המשפט, שהרי הנשפט עומד ומביע פחדו וחרדתו מהמשפט, ועצם עמידתו בצורה של פחד וחרדה מהמשפט הרי"ז אמירה והבעה מצידו של הכרה במצב של משפט, שהרי"ה עומד חרד כנשפט, ואימת המשפט עליו, ואינו פותח את פיו בבקשה לבטל המשפט, אלא הוא עומד בפחד ורעדה כנשפט לפני שופט, והרי הפחד והחרדה מהמשפט הינה חלק מצורת המשפט,

ומשו"ה מהני דוקא צורה זו לעורר רחמים במשפט, כיון שאין כאן בקשה מפורשת של רחמים, ואין כאן הופעת הרחמים בגלוי ובמפורש, אלא שהרחמים הם כאן בהסתר המופיעים בסתר בלב השופט ללא בקשה מפורשת של הנשפט, אלא ע"י שרואה ומתבונן בעצמו במיצר לבו של הנשפט המופיע לפניו בפחד וחרדה, והרחמים הם מלב אל לב שמחמת הברית והאהבה של השופט אל הנשפט הרי המיצר והבקשת רחמים הממלאים לבו של הנשפט נוגעים ומגיעים ללבו של השופט, ומתעורר עליו ברחמים, וכשהרחמים הם בסתר בלבו של השופט אז אין כאן סתירה לצורה הגלוי' של המשפט והדין, שהרי במפורש לא היה כאן שום בקשת רחמים לבטל הדין, ורק דהשופט בסתר לבו גברו עליו רגשי הרחמים ובינו לבין עצמו הוא כביכול מוכרח ומשוחך מהרחמים לעשות דין ברחמים, ובצורה הגלוי' אין כאן רחמים אלא דין ומשפט, ורק בסתר הרי יש כאן דין ברחמים.

משא"כ ע"י תפילה ובקשת רחמים, הרי אם יענה השופט

לבקשת הרחמים המפורשת הרי יהא כאן ביטול הדין בצורה גלוי' ומפורשת, הן מצד הנשפט שביקש רחמים מפורש ואין לו זכות לכך מצד המשפט, והן מצד השופט שנענה לבקשת הרחמים, ונמצא שהוא ביטול עצם צורת המשפט, אבל ע"י תרועה אין כאן ביטול צורת המשפט, אלא צורה המעוררת רחמים בסתר בלב השופט, ובהכרח הרי"ז גורם לרחמים כמעשה המשפט אבל אי"ז ביטול לעצם צורת המשפט

ובקיצור דבמצב של משפט ודין אין להרחמים זכות להופיע בצורה מפורשת של בקשת ותכיעת רחמים, שזהו סתירה לעצם המשפט, וממילא היא נדחית מיד ע"י המשפט, ורק כשהיא מופיעה בצורה נסתרת בלב השופט ע"י הנהגת חרדה של הנשפט אהובו, אז היא בהכרח קיימת והיא גורמת בסתר לרחמים בדין ודו"ק.

ענין הדין מתקיים בעצם הפחד והחרדה

ועוד נראה הא דמהני צורה זו של תרועה טפי מתפילה, ומשום

דכיון דצורה זו של חרדה ופחד
הוי צורה של "קבלת המשפט"
מצד הנשפט, וכמשנ"ת דעצם
עמידתו בפחד וחרדה בפני השופט
יש כאן הכרה בעצם המשפט,
שהרי"ה עומד בפחד ואימה כנשפט
לפני שופט, שאין לו כח כנגד
המשפט, שפחד וחרדה הם ביטוי
למצב של חסרון כח עמידה בפני
המשפט הרי הופעה זו בעצמה
שהיא הופעה של קבלת המשפט
מרצה כבר את עצם תביעת
המשפט, שהרי"ז כאילו כבר
נתקיים במקצת ענין המשפט והדין
ע"י החרדה והפחד של הנשפט,
שהיא צורה של קבלת המשפט
שהוא עומד "תחת" המשפט, ומכיר
שהוא נשפט ונידון, והוא מפחד
וירא מהעונש, והרי הפחד
מהמשפט הוא חלק מענין המשפט,
לידע ולהכיר שיש משפט ודין, וזה
מתקיים ע"י עצם הפחד והחרדה
מהדין, וממילא הרי המשפט והדין
מתרצים ע"י עצם החרדה מהדין,
ואין כאן ביטול המשפט לגמרי,
אלא שהוא כאילו כבר נתקיים ע"י
החרדה והפחד שחלו על הנשפט,
והיה כבר כאן "מעשה משפט" בזה
עצמו שהוא עומד בפחד ומכיר

שאין לו "זכות וכח" כנגד המשפט,
וחשיב השתלטות המשפט עליו.

משא"כ אם יבקשו רחמים ע"י
תפילה ובקשה לבטל
הדין, הרי עמידה זו בצורה של
בקשת רחמים הוי עמידה "כנגד"
המשפט, שהמבקש רחמים אינו
נעמד עדיין "תחת" המשפט, אלא
שהוא עומד "כנגדו" בבקשה לבטלו,
ואז אין המשפט מתרצה אם יקבלו
בקשתו, שהרי לא חל עליו עדיין
חלות המשפט, שהרי"ה עומד
במפורש "כנגדו", ועדיין לא הכיר
ב"כח" המשפט עליו, ואין כאן
השתלטות המשפט עליו, ורק ע"י
"תרועה" שאין הנשפט נעמד כנגד
המשפט, אלא אדרבה הוא נעמד
בצילו ותחתיו של המשפט ע"י
שהוא מפחד וחרד ממנו, ויש כאן
צורה של הכנעה וקבלת המשפט,
שהוא מכיר שאין לו זכות כנגד
המשפט, אז עצם מעשה המשפט
כבר חל עליו, והשופט מתרצה ע"י
עצם קבלת המשפט מצד הנשפט,
ויש מקום לרחמים בדין ע"י
התעוררות הרחמים בלב השופט,
דחשיב דעצם המשפט השתלט על
הנשפט, דפחד וחרדה מביעים חסרון

כח עמידה בפני השופט השולט עליו, ורק דהשופט בעצמו מרחם עליו אבל עצם כח המשפט כבר חל עליו, ודו"ק.

רחמים ע"י שה' "מקבל ושומע ורוצה" בתפילתינו, ואילו השופר מעורר רחמים ע"י פיתוי שהוא לשון פתיון, וצ"ב.

אשרי העם שיודעים לפתות את בוראם בתרועה

והנה במדרש רבה פרשת אמור איתא וז"ל, אשרי העם יודעי תרועה, אלא שהן מכירין "לפתות" את בוראם בתרועה, והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מידת הדין למידת הרחמים וכו' עכ"ל.

וצ"ב הלשון "לפתות" את בוראם שהוא לשון פיתוי, וכן בפייט שחרית של ראש השנה יסד הפייטן בשופר "אפתנו" וכו', והוא עפ"י המדרש הנ"ל, וצ"ב מהו ענין הפיתוי להכא, ואמאי קרי להתעוררות הרחמים ע"י השופר בלשון "פיתוי", שלא מצאנו כזה בכל בקשת רחמים של תפילה ותחנונים, שהתם קבלת הרחמים נקרא "ריצוי ושמיעה", כלשון התפילה "וקבל ברחמים וברצון את תפילתינו" וכו' "שומע תפילה", הרי דתפילה מעוררת

תקיעת שופר אינה בקשה גלויה ומפורשת

אמנם עפמשנ"ת מבואר שפיר דבכל תפילה וצעקה שהיא בקשה מפורשת וישירה מה' שיושיע אותנו, התם כשהי"ת נענה לבקשתינו הרי"ז חשיב "קבלה ושמיעה וריצוי", שהרי"ז התרצות לקבל את בקשתינו, משא"כ בשופר הרי אי"ז בקשה מפורשת וישירה לרחמים בדין, שהרי אין מקום לבקשת רחמים מפורשת בדין, אלא שבגלוי אנו מופיעים בצורה של חרדה ופחד מפני המשפט שבגלוי אין בזה בקשת רחמים, אלא אדרבה צורה של פחד וחרדה מהמשפט שהיא הופעה של קבלת המשפט, ורק אנו יודעים בליבנו פנימה שצורת הופעה זו של פחד הדין בפני הקב"ה האוהב אותנו, הרי"ז יגרום להתעוררות הרחמים אצלו עלינו, ע"י שיתבונן מעצמו במיצר שבליבנו המתבטא בהופעת והנהגת הפחד שלנו בפניו.

וזהו נקרא מעשה של "פיתוי" כביכול כלפי הקב"ה, שפיתוי נחשב שאדם מביא התעוררות רצונו של חבריו כלפי דבר מסויים ע"י תחבולה וערמה, שאינה בקשה מפורשת וגלוי' לעצם הרצון שהוא רוצה אלא שהוא עושה מעשה ערמה שזהו יגרום לחבריו להתפתות ולהתעוררות הרצון כלפי מה שהוא רוצה בליבו, וכל פיתוי היינו במקום שאינו מועיל בקשה גלוי' ומפורשת לחבריו, משום כך הוא עושה מעשה תחבולה שגורם כאילו בהכרח להתעוררות הרצון אצל חבריו מעצמו, וה"נ בשופר הרי למשנ"ת הוא צורת פעולה שאינה בקשה גלוי' ומפורשת של רחמים בדין, שזה לא מועיל במשפט ודין, ומשו"ה לא קבעה תורה בקשת רחמים של תפילה, דכשהקב"ה מופיע בתורת מלך המשפט הרי בקשה גלוי' לרחמים לא מהני, משום שזהו סתירה למידת המשפט.

משא"כ השופר אינה צורה גלוי' של בקשת רחמים, אלא שהיא צורה של "פיתוי", והיינו שהיא הנהגה מסויימת שישראל נוהגים ומופיעים בה בפני הקב"ה, ביודעם

שמחמת אהבתם להם הרי בראותו אותם נפחדים ורועדים מאימת הדין בהכרח יתעורר אצלו מידת אהבתו אליהם, וכביכול לא יוכל לעמוד כנגד המיצר שבלבם המופיע כנגדו בפחדם ואימתם, ובהכרח יתעורר אצלו מעצמו האהבה להם והרצון לרחמים בדין, ויהפוך להם מידת הדין לרחמים, וזהו נקרא מעשה פיתוי, שהמתפתה אינו עומד בפני הפיתוי, ובהכרח מתעורר אצלו הרצון ודו"ק.

מחמת גודל האהבה מתעורר מידת הרחמים

ומזה הוכחה למשנ"ת דבראש השנה לא מהני צורה גלויה של בקשת רחמים משום מידת המשפט, ואלא הא דשופר מהני היינו משום שהוא צורה של "פיתוי", והיינו דהוא פעולה שאנו עושים לעורר כביכול בהכרח את מידת אהבתו אלינו, וזהו על ידי שאנו מופיעים לפניו בפחד וחרדה מאימת הדין המעיד על המיצר שבלבנו, וכיון שה' אוהב אותנו הרי בהכרח בראותו את המיצר שבלבנו אינו יכול לעמוד מנגד למיצר הזה, ומתעוררים אצלו רגשי אהבתו עלינו, ואהבה זו גוברת

על מידת המשפט והדין ומרחם עלינו בדין.

ולפי' מבואר הפלא ופלא דברי המדרש, אשרי העם "יודעי" תרועה שהן "מכירין" לפתות את בוראם בתרועה וכו', הרי דהמדרש בא לפרש את לשון "יודעי" תרועה, וכמפורש שם בדבריו, שהקשה והרי כל העמים יודעים להריע, ומתרץ שהם "מכירים" לפתות את בוראם בתרועה.

והביאור בהכרח וידיעה זו הוי עפימשנ"ת שהם מכירים ויודעים את רגשי אהבתו המרובים של הקב"ה אליהם, ומחמת ידיעתם והכרתם בעומק האהבה של ה' עליהם, ממילא הם יודעים שגם בעת משפט ודין שה' מופיע בתורת מלך המשפט, שלכאורה אין בו מקום לרחמים, מ"מ יוכלו לפתותו אליהם בתרועה, והיינו שיוכלו לעורר אצלו מידת האהבה אליהם ע"י פיתוי של תרועה, והיינו ע"י הבעת הפחד והמיצר שבליבם בפניו, ובראותו את גודל המיצר שבליבם בהכרח יתעורר אצלו מידת האהבה אליהם, ולא יוכל כביכול לעמוד בפני הפיתוי הזה של לראות המיצר והפחד שבלב ישראל

ולא להתעורר אליהם באהבה ורחמים, והיינו שעם ישראל מכירין ויודעין את גודל אהבתו של ה' אליהם, שהם יודעים שאף בעת משפט ודין יוכלו לעורר אהבתו עליהם ע"י הנהגה של תרועה, שהוא מעשה פיתוי ע"י גילוי המיצר שבלבם בפני הקב"ה.

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון

וזהו הסיום דקרא "ה' באור פניך יהלכון", דענין אור פניך הוי אהבת ה' לישראל, דהארת פנים הוי ביטוי לאהבה שבלב, וכדפרש"י פרשת נשא על הברכה בברכת כהנים יאר ה' פניו אליך ויחונך, ופרש"י יראה לך פנים שוחקות פנים צהובות, ויחונך יתן לך חן עכ"ל. הרי דהארת פנים פי' פנים שוחקות וצהובות, שהוא ביטוי לאהבה ונשיאת חן, דכשארם מראה לחבירו פנים שוחקות הרי"ז ביטוי לאהבה כלפיו, וזהו גם הסיום של ויחונך יתן לך חן, והיינו שה' יופיע לישראל בפנים שוחקות וצהובות, והיינו שיגלה להם אהבתו אותם ושהם אהובים אצלו, ומתוך שהם אהובים אצל המקום גם יהיו אהובים

ונושאים חן אצל הבריות, וכלשון התפילה ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם. ועכ"פ ענין הארת פנים היינו מידת האהבה של הקב"ה לישראל המתגלית בהארת פניו ית' לישראל.

ומעתה מבואר היטב סיום הקרא "ה' באור פניך יהלכון", דהא נתבאר דהא דהם "יודעי תרועה" שהן מכירין לפתות בוראם בתרועה, הוי משום שהם מכירין ויודעים רוב וגודל אהבתם של ה' אליהם, ומשו"ה הם יודעים שאף בעת משפט ודין הרי ע"י הפיתוי של התרועה תתעורר ותתגבר אהבת ה' אליהם.

ולפי"ז ביאור הקרא הוא אשרי העם "יודעי תרועה", היינו הא שהם מכירין לפתות בוראם בתרועה, הוי משום "ה' באור פניך יהלכון", דכיון דהם מתהלכים באור פניך, והיינו שהם מכירים ויודעים בהארת פניך להם שהוא ביטוי לגודל אהבתך אותם, ומתוך שהם בטוחים באור פניך הם יודעים לפתות את בוראם בתרועה, שהם יודעים שהארת פניו ית' ואהבתו אותם

יתעוררו בוודאי להם ע"י התרועה, ודו"ק.

עומד מכסא דין לכסא רחמים ולמשנ"ת מבואר נמי לשון המדרש הנ"ל, עומד מכסא דין לכסא רחמים ומתמלא עליהם ברחמים וכו', ולשון זה דעומד מכסא דין לכסא רחמים מורה למשנ"ת, דהיינו דאם היה כאן בקשת רחמים רגילה כגון ע"י תפילה למה לו לעמוד מכסא דין לכסא רחמים, ואמאי אינו יכול לרחם עליהם מכסא הדין, אמנם מלשון זה מוכח דעל כסא הדין אין כאן מקום לרחמים, ומשום דעצם ישיבתו על כסא הדין היינו שיש כאן מצב של משפט ודין, ובתורת משפט אין כאן מקום לרחמים, אלא שהשופר גורם שיעמוד מכסא דין לכסא רחמים, והיינו שיעזוב את מידת המשפט ויעבור למידת הרחמים, וא"כ נמצא מזה דעצם הרחמים ביום זה הוי סתירה לכסא הדין, שזהו הרי מהותו של יום שה' יושב על כסא הדין, וכיון שהרחמים הם סתירה לכסא הדין, ממילא מוכרח מזה דא"א לבא היום בבקשת רחמים מפורשת וגלוי, שהרי"ז סתירה למהות היום שהוא

יום דין, וא"א לבקש מפורש מצידנו מה' שיעמוד מכסא הדין שהוא ביטול המשפט, וכדי להביא לזה שה' יעמוד מכסא הדין לכסא רחמים חייב להיות מצב של "פיתוי", והיינו לעשות מצב שיגרום בהכרח כביכול לעזוב את כסא הדין לכסא הרחמים, והיינו לעורר אהבת ה' לישראל שאהבה זו תגרום שיעמוד מעצמו מכסא הדין לכסא רחמים, וזהו ע"י תרועה וכמשנ"ת.

ומתמלא עליהם ברחמים

וזהו נמי הלשון "ומתמלא" עליהם ברחמים, שהוא לשון של התגברות רגשי הרחמים בלב מעצמם עד כדי שהם ממלאים את כולו, [כעין דכתיב בפ' מקץ וימהר יוסף כי "נכמרו" רחמיו אל אחיו וכו', ופרש"י נתחממו יעו"ש] וממילא אין הלב יכול להיות במצב של דין, ומוכרח לעמוד מכסא הדין, וזהו הלשון "ומתמלא" עליהם ברחמים, והיינו שרגשי הרחמים מתמלאים מאליהם וגוברים כ"כ שהוא חייב לעמוד מכסא הדין לכסא הרחמים.

ונמצא מזה דהרחמים בראש השנה ע"י השופר באים בצורה של

"מלחמה והתגברות" כנגד מידת המשפט והדין שהוא מהות יום זה, אלא שהתרועה שהוא הופעה בפחד וחרדה, והוא מגלה המיצר שבלב בפני הקב"ה, הרי"ז בכוחו להביא התגברות רגשי אהבת ה' לישראל, שגילוי המיצר שבלב ישראל אהוביו מעוררים ומגבירים רגשי אהבתו לישראל, "ומתמלא" עליהם ברחמים והם גוברים על מידת המשפט של יום זה, ועומד מכסא דין לכסא רחמים, והיינו דהשופר גורם שהרחמים יתעוררו מעצמם והם ינצחו את מידת המשפט, משא"כ בכל תפילה ובקשת רחמים בעת צרה הרי אנו פונים באופן ישיר לה' שהוא רחום וחנון ומבקשים ממנו ישועה, ואי"צ שום התגברות ונצחון של רחמים על הדין, אלא שהוא ברוב רחמיו שומע ומקבל תפילתו, ודו"ק.

הרחמים סתירה לדין

וברע"א מהימנא המובא במחזור ראש השנה לפני התקיעות איתא וז"ל, יומא דראש השנה יומא דדינא, ומלכא יתיב בכורסיא דדינא סנטירא קא אתי וכו' ותבע דינא ואע"ג דהקב"ה רחים לי' לדינא,

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל סמ

בלבו רחמיו המרובים על ישראל אהוביו, ובהכרח כביכול נצח רחימו דבנוי לרחימו דדינא וכמשנ"ת ודו"ק.

מבין ומאזין מביט ומקשיב

והנה לשון סיום הברכה בברכת שופרות הוי כי אתה שומע קול שופר "ומאזין" תרועה ואין דומה לך וכו', ולשון "מאזין" הוא לשון הטיית האוזן לשמוע היטב בתשומת לב דברים שאינם מפורשים להדיא, והיינו שהוא לשון שמיעה של התבוננות, ולא מצאנו כעין זה בלשון שמיעת כל תפילה, דהתם ליכא אלא לשון שמיעה וקבלה, כלשון התפילה בשמו"ע "שמע קולנו" ו"קבל" ברחמים וכו', כי אתה "שומע" תפילת עמך וכו', וא"כ מ"ש הכא גבי תרועה דנקט נמי לשון "האזנה" שהוא לשון הטיית האוזן להתבונן בקול השופר, וכן לשון הפייט בארשת שפתינו וכו', "מבין ומאזין מביט ומקשיב" לקול תקיעתנו, והיינו שיש כאן סוג שמיעה מיוחדת ע"י "הבנה והאזנה" ו"הבטה והקשבה" וצ"ב.

כד"א כי אני ה' אוהב משפט, נצח רחימו דבנוי לרחימו דדינא, ובשעתא דסנטירא קם למטען מילין עליהו, פקיד למתקע בשופר בגין לאתערא רחמי מתתא לעילא וכו' עכ"ל.

חרי מבואר להדיא דיש כאן מלחמה בין רחימו דדינא לרחימו דבנוי, וע"י השופר "נצח" רחימו דבנוי לרחימו דדינא, והיינו כמשנ"ת דהרחמים בראש השנה הם באמת סתירה לעצם מהותו של יום, שהוא יום משפט ודין ואין בו מקום לרחמים, אלא שהרחמים מתעוררים בצורה של "נצחון והתגברות" כנגד מידת המשפט של יום זה, וכיון שצריך כאן נצחון והתגברות על רחימו דדינא של יום זה, משו"ה אין מועיל בקשה פשוטה של רחמים ע"י תפילה ובקשה, אלא דצריך דוקא לעורר האהבה והרחמים ע"י צורה של "פיתוי", וכלשון יודעים "לפתות" את רבונם, והוא ע"י "תרועה" דוקא שהוא גילוי המיצר והחרדה שבלב ישראל מאימת המשפט, וכשהקב"ה רואה לפניו את המיצר שבלב ישראל ממילא מתעוררים

קבלת התפילה 'שומע' – קול
תרועה 'מאזין'

אמנם על פי משנ"ת מבואר שפיר, דשאני הבקשת רחמים של קול שופר מכל בקשת רחמים של תפילה ובקשה, דהתם הרי הבקשה היא בקשה מפורשת של ישועה ורחמים, וממילא אין שום צורך "להבין ולהאזין" לקול התפילה, שהרי יש כאן בקשה ותפילה מפורשת, ומשו"ה קבלת התפילה חשיבה "שמיעה וקבלה", דדברים מפורשים אין צורך להאזין ולהתבונן בהם, אלא דהם "נשמעים" ומתקבלים, משא"כ בקשת רחמים ע"י קול השופר הרי אינה בקשה מפורשת וגלוי של רחמים, אלא "בקשה סמויה" ע"י הופעה וגילוי המיצר שבלב מחרדת המשפט, אלא שהקב"ה בעצמו "מבין ומאזין מביט ומקשיב" לקול הבקשה הסמוי המתעורר מהמיצר שבליבנו ומתמלא עלינו ברחמים, ומשו"ה נופל כאן לשון "האזנה והקשבה", דכשליכא בקשה מפורשת אלא גילוי המיצר שבלב הרי שמיעת רחשי הלב נחשב "האזנה והקשבה", שהרי"ה מבין ומאזין מביט ומקשיב למה שמתרחש בליבנו, ומשו"ה נקט

לשון "ומאזין" תרועה ואין דומה לך, והיינו שהוא מאזין לרחשי המיצר שבלבנו, ואף שאין כאן בקשה מפורשת, ודו"ק.

מן המיצר קראתי יה ענני במרחב יה והר"ן במס' ראש השנה פרק ראוהו ב"ד כתב וז"ל, ובירושלמי משמע דאפילו לא הרחיב את הקצר וקצר את הרחב אלא שתקע בצד הרחב לא יצא, ותנא יהיב סימנא מן המיצר קראתי יה עכ"ל.

ובן כתב הרא"ש והביאו הב"י סוף סי' תקצ"צ ואף שלפנינו בירושלמי ליתא מ"מ כך היתה גירסת הרא"ש והר"ן בירושלמי, וכ"כ פי' קרבן העדה בירושלמי סוף פ"ג ה"ז וז"ל, הכי גרסינן ותוקע מן הקצר שנאמר מן המיצר קראתי יה, וכך היא גירסת רא"ש ור"ן עכ"ל.

והמנהג הוא לומר פסוק מן המיצר קראתי יה לפני תקיעת שופר והוא מהאריז"ל, וכנראה שהוא עפ"י הירושלמי הנ"ל. ומבואר מהירושלמי דבתקיעת שופר צריך להדגיש את ענין מן "המיצר", ומשו"ה צריך לתקוע מן צד הצר דוקא. ובפשטות הדברים נראה דכיון

ביאורי מהות היום ומצות התרועה רבי שמואל עא

דשופר לרחמים קאתי וקריאת רחמים היא משו"ה מרמזים כאן את מן המיצר קראתי יה.

אמנם עפמשנ"ת בגדר תקיעת שופר הרי מבוארים הדברים הפלא ופלא, דבאמת אילו שופר היה בקשת רחמים בגדר "צעקה" ע"י השופר, והיינו קריאה ממש אל ה' לא היה צריך להדגיש כאן את "המיצר" שבקריאה, דכל קריאה וצעקה היא "מן המיצר", ולא היה צריך שעצם צורת התקיעה תהא מן המיצר. וכן אם היה זה מעשה מלכויות נמי אין כאן שום ענין בצורת התקיעה שתהא מן המיצר.

אמנם עפמשנ"ת דכל מהות השופר ובקשת הרחמים ע"י התרועה הוי משום שהוא מעשה של הופעה "בפחד וחרדה" לפני ה' ע"י שמיעת קול שופר, שע"ז אנו מופיעים ומגלים את "המיצר" שכליבנו נוכח פני ה' כדי שיתעורר ע"ז ברחמים עלינו, ונמצא דכל החפצא והמהות של צורת בקשת הרחמים של השופר הוי על ידי הבעת "המיצר" שבלב, ומשום דהבקשת רחמים ע"י פחד וחרדה הוי ע"י המיצר שבהם, וחורן מעצם המיצר אין כאן שום בקשה,

אלא ש"עצם המיצר" של הפחד והחרדה היא היא הקריאה והבקשת רחמים של השופר, דהמיצר בעצמו הוא המעורר רחמי ה', ומשו"ה אתי שפיר נפלא הא דקאמר הירושלמי דצריך לתקוע ממקום הצר, כדי שצורת השופר תהא "מן המיצר" קראתי יה, ומשום דשופר עצם החפצא של הקריאה אינה אלא "מן המיצר", והיינו מילוי והבעת המיצר שבלב היא עצמה הקריאה, וה"מן המיצר" גופא הוא עצמו ה"קראתי יה" ודר"ק.

מנהג ישראל הפשוט - תקיעת שופר בכביות ושברון לב

והנה בספר ארחות חיים כתר ראש ממנהגי הגר"א זצ"ל בהל' ראש השנה כתב וז"ל, ורבינו היה שמח מאוד בעת תקיעת שופר, וכן אמר שצריך להיות ברוב שמחה וחדוה כדוגמת המדינה ביום שממליכים מלך ומעטרים אותו, כן אנחנו ממליכים להקב"ה בכל עולמות שאנחנו עמו עכ"ל. ומבואר מדבריו שצורת תקיעת שופר צריכה להיות בחדוה ובשמחה, ורבינו היה שמח מאוד, אמנם מנהג ישראל הפשוט הוא שצורת תקיעת שופר

הוא בפחד וחרדה ובבכיות ושברון לב.

ונראה בזה דהגר"א סבר דמצות התקיעה הוא מעשה מלכויות שבאים להכריז ע"י השופר על הופעת מלכות ה' בעולם, וכמפורש בדבריו שהוא דוגמת המדינה ביום שממליכים מלך ומעטרים אותו, ומשו"ה סובר דתקיעת שופר צריכה להיות כדוגמת המלכת מלך ע"י שמחה וחדוה גלוי'.

אמנם עפמשנ"ת בגדר מצות התקיעה שאינה "מעשה מלכויות", שאין אנו באים לתקוע כדי להכריז על הופעת מלכות ה', אלא שהוא "מעשה בקשת רחמים" ע"י הופעה בצורה של מיצר ופחד וחרדה מאימת הדין, ומשו"ה אנו מופיעים לפני ה' ב"שמיעת" קול

שופר, כלומר שאנו שומעים את קול השופר המחריד של הופעתך לשפוט העולם, ואנו במיצר ופחד גדול, חוס ורחם עלינו, ובחתימת ברכת שופרות שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים מבואר היטב הא דמנהג הפשוט בכל ישראל שצורת תקיעת שופר הוא בפחד וחרדה ובכי', ומשום דזהו עצם מהות ותוכן המצוה של תקיעת שופר להופיע במיצר שבלב לפני ה', ועצם הרגשת המיצר והחרדה היא ממהות מצות שופר, וזהו המעורר רחמי ה', ומשו"ה אדרבה צריך להיות במיצר ובפחד מאימת הדין בעת תקיעת שופר, וממילא א"א להיות בשמחה ובחדוה שהוא היפך מיצר וחרדה, ומשו"ה נהגו ישראל לתקוע שופר במיצר וחרדה ובכיות, שזהו עצם מצות תקיעת שופר, וכלשון הירושלמי הנ"ל מן המיצר קראתי יה ודו"ק.

סימן ב

ביאור השייכות של מלכויות לקדושת יום הזכרון והמסתעף

חתימת הברכה זוכר הברית, וזהו "הזכרון" דקרא, ומצד "זכרון" זה היינו מצד ברית אהבתו אלינו אנו באים ב"ברכת שופרות" והיינו ב"התרועה" עצמה, ואנו מופיעים ומגלים לפניו את המיצר והפחד שבליבנו מאימת הדין, ועי"ז הקב"ה מתעורר באהבתו וברחמיו עלינו, כלשון חתימת ברכת שופרות שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים, והיינו דה"זכרון" וה"תרועה" יחדיו הם המעוררים את הרחמים, והיינו אהבתו ובריתו עמנו שזהו ה"זכרון", והופעתנו לפניו במיצר ופחד שזהו ה"תרועה", הם יחדיו מעוררים הרחמים בלבו על ישראל אהוביו הנמצאים במיצר.

וברכת המלכויות שאנו אומרים לפני הזכרונות והשופרות

אינה מצד ה"תרועה", דהרי אין התרועה מלכויות, אלא כהקדמה ל"זכרונות", וכלשון הגמ' ראש

הנה משנ"ת בסימן הקודם הוי בקצרה דעצם מצות התרועה אינה "מעשה מלכויות" אלא מעשה בקשת רחמים ע"י הופעה בפחד וחרדה בשמיעת קול שופר כדי לגלות המיצר שבליבנו נוכח פני ה', ועי"ז יתעורר אהבתו וזכירת ברית אהבתו אלינו ויחוס עלינו בדין,

וזהו ביאור הקרא "זכרון תרועה" שנזכיר לפניו ברית אהבתו ע"י הופעה של תרועה, היינו הופעה של מיצר ופחד, שהתרועה בכוחה לעורר ברית אהבתו עלינו לזכותנו בדין, שמרוב אהבתו אלינו הרי גילוי המיצר שבליבנו בהכרח יעוררו רחמיו עלינו בדין, "ונצח רחמיו דבנוי לרחימו דדינא" כלשון הרעיא מהימנא,

וזה אנו מקיימים ע"י ברכת זכרונות ושופרות דבזכרונות אנו מזכירים ברית אהבתו אלינו, וכלשון

השנה ל"ב ע"א כל מקום שיש זכרונות יהיו מלכויות עמהן, והיינו שהוא מדין זכרונות דכך היא צורת הזכרת הברית ע"י הקדמה של מלכויות.

ובן ילפי' להמלכויות התם מקרא ד"אני ה' אלוהיכם" שאינה מעיקר הפרשה של ראש השנה, אלא שהוא תנאי בהזכרון של ראש השנה, ונתבאר הגדר בזה דכיון שסיבת ברית אהבתו עמנו הוי משום ש"אני ה' אלוהיכם", והיינו שקיבלנו עלינו אלקותו ית' להמליכו ולייחדו בעולם, משו"ה אנו מקדימים עבודת מלכויות, והיינו שאנו מקיימים את החלק שלנו בקיום הברית שאנו ממליכים אותו ומכריזים שהוא מלך העולם, ואחרי שקיימנו את החלק שלנו בהברית אנו באים לבקש ולעורר זכרון ברית אהבתו אלינו על ידי הזכרונות, וה"זכרונות" מתקבלים יותר על ידי הקדמת המלכויות.

ולפי"ז נתבאר דבאמת ברכת המלכויות אינה כלל על המלכות המיוחדת המופיעה בראש השנה שהוא מלכות של משפט ודין, אלא שהיא עבודת המלכויות

התמידית של ישראל שהם מכריזים על יחודו ומלכותו בעולם מצד "אני ה' אלוהיכם", שאין זה שייכא להופעת המלכות בראש השנה, ומשו"ה באמת כל תוכן ברכת מלכויות הן הפתיחה של עלינו לשבח, ועל כן נקוה וכו', והן הפסוקים של מלכויות, לא איירי מהמלכות של ראש השנה שהוא מלכות של משפט ודין, אלא מהמלכות הכללית והתמידית שהקב"ה הוא מלך נוטה שמים ויוסד ארץ וכו', ולעולמי עד תמלוך בכבוד ככתוב בתורתך "ה' ימלוך לעולם ועד" וגו', וכל הפסוקים אינם שייכים למלכות של ראש השנה אלא להמלכות התמידית והכללית של "אני ה' אלוהיכם", וכ"ז נתבאר בסימן הקודם ודו"ק.

המלכויות שייכים לעצם קדושתו של יום

אמנם צ"ב לפי זה, דאם כן נמצא דענין המלכויות בראש השנה אינה שייכת לעצם היום ומהותו כלל, דהרי עצם מצות התרועה אינה מלכויות אלא "בקשת רחמים", וברכת המלכויות אינה אלא תנאי בהזכרונות כדי שיהיו מלכויות

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל עה

תורה הוי יום של הזכרת ברית אהבתו אלינו ע"י הופעה של תרועה שהיא הופעה המעוררת רחמים, והוא יום של "זכרון תרועה" אבל לא יום של הכרזת הופעת מלכות ה' בעולם, וא"כ אין המלכויות שייכים לעצם מהותו וקדושתו של יום כלל, ואינו יום טוב של מלכויות.

וא"כ צ"ב דחזינן מנוסח התפילות של ראש השנה דהמלכויות שייכים לעצם קדושתו ומהותו של יום.

מלך על כל הארץ מקדש ישראל
יוון הזכרון

דחנה אף דחז"ל הגדירו את עצם היום יום הזכרון, הן בפתיחת הברכה של קדושת היום והן בסיומה, שלמשנ"ת ביאור הגדרה זו הוי יום שאנו נזכרים לפניו לטובה כלשון הקרא "זכרון" תרועה, וזה עצמו מורה כמשנ"ת דעצם היום אינו מלכויות אלא יום זכרון לטובה, מ"מ הרי סיום הברכה של קדושת היום הוי מלכויות, מלך על כל העולם כולו בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך וידע כל פעול כי אתה פעלתו וידע כל יצור כי אתה יצרתו

עמהן, ונלמדת מקרא דאני ה' אלוקיכם שאינו מעצם הפרשה, וא"כ הרי כשנבוא להגדיר מהותו של יום ראש השנה כפי הכתוב בתורה אי"ז "יום של מלכויות", והיינו דאי"ז יום של המלכת ה' עלינו אלא יום של זכרון ברית אהבתו אלינו ע"י תרועה, שהיא מעשה בקשת רחמים בצורה מסויימת של פחד וחרדה המעוררת זכרון אהבתו אלינו, וא"כ הרי אף שבראש השנה באמת מתגלה ומופיעה מלכותו ית' בעולם בתורת מלך המשפט שהוא בא לשפוט את העולם, ומשום כך הוא דצריך כלל "זכרון תרועה" כדי להזכר לפניו במשפט של יום זה, מ"מ הרי אי"ז אלא ד"סיבת" היום הוי מלכויות של משפט המופיעה ביום זה, ואי"ז אלא "סיבת" היום, אבל אין המלכויות "עצם מהותו" של יום טוב של ראש השנה, דהרי לא אמרה תורה בואו ועשו לפני "יום של מלכויות" מפני הופעת מלכותי בעולם לשפוט את הארץ, אלא בואו ועשו יום "זכרון תרועה", והיינו יום שתזכירו אהבתי אליכם ע"י תרועה, שהיא צורה מסויימת של בקשת רחמים, כדי שאזכור אתכם לטובה בדין, ונמצא דעצם מהותו של יום שחייבה וקבעה

ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה וכו', כי אתה אלוקים אמת וכו' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון.

הרי מהא דחז"ל קבעו את נוסח סיום הברכה של קדושת היום במלכויות מוכח מזה דהמלכויות שייכים לעצם קדושת היום, דאל"כ ל"ש לקבוע את הברכה של קדושת היום במלכויות, והיה צריך לקבוע את הנוסח בזכרונות ולא במלכויות.

והנה גם בעצם סיום הברכה איכא "מלך על כל הארץ", ומזה נמי מוכח דהמלכויות הוי מעצם קדושת היום, אמנם סיום זה איכא גם ביום הכפורים "מלך על כל הארץ" מקדש ישראל ויום הכפורים, והתם נמי צ"ב מה שייכא עצם קדושת יום הכפורים למלכויות, (ועוד יבואר בע"ה) מ"מ שאני הנוסח בראש השנה מיום הכפורים, דביום הכפורים כל נוסח הברכה הוי מענין מחילה וכפרה, וכדאמרינן מחול לעוונותינו ביום הכפורים הזה וכו', שהכל הוא מענין כפרה ומחילה, והיינו משום שעצם מהותו וקדושתו של יום הוי יום בקשת

כפרה וסליחה מאת ה', וא"כ אף שמסיימים גם מלך על כל הארץ וצ"ב באמת, מ"מ הרי עיקר תוכן ברכת קדושת היום הוי מענין קדושתו של יום שהוא יום מחילה וכפרה, משא"כ בראש השנה הרי כל תוכן הברכה של קדושת היום הוי מלכויות, ומשמע מזה שהמלכויות שייכים לעצם קדושתו של יום טוב.

וצ"ב דלמשנ"ת הרי אין עצם היום טוב הכתוב בתורה מלכויות אלא יום "זכרון תרועה" שאי"ז מלכויות, דאילו היינו אומרים דמצות התרועה הוי מעשה מלכויות הוי א"ש, דהתרועה היא מעצם היום.

אמנם עפימשנ"ת דהתרועה אינה מעשה מלכויות אלא מעשה בקשת רחמים, צ"ב א"כ איך המלכויות שייכים לעצם קדושת היום והיכא כתיבא בתורה כלל מלכויות בעצם מהות קדושת היום, וצ"ב.

והנה הא דאיכא "ברכת מלכויות" במוסף של ראש השנה, ע"ז לק"מ, דלמשנ"ת אי"ז שייך כלל לעצם המלכויות של יום זה, ואי"ז שייכא לקדושת היום, אלא דהוא

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל עז

כלל מלכויות בקדושת היום, הרי גם לולא זה אלא דנימא דתרועה דקרא הינה מלכויות, וממילא שייכא שפיר מלכויות לקדושת היום, מ"מ יש להקשות דהרי גם הזכרונות ודאי שייכים לקדושת היום, דהרי עיקר היום הוא "זכרון", אלא שהזכרון הוא ע"י תרועה, וכלשון חז"ל שהגדירו עצם היום "יום הזכרון". וא"כ אמאי ליכא בברכת קדושת היום של כל התפילות דראש השנה בקשה של "זכרון", כיון דהזכרון הוא עצם היום.

והרי חזינן בכל התפילות של שבתות ומועדים דעצם היום מוזכר בכל התפילות בצורה מסויימת של בקשה, כגון בשבת בנוסף לאתה קדשת וכו' ישמח משה וכו' אתה אחד וכו', איכא רצה במנוחתנו והנחילנו וכו' באהבה וברצון שבת קדשך, וינוחו וכו', הרי דמוזכר כאן בקשה על מנוחת השבת, וכן בשלש רגלים איכא בכל התפילות והשיאנו וכו' את ברכת מועדיך לחיים ולשלום "לששון ולשמחה", והנחילנו וכו' ב"ששון ובשמחה" מועדי קדשך ו"ישמחו" בך ישראל מקדשי שמך, הרי דמוזכר כאן בקשה

מדין "מלכויות זכרונות שופרות", והוא באמת מדין הזכרונות, וכמשנ"ת דכל מקום שיש זכרונות יהיו מלכויות עמהן, וזה נלמד מקרא דאני ה' אלוֹקֵיכֶם שֶׁאֵינִי מְעִיֵּק הַפְּרָשָׁה, והרא"י דלר' יוחנן בן נורי הרי כולל מלכויות עם קדושת השם, ומשום דאי"ז שייכא לקדושת היום וכמשנ"ת לעיל, אבל מהא דחז"ל קבעו בכל התפילות בנוסח הברכה של קדושת היום נוסח של מלכויות, מזה מוכח דהמלכויות שייכים לעצם קדושת היום דהרי כאן אי"ז כלל מדין זכרונות, שהרי אין כאן סדר של מלכויות זכרונות שופרות, אלא שהוא נוסח של עצם הברכה על קדושת היום, וצ"ב מה שייכא קדושת היום למלכויות וצ"ב.

בברכת קדושת היום לא מוזכר זכרון

ובאמת דאף לולא קושיתנו אנו דמה שייכא כלל מלכויות לקדושת היום, כיון דתרועה דקרא אינה מעשה מלכויות אלא בקשת רחמים ע"י תרועה, דהרי תרועה ברכת שופרות היא דסיומה הוי שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים, וא"כ היכא כתיבא בקרא

על שמחת יום טוב שזהו עצם היום, וכן ביום הכפורים איתא מחול לעוונותינו וכו', בקשה על מחילת עוונות שזהו עצם היום, וא"כ אמאי בראש השנה ליכא בכל התפילות בקשה על "זכרון" לטובה שזהו עצם היום של ראש השנה, והרי ודאי דהזכרון הוא עצם יום זה וצ"ב.

'יעלה ויבוא' בקשת זכרון לטובה והנה באמת יש בכל התפילות של ראש השנה בקשת זכרון לטובה, והוא תפילת יעלה ויבא וכו', ואה"נ דאמרינן לה גם בכל המועדים, מ"מ בראש השנה אמרינן לה מצד עצם היום שהוא יום זכרון לטובה.

דחנה תפילת יעלה ויבא הוא נוסח של בקשת זכרון לטובה, כדאמרינן יעלה ויבא "ויזכר" "ויפקד" וכו', "זכרוננו" "ופקדוננו" "וזכרון" אבותינו "וזכרון" משיח בן דוד עבדך "וזכרון" ירושלים וכו' "וזכרון" כל עמך וכו' "זכרנו" ה' וכו' לטובה "ופקדנו" וכו'. הרי דחזינן דנוסח תפילת יעלה ויבא שאני מכל התפילות, דבכל התפילות אנו מבקשים את עצם הטובה

והברכה, כגון כל הברכות בתפילת שמו"ע הרי הנוסח הוא בקשת עצם הדבר בלא בקשת "זכרון", אתה חונן וכו', חננו מאתך וכו', רפאנו וכו', ברך עלינו וכו', משא"כ תפילת יעלה ויבא אנו מבקשים בקשת "זכרון" לטובה.

והגדר בבקשת זכרון הוי כמשנ"ת לעיל בביאור ברכת זכרונות, דהוא בקשת זכרון הברית והאהבה בין הקב"ה לישראל, וה"נ תפילת יעלה ויבא הוא בקשת התעוררות זכרון בריתו ואהבתו של ה' לישראל, שמכח זכירת אהבתו יפקדם לחיים טובים ושלום.

וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חרשיכם ותקעתם בחצוצרות וגו' והנה הא דשייכא בקשה זו לכל המועדים, דהא בכל המועדים אמרינן לה לתפילת יעלה ויבא, והרי כל המועדים אינם ימי זכרון, הרי"ז משום דאף דעיקר קביעותם של המועדים אינם לזכרון, אלא לשמחה בג' רגלים, או לכפרה ביום הכפורים, מ"מ איכא בהו נמי ענין של "זכרון" לטובה, וכמבואר בקרא בפר' בהעלותך וביום שמחתכם

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל עט

ותתן לנו, והוא כמשנ"ת דגדר שמחת המועדים הוי שאנו באים לשמוח ולחוג לפני ה' בתורת עמו אהוביו, שמחת זה נותן לנו טובה וברכה.

ונמצא דעצם שמחת המועדים הוי שמחת קירבתנו ובחירתנו להיות עם ה'. ונמצא דיסודו ומהותו של המועדים הוא בחירתו וקדושתו של עם ישראל לה', שבזמן המועדים מתבטא בחירתם וקדושתם לה' ע"י עצם המועד.

וזהו נמי חתימת הברכה של תפילת המועדים מקדש "ישראל" והזמנים, ומשום שקדושת עצם הזמנים הוי באמת קדושת ישראל לה' המתבטא ביום זה של המועד, וכל קדושתו של המועד הוי מכח קדושתו וקירבתו של ישראל להיותו עם ה', וכן נמי בראש השנה ויום הכפורים אמרינן אתה בחרתנו וכו', ותתן לנו את יום הזכרון הזה או את יום הכפורים הזה, והיינו נמי משום שסיבת הזכרון והכפרה הוי משום בחירתם וקירבתם לה' שהם עמו אהוביו, וכן הסיום הוא מקדש ישראל וכו'.

ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם והיה לכם "לזכרון" לפני אלוקיכם אני ה' אלוקיכם. הרי להדיא בקרא דביום שמחה ומועד והיינו כל מועדי ה' איכא מצות חצוצרות כדי להזכר לפני ה' לטובה.

והסיבה לזה דאף שעיקר היום אינו יום "זכרון", מ"מ מועדי ה' הם זמן של קירבת ישראל לה', שהרי עצם יסוד מהותו של המועד היא מכח בחירתו של עם ישראל להיות עם ה', ובתורת עמו אהוביו נתן להם זמנים ומועדים אשר בהם מתבטא בחירתם וקירבתם לה', כל מועד ענינו שלו, בג' הרגלים הרי הם באים בתורת עמו לשמוח ולחוג לפניו על הטובה שנתן להם בתורת שהם עמו אהוביו, ובראש השנה ויום הכפורים הם באים להיזכר לפניו, ולהתכפר לפניו בתורת עמו אהוביו, וכדאמרינן בפתיחת תפילת כל המועדים אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו וכו', ותתן לנו ה' אלוקינו מועדים לשמחה וכו'. הרי דמבואר מפתיחה זו דיסוד נתינת המועדים לשמחה הוא מכח אתה בחרתנו וכו'.

שבת קביעא וקיימא - יומא טבא
ישראל הוא דקמעברי ירחי וקבעי
לשני

משא"כ בתפילת שבת הסיום הוא מקדש השבת, ומשום דיסוד קדושתו ומהותו של יום השבת אינו שייכא לקדושת ישראל אלא מכח שהוא יום תכלית מעשה שמים וארץ, והוא זכר למעשה בראשית, וקדושת יום השבת הרי"ה כבר מ"אז יום השביעי נחת" לפני בחירת עם ישראל.

אמנם כל המועדים יסוד קדושתם הם מכח בחירת וקדושת עם ישראל לה', אשר הם ימים שבהם מתבטא קירבתם של ישראל לה', בג' הרגלים ע"י שמחה לפני ה', ובראש השנה ויום הכפורים ע"י זכרון וכפרה לפניו.

וזהו הביאור בגמ' פסחים דף קי"ז ע"ב שבת דקביעא וקיימא בין בצלותא ובין בקידושא מקדש השבת, יומא טבא דישראל הוא דקבעי לי' דקמעברי ירחי וקבעי לשני מקדש ישראל והזמנים. ולמשנ"ת נראה הביאור בגמ' זו דהא גופא דימים טובים נמסרה עצם קביעותם לישראל ע"י "דקמעברי

ירחי וקבעי לשני" ושבט קביעא וקיימא, הרי"ז משום דבשבת עצם היום וקדושתו אינו יום שלהם אלא יום מלכותו של הקב"ה מאז מעשה בראשית, ומשו"ה היא קביעא וקיימא, משא"כ המועדים הם ימים שלהם והם שייכים לעם ישראל בעצם מהותם, שעיקר מהותם וקדושתם מכח קדושת ישראל הוא, והם ימים שבהם באים ישראל לחגוג ולבטא את בחירתם וקירבתם לה', ומשו"ה גופא גם עצם קביעותם של הימים טובים נמסרה לישראל שהם יקבעו את הימים טובים שלהם לפני ה' ע"י "דקמעברי ירמי וקבעי לשני", שהרי עצם הימים הם ימים של ישראל ה"נעשים" על ידם לפני ה' ודו"ק.

כל המועדים זמן ריצוי לישראל
ובין דעצם המועדים הוא זמן
המתבטא בהם בחירת
וקירבת עם ישראל לה', משו"ה
ציוותה תורה "להזכר" בהם לפני ה'
לטובה ע"י החצוצרות, ומשום
שבזמן קירבתם לה' מתאים טפי לבא
לפני ה' ולעורר זכרון אהבתו ובריתו
להם, שע"י קירבתם ביום זה לה'
יתקבל ויתעורר זכרונם ואהבתם לה'

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל פא

ביתר שאת, ויזכרם לטובה ביום זה. וזהו יסוד מצות הזכרון במועדים ע"י החצוצרות. (ואיך פועל עצם התקיעה בחצוצרות זכרון לטובה, ומהו תוכן התקיעה בחצוצרות איכמ"ל, ועוד יבואר בע"ה).

ועב"פ לפי זה מבואר היטב הא דבכל המועדים איכא תפילת יעלה ויבא וכו', שהוא תפילת

בקשת "זכרון" לטובה, ומשום דהרי כל המועדים אף שעצם קביעותם אינם לזכרון, מ"מ הרי איתא בהם ענין מיוחד של זכרון לטובה ע"י החצוצרות, ומשום דקירבת עם ישראל לה' בימים אלו הוא זמן "ריצוי", המסוגל ומתאים לעורר בו זכרון ברית אהבתו של ה' לישראל, ומשו"ה שייכא תפילת יעלה ויבא בכל המועדים ודו"ק.

יעלה ויבא' בראש השנה מצד מהותו של יום

אמנם נראה דתפילת יעלה ויבא בראש השנה שייכא לעצם מהותו וקדושתו של יום, שהרי עצם היום הוא "יום זכרון", ועיקר קביעות היום הוא לזכרון, וממילא תפילת יעלה ויבא ביום זה הוא

מעיקר הזכרת יום זה בתפילה, וכשם שבכל שבת ומועד אנו מזכירים ענין מהותו של יום בתפילה ע"י בקשה על מהותו של יום וכהנ"ל, ה"נ תפילת יעלה ויבא בראש השנה הוי מחמת שהוא יום זכרון, ומשו"ה אנו מזכירים ומבקשים על מהותו של יום ע"י תפילת יעלה ויבא שהוא בקשת זכרון לטובה לפני ה', ודו"ק.

ובטור או"ח הלכות ראש השנה סי' תקצ"א כתב בא"ד וז"ל ובטוליטולא נוהגין לומר יעלה ויבא בזכרונות ומנהג טוב הוא ובאשכנז אין נוהגין וכו' עכ"ל. ומוכח להדיא למשנ"ת דתפילת יעלה ויבא בראש השנה שייכא לעצם הזכרונות של יום זה מהא דנהגו לומר זה בזכרונות של מוסף, שהרי בכל מועד אין אומרים יעלה ויבא במוסף, וא"כ מ"ש בראש השנה דנהגו לומר בטוליטולא יעלה ויבא בזכרונות של מוסף, אמנם למשנ"ת אתי שפיר, דכיון דתפילת יעלה ויבא היא תפילת "זכרון", ממילא ס"ל דשייכא לברכת זכרונות מצד עצם בקשת זכרון שבזכרונות, ואף שבאשכנז אין נוהגין כן הרי"ז משום שבזכרונות של מוסף איכא נוסח אחר לבקשת

זכרון לטובה, ומשו"ה אי"צ לומר יעלה ויבא. אמנם מסתברא לפי"ז דבכל התפילות של ראש השנה הרי לכו"ע תפילת יעלה ויבא שייכא לעצם הזכרון של יום זה, והוא מצד מהותו של יום שאנו מבקשים זכרון לטובה ע"י תפילת יעלה ויבא כמשנ"ת. וא"כ הרי אתי שפיר הא דהקשינו איך לא מוזכר בתפילת ראש השנה ענין בקשת זכרון לטובה שזהו מהותו של יום, אמנם באמת איכא בכל תפילות ראש השנה בקשת זכרון לטובה, וזהו תפילת יעלה ויבא.

מלוך על כל העולם כולו בכבודך
אמנם אכתי תיקשי הא דתמהנו לעיל דמ"מ אמאי קבעו חז"ל "מלכויות" בברכת קדושת היום, וכדאמרינן מלוך על כל העולם כולו בכבודך וכו', דמזה מוכח דהמלכויות נמי הוי מעיקר קדושת היום, דאל"כ לא היו מתקנים את כל סיום הברכה במלכויות אלא בזכרונות. ולמשנ"ת ד"התרועה" אינה "מעשה מלכויות" אלא "מעשה בקשת רחמים", שאנו באים בצורת פחד וחרדה בשמיעת קול שופר שהיא צורה מעוררת רחמים, כדי

לעורר עי"ז זכרון הברית שירחם עלינו בדין, וא"כ הרי ליכא כלל מצות מלכויות בעצם היום, אלא מצות זכרון לטובה ע"י בקשת רחמים של תרועה, וא"כ הרי מהותו של יום אינו יום של מלכויות, ואמאי קבעו חז"ל שהמלכויות הוא מעצם קדושתו של יום וצ"ב.

מהותו ומצותו של יום – זכרון,
 קדושתו של יום – מלכות ה'
והנראה בביאור הדברים דאין ה"נ דעצם "מהותו ומצותו" של יום אינו מלכויות אלא יום זכרון, מ"מ "קדושתו" של יום היא "קדושת מלכויות", דה"מקרא קודש" של יום זה הוא נמי מלכויות.

והביאור בזה דהנה בכל המועדים איכא תרי דינים החלוקים ביסודן: א. עצם מצות "עשיית" החג והמועד. ב. דין "מקרא קודש" של המועד, שהוא בא אחרי המצוה של עצם "עשיית" החג לה', הרי חג זה שאנו עושים אית ביה דין "מקרא קודש", והיינו שאנו חייבים לכבדו ולקדשו כיון שאית ב' בעצם היום כבוד וקדושת השם, והרי"ה יום קדוש לה', וממילא אנו חייבים

פג **ביאורי** שייכות מלכויות לקדושת היום **רבי שמואל**

הרגלים להודות לו כעם למלך המיטיב עמו, ובזה אנו מכריזים שהוא מלכנו המקיים אותנו ומיטיב עמנו, ואנו מכירים בזה ומודים לו ע"ז.

וזהו הביאור אל פני "האדון" ה', ובפר' כי תשא כתיב "האדון ה' אלוקי ישראל", והיינו שמצות ה"ראי' והחגיגה והשמחה" לפני ה' ברגלים הוי משום שהוא ה"אדון אלוקי ישראל", והיינו שהוא אלוקינו ומלכנו המקיים אותנו ומיטיב עמנו, ובג' הרגלים אנו באים להודות לו ע"ז, ואנו מכריזים בזה שהוא האדון אלוקי ישראל, וכן בפר' כי תשא איכא פרשת עשיית ג' הרגלים, וכן בפרשת ראה איכא באריכות פרשת עשיית ג' הרגלים, וכתיב שם שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וכו' ולא יראה את פני ה' אלוקיך ריקם איש כמתנת ידו כברכת ה' אלוקיך אשר נתן לך.

ותובן הפרשה היא לבא לפני ה' להודות לו ולשמוח לפניו על כל הטובה והברכה אשר נתן לנו בתורת עמו, וכלשון הרמב"ן שם בפרשת ראה כי לא בא רק להזכיר הראי' והשמחה שחייבין כל ישראל

לכבדו ולהכריז על קדושתו משום שהוא קדוש ה', וכלשון הקרא "ולקדוש ה' מכובד", וזהו דין מקרא קודש הנאמר במועדים.

במשפטים וכי תשא – חג הודאה על הטובה

וחזינן להדיא בתורה שהם ב' פרשיות חלוקות, דאיכא פרשיות הנאמר בהם עצם מצות "עשיית" החגים ולא נאמר בהם דין "מקרא קודש", והוא בפרשת משפטים שלש רגלים תחוג לי בשנה את חג המצות תשמור וכו' ולא יראו פני ריקם וכו' וחג הקציר וכו' וחג האסיף וכו' שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה'. הרי דמבואר הכא בפרשה עצם מצות עשיית ג' רגלים לפני ה', שהחובה שלהם היא חגיגה וראי' אל פני האדון ה' והיינו לבא לפני ה' ליראות לחוג ולשמוח לפניו על כל הטובה אשר עשה לנו, כל החג הטובה שלו.

ויסוד חיוב עשיית החג לפניו הוי משום חובת הודאה לה' בתורת שאנו עמו המיטיב עמנו ומקיים אותנו, ונתן לנו חירות קציר ואסיף, ואנו חייבים לבא לפניו בג'

ללכת בג' הרגלים האלה אל המקום אשר יבחר ה' ולחוג שם איש כמתנת ידו כברכת השם אשר נתן לו, לשמוח לפניו להודות על כל הטובות אשר גמלנו כרחמיו וכרוב חסדיו וכו' עכ"ל.

המקרא קודש כתוצאה מעשיית

המועד

והנה בפרשיות אלו לא מוזכר כלל שהחגים הם "מקרא קודש", אלא עצם מצות "עשיית" החגים לפני ה', ומשום דלא איירי הכא ב"קדושתו" של החג אלא בעצם מצות "עשייתו", ויסוד חיוב עשיית החג אינו שייך לקדושתו, דלא משום קדושתו של חג אנו חייבים לעשותו, ואין המקרא קודש סיבה לעשיית החג, דאין החיוב לעשות "ימים קדושים" לה' אלא לעשות עצם החג לה', והיינו חגיגה וראי' ויסוד חיוב עשיית החג הוי מצד חובת הודאה ושמחה לפני "האדון ה' אלוקי ישראל" וכמשנ"ת, ודין המקרא קודש של החג הוא כבר תוצאה ממילא מעצם עשיית החג, דכיון שהוא חג לה' ממילא חיילא בהחג דין "מקרא קודש".

והנדר בזה דבעצם החג אית בי' כבוד וקדושת השם, ומשום שהחג מכריז ואומר שה' הוא "אלוקי ישראל", וכיון דאית בי' "בהחג" כבוד ה' שהוא אלוקי ישראל ממילא הרי"ה יום קדוש לה', שהרי אית בי' כבוד וקדושת השם, וזהו המחייב דין "מקרא קודש" שלו שאנו חייבין לכבדו ולהכריז על קדושתו, והיינו על כבוד ה' דאית בו, כיון דשם ה' נקרא עליו ממילא אנו חייבים לכבדו ולקדשו מצד ולקדוש ה' מכובד.

ונמצא מזה דאין סיבת עשיית עצם החג משום ה"מקרא קודש" שלו, אלא אדרבה עשיית החג הוא סיבה להמקרא קודש של החג, והמקרא קודש הוא בא "ממילא" כתוצאה מעשיית החג, אבל סיבת עשיית החג הוי מצד עצמו דאנו חייבים לעשות חג בתורת הודאה ושמחה לפני "האדון ה' אלוקי ישראל", ואחרי דאיכא חג לה' הרי ממילא חיילא בי' דין מקרא קודש, משום שהוא יום קדוש לה' המכבד את שם ה', ומכריז שה' הוא אלוקי ישראל, ומשו"ה דין מקרא קודש לא נאמר בהאי פרשיות שבהם נאמר עצם חובת עשיית החגים,

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל פה

כיון דאין הוא הסיבה לחובת עשיית החגים.

בפרשת אמור - מועדי ה' אשר

תקראו אותם מקראי קודש

ודין מקרא קודש של המועדים נאמר בפרשה מיוחדת בפרשת אמור הפותחת בקרא "מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי", אשר פרשה זו אינה באה לחייב את עצם "עשיית" המועדים, אלא באה לחייב את "קידוש" המועדים, דהא לא כתיב מועדי ה' אשר "תעשו" אותם, אלא אשר תקראו אותם "מקראי קודש", דאחרי שישנם מועדי ה' באה פרשה זו לחייב את דין "מקרא קודש" שלהם, דהיינו להכריז על כבודם וקדושתם, משום שחיילא עליהם כבוד וקדושת ה', ואנו חייבים לכבדם ולנהוג בהם קדושה משום שם ה' החייל עליהם.

והנה חיוב דיני הנהגת מקרא קודש

מבואר בכל הפרשה שהוא ע"י

ב' דברים: א. כל מלאכת עבודה לא תעשו. ב. והקרבתם אשה לה'. (חזן משבת שבו נאמר כאן רק איסור מלאכה ולא הקרבת קרבן מוסף, ואף דבשבת איכא נמי מוסף כמפורש

בפרשת פינחס, מ"מ אין המוסף שלו מדין מקרא קודש, ושאיני מכל המועדים שהמוסף שלהם הוא מדין מקרא קודש כמבואר כאן בפרשה, ואיכמ"ל) והיינו דמצד חובת עצם עשיית החג לה' לא היה בו איסור מלאכה, וכן לא היה בו קרבן מוסף אלא חיוב "חגיגה וראיה ושמחה" לפני ה', שזה נאמר בפרשיות הנ"ל של חיוב עשיית החגים. ומשום דחיוב עשיית עצם החג אינו אלא לבא ולעשות חג ושמחה לפני ה' על ידי עצם קרבנות החגיגה והשמחה לפניו, דעל ידי זה "עושים" את עצם החג, אבל איסור מלאכה וקרבן מוסף אינם שייכים לעשיית עצם החג, אלא משום דין קדושת החג והמקרא קודש שלו חייבה כאן התורה בפרשת אמור איסור מלאכה וקרבן מוסף.

והגדר בזה דאנו חייבים לנהוג בחג

מנהג כבוד משום קדושת ה'

דאיכא עליה, ומשום הכי הוא אסור במלאכת עבודה, דעשיית מלאכת עבודה הוא מנהג חולין, ויום חשוב וקדוש אין מתאים לכבודו ולקדושתו של יום לעבוד בו מלאכת עבודה, שמלאכת עבודה הוא בזיון לכבודו

של יום, ומשום כבודו וקדושתו של יום הרי הוא אסור במלאכת עבודה, וכן נמי איכא חיוב מצד מקרא קודש "והקרבתם אשה לה", היינו קרבן מוסף שהוא "קרבן עולה" (ושאני מקרבנות חגיגה ושמחה שהם שלמים ועיקרן לאכילת בעלים בתורת שמחה לפני ה') כדי לכבד את שם ה' על ידי קרבן עולה שהוא קרבן עבדות, שהרי הוא כליל לה'.

ויסוד קרבן עולה הוא קרבן כבוד לה', דהיינו שהוא בא משום עצם קדושת וכבוד השם, ודלא כשלמים שבא להודאה ולשמחה לפני ה', דכדי להכריז על כבוד ה' של יום זה - שהרי ביום זה של חג אית בי' כבוד ה' שהוא אלוקי ישראל - הרי אנו באים ומקריבים לו קרבן עבדות כדי לכבדו בתורת אלוקי ישראל, ואנו מכבדים את שמו על ידי קרבן עולה לה', שהוא קרבן הבא לכבד את עצם קדושת ה' דחיילא על יום זה.

קרבן שלמים עולת ראי' ה' הודאה
ושמחה' - קרבן מוסף 'קדושת היום'
ונמצא דהחגיגה והשמחה ביום חג
 שעל זה באו פרשיות עשיית

עצם החגים, הם באים בתורת "הודאה ושמחה" לפני ה' על כל הטובה אשר עושה עמנו ה' משום שהוא אלוקי ישראל, ואנו חייבים לעשות חג כדי "להודות" לו ע"ז, וזהו חיוב עשיית עצם החגים, ומשום"ה הם קרבנות שלמים, דקרבן שלמים יסודו הוא שמחה והודאה לפני ה' על הטובה ע"י "אכילת" הזבח לפניו, אבל אי"ז מצד "המקרא קודש", והיינו מצד קדושת ה' דחיילא על יום החג, אלא שהם עצם עשיית החג בתורת הודאה ושמחה לפני ה', וגם עולת ראי' הוי מצד הודאה על כל הברכה, דכתיב ולא יראה את פני ה' ריקם וגו' כברכת ה' וגו' אשר נתן לך.

משא"כ ה"והקרבתם אשה לה" דפרשת אמור שזהו קרבן המוסף, הוא בא מצד "מקרא קודש" של המועד, דהגדר בזה הוא כמשנ"ת, דאחרי שעושים חג לה' הרי חיילא על יום החג קדושת השם, משום שעצם החג מכריז כבודו וקדושתו של ה' שהוא אלוקי ישראל, וממילא אנו חייבים לכבד את קדושת ה' של יום זה, וע"ז בא הקרבן מוסף קרבן עולה, שהוא

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל ^לפו

והקדוש של הקב"ה הנקרא על עם ישראל, "ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת", וגם שמו הגדול והקדוש הנקרא על בית המקדש, שאנו אומרים שהיום איננו יכולים להקריב המוסף "בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו", ואנו מבקשים שישוב וירחם ויגלה ויגדל "כבודו" על מקדשו, וגם יגלה "כבוד מלכותו" עלינו, ויופיע וינשא עלינו לעיני כל חי, ושם נעשה לפניו את קרבן המוסף.

ולכאורה צ"ב מהי ההרחבה וההדגשה כאן בענין כבודו ושמו הגדול המתגלה והנקרא על עמו ועל מקדשו, שאנו אומרים שאין אנו יכולים להקריב המוסף בבית הגדול והקדוש שנקרא שמו עליו, ואנו מבקשים לגילוי גדולת כבודו על מקדשו ועל עמו לעיני כל חי ושם נקריב המוסף, דלכאורה מה שייך כל ענין גילוי כבודו ושמו הגדול והקדוש לעיני כל חי לקרבן המוסף, והיה צריך רק לבקש שישוב ויבנה מקדשו ושם נעשה לפניו המוסף, וכמו בתפילת מוסף של ראש חודש דליכא כל אריכות זו, והנוסח הוי יהי רצון וכו' שתעלנו בשמחה

קרבן בתורת כבוד לעצם קדושת השם דאיכא על יום זה של המועד, דע"י הקרבן מוסף אנו באים לכבד את שמו הגדול והקדוש של הקב"ה, דמתקדש ביום זה ע"י עצם היום, ומשו"ה הוא קרבן עולה, שקרבן עולה הוא ביסודו קרבן כבוד לעצם קדושת ה', ודו"ק.

ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת והנה הנוסח בתפילת מוסף של המועדים שמוספם הוא מדין מקרא קודש (והיינו כל המועדים חוץ משבת ור"ח שמוספם אינו מדין מקרא קודש, דלא נאמר מוספם בפ' מקראי קודש בפרשת אמור) הוי אתה בחרתנו וכו' "ושמך הגדול והקדוש עלינו" קראת, ומפני חטאינו וכו' ולעשות חובותינו (היינו המוסף) ב"בית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו" וכו', ותבנהו מהרה "ותגדל כבודו" וכו', "גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה, והופע והנשא עלינו לעיני כל חי" וכו', ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו וכו'.

ובשנתבונן בנוסח זה נראה דמודגש כאן ענין שמו הגדול

לארצינו ותטענו בגבולינו והביאנו לציון עירך ברנה ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם ושם נעשה לפניך וכו'. וא"כ מ"ש הכא בתפילת מוסף של המועדים דאיכא כל אריכות הנ"ל בענין גילוי כבודו ושמו הגדול והקדוש על עמו ומקדשו, דמה שייכא זה לקרבן המוסף.

ואין לומר דהוא משום חובת ראיית פני ה' דאיכא ברגלים דליכא בר"ח, דהא נוסח זה דרגלים איכא גם בראש השנה ויום הכפורים דאין בהם חובת ראי', ורק חובת מוסף הוא דאיכא, ומוכח להדיא דנוסח זה משום חובת מוסף הוא בא ולא משום חובת ראי', ומשום חובת ראי' דרגלים איכא תפילה מיוחדת בתפילת המוסף מלך רחמן רחם עלינו טוב ומטיב וכו', ושם "נעלה ונראה" ונשתחוה וכו', וליכא זה בראש השנה ויום הכפורים דאין בהם חובת ראי', אבל כל הנוסח של ומפני חטאינו איכא גם בראש השנה ויום הכפורים, ומוכח דמשום חובת מוסף הוא בא. וא"כ צ"ב מ"ש מר"ח ושבת דבמוסף דידהו ליכא כל אריכות זו, ולכאורה באמת אין שייך כל אריכות זו לחובת המוסף וצ"ב.

קדושת ישראל

אמנם ביאור הדברים על פי משנ"ת דקרבן המוסף של כל המועדים חוץ משבת ור"ח הוי מצד "מקרא קודש", וכמפורש בפרשת אמור דהמוסף הוא מצד מקרא קודש, ומשום"ה איכא כל האריכות הנ"ל בתפילת המוסף, משא"כ בשבת ור"ח דאין מוספם מדין מקרא קודש ליכא נוסח זה, דהגדר במקרא קודש של המועדים הרי נתבאר דהוא משום כבוד וקדושת ה' המתבטא ביום זה של המועד, ויסוד הכבוד וקדושת ה' המתגלה ביום המועד הוי שהוא "אלוקי ישראל", והיינו שאנו עם קדושו אשר בחר בנו, ושמו הגדול והקדוש נקרא עלינו, וכלשון הקרא "היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו", והיינו שיציאת מצרים ובחירת עם ישראל היתה לכבוד ה', ע"י שעם ישראל יהיו "ממשלותיו" הנושאים את כבוד ה' עליהם, והם מרכבה לשכינת כבודו וקדושת שמו עליהם, ומשום דיסוד המועדים הוי קירבת ישראל לה', דבתורת עמו אשר בחר בהם יש להם מועדים לפניו, הן בג' הרגלים אשר באים לשמוח לפניו ולהודות לו על הטובה אשר עושה עמהם בתורת עמו, והן

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל פמ

בפרשת התמיד בפרשת תצוה ונועדתי שמה לבני ישראל "ונקדש בכבודי" וכו', ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלוקים וידעו כי אני ה' אלוקיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם" וכו', אשר מפסוקים אלו מבואר דהקב"ה בא לשכון בתוך בני ישראל ולקדש המקדש בכבודו כדי להיות להם לאלוקים, וע"י שישכון בתוכם ידעו שאני ה' אלוקיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים "לשכני בתוכם", והיינו דגילוי כבודו עליהם להיות להם לאלוקים הוי ע"י גילוי כבודו במקדשו בתוכם, דע"י שכינתו במקדש בתוכם כך הוא מגלה כבודו על ישראל, וכך "ידעו" שהוא אלוקיהם.

ומבואר דגילוי כבוד ה' שהוא אלוקי ישראל הוי ע"י גילוי כבוד ה' במקדשו בתוכם. וכיחזקאל ל"ז כתיב והיה משכני "עליהם" והייתי להם לאלוקים והמה יהיו לי לעם וידעו הגוים כי אני ה' "מקדש" את ישראל בהיות מקדשי בתוכם לעולם. הרי מבואר מפסוקים אלו נמי דע"י שיהי' המשכן עליהם כך יהי' להם לאלוקים, וידיעת

בראש השנה ויום הכפורים אשר באים בתורת עם קדושו להזכר לפניו לטובה בראש השנה ולהתכפר לפניו ביום הכפורים.

ומשו"ה פתיחת כל תפילות המועדים הוי אתה בחרתנו וכו' ותתן לנו וכו', וכן החתימה הוי מקדש ישראל וכו', ומשום דבתורת עמו אשר בחר בנו יש לנו את המועדים האלו לפניו, ומשו"ה איכא בכל המועדים ביטוי וגילוי של קדושת ישראל לה', וקדושת ישראל לה' הוא באמת קדושת ה' וכבודו השוכן על ישראל, וביום זה של המועד מתבטא שבחר בנו "ושמו הגדול והקדוש נקרא עלינו", וממילא "המקרא קודש" של המועדים הוי גילוי כבודו וקדושתו של ה' הנקרא על ישראל שהוא אלוקי ישראל.

והנה גילוי כבוד ה' על ישראל הוי ע"י השראת שכינתו בתוכם במקדש, דמשום שהוא אלוקי ישראל בא לשכון בתוכם, וגילה כבודו במקדשו בתוכם כדי להיות להם לאלוקים, והם יעבדוהו על ידי הקרבנות המכבדים את שמו הגדול והקדוש הנקרא על מקדשו, וכדכתיב

הגויים שה' "מקדש את ישראל" יהא ע"י "בהיות מקדשי בתוכם" לעולם, וכמשנ"ת גילוי כבודו וקדושתו על ישראל שהם עם קדושי הנקרא שמו ית' עליהם הוי ע"י גילוי כבודו וקדושתו ית' במקדשו בתוכם.

קרבן התמיד – משום קדושת ה' השוכן בישראל

ונראה עוד דהא דכתיב זה בפרשת התמיד הוי, משום דגדר קרבן התמיד הוי כדי לכבד תמיד את קדושת כבוד ה' השוכן במקדש, ומשו"ה מקריבין לפניו עולת תמיד שהוא קרבן, הכא להכריז הכרזה תמידית שקדושת כבודו שוכן עלינו במקדשו והוא לנו לאלוקים, דכיון שה' בא לשכון במקדש להיות לנו לאלוקים, והיינו שאנו נישא את כבוד שמו וקדושתו עלינו השוכן במקדשו, משו"ה הרי אנו מכבדים את כבוד שמו השוכן במקדשו ע"י עולת תמיד שהיא עבודה תמידית המכריזה את קדושת שמו וכבודו השוכן במקדשו, והיינו דהתמיד הוא קרבן הבא בתורת שאנו עם קדושו השוכן בתוכנו, כדי להיות לנו לאלוקים ומופיע עלינו בכבודו במקדשו, ואנו מכבדים את שמו

הגדול והקדוש שנקרא עלינו ועל מקדשו ע"י עולת תמיד ודו"ק.

קדושת המועד – קדושת המקדש ומעלתה לפי זה נראה דגדר קרבן המוסף במועדים שהוא מדין "מקרא קודש", הוי דכיון ד"המקרא קודש" של המועדים הוי שביום המועד מתבטא ומתגלה בצורה מיוחדת קדושת ישראל לה', והיינו כבוד ה' וקדושתו שהוא אלוקי ישראל אשר הוא מופיע ומתנשא עליהם לעיני כל חי, ועי"ז מתקדש שמו הגדול והקדוש הנקרא עליהם, והרי גילוי כבודו על ישראל הוי ע"י גילוי כבודו במקדשו השוכן בתוכם להיות להם לאלוקים, ושמו הגדול והקדוש הנקרא על מקדשו הוא הוא הצורה והביטוי לשמו הגדול והקדוש הנקרא ומופיע על ישראל, שכן הוא גילוי הופעת כבודו על ישראל ע"י הופעת כבודו במקדשו, ומשו"ה ביום המועד שהוא יום המתבטא בו קדושת ישראל לה', והיינו הופעת כבודו ושמו הגדול והקדוש על ישראל ועל מקדשו בתוכם, הרי אנו באים לכבד את שמו הגדול והקדוש המתקדש ביום זה של המועד ע"י קרבן

ביאודי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל צא

בתפילת המוסף מרחיבים ענין שם ה' הנקרא על ישראל ולפי זה מבואר היטב נוסח תפילת המוסף של כל המועדים אשר מוספם הוא מדין "מקרא קודש", דאנו מרחיבים בענין שמו הגדול והקדוש הנקרא עלינו ועל מקדשו, ואנו אומרים שאין אנחנו יכולים היום לעשות חובותינו כ"בית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו", והיינו דבזה אנו אומרים דיסוד חובת המוסף של יום זה הוי משום כבוד שמו הגדול והקדוש הנקרא על מקדשו בתוכינו, שזהו כבוד שמו הנקרא עלינו המתקדש ביום זה של המועד, ומשו"ה אנו חייבין להקריב המוסף כדי לכבד את קדושת שמך הנקרא על מקדשך, ועי"ז להכריז על קדושת שמך השוכן עלינו המתבטא ביום זה, והיינו "מקרא" קודש.

ואנו מבקשים שישוב וירחם עלינו ועל מקדשו ומבנהו מהרה "ותגדל כבודו", וכן "יגלה כבוד מלכותו עלינו ויופיע וינשא עלינו לעיני כל חי" וכו', ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו וכו', והיינו דעשיית חובותינו של המוסף תהא משום נתינת כבוד לגילוי גדולת

המוסף, שהוא קרבן הבא לכבד את שמו הגדול והקדוש הנקרא על מקדשו, שזהו כבוד לשמו הגדול והקדוש הנקרא עלינו.

והיינו דהקרבן מוסף של "מקרא קודש" הוי להכריז ולכבד את קדושת ה' של יום זה שהוא "אלוקי ישראל", אשר משום כך הוא מופיע בכבודו ובקדושתו עלינו במקדש, ומשו"ה אנו מקריבין קרבן עולה לה' לכבד את הופעת כבודו ושמו הגדול והקדוש "במקדשו" שזהו הופעת כבודו "עלינו", וכך אנו מכריזין ומכבדים את קדושת יום המועד ע"י שאנו מכבדים את קדושת ה' וכבודו "במקדשו".

ונמצא דיש להגדיר דקדושת יום המועד היא קדושת המקדש, שהרי קדושת יום המועד הוא גילוי כבוד ה' על ישראל, והרי גילוי כבודו על ישראל הוא במקדש, ומשו"ה אנו מכריזין על קדושת המועד ע"י שאנו מכבדים ע"י קרבן עולה את שמו הגדול והקדוש השוכן "עלינו" במקדשו ודו"ק.

כבודו על מקדשו ולגילוי כבוד מלכותו עלינו לעיני כל חי, וכמשנ"ת דזהו יסוד קרבן המוסף של "מקרא קודש", קרבן הבא לכבד את עצם קדושת שמו המופיע ומתנשא על עם ישראל בתוך מקדשו לעיני כל חי, וביום המועד אשר בו מתבטא שכינת קדושת שמו על עמו במקדשו אנו באים לכבד את שמו הגדול והקדוש ע"י קרבן עולת מוסף במקדשו בתוכינו, ודו"ק.

ומתבאר מזה הא דלעיל, דקרבן מוסף שהוא מדין "מקרא קודש" אינו שייך לעצם עשיית החג לה', אלא שהוא קרבן כבוד לעצם קדושת וכבוד ה' החיילא על יום המועד, שהוא קדושת ה' הנקרא על ישראל ועל מקדשו בתוכם, אשר ביום זה של המועד מתבטא קדושת ה' השוכן על ישראל, ולכבוד שמו הגדול והקדוש הנקרא ביום זה אנו מקריבין את קרבן המוסף בתורת כבוד לקדושת שמו ודו"ק.

מקרא קודש אינה עצם חובת

עשיית המועדים

ונמצא מזה דעצם חובת עשיית החגים אינו מצד מקרא

קודש אלא מצד חובת הודאה לה' כל חג הטובה שלו. אמנם אחרי שאיכא חג לה' הרי כיון דמתבטא ביום זה בחירת וקדושת ישראל לה', ממילא חיילא עלי' דין מקרא קודש מצד קדושת ה' וכבודו על ישראל, אשר מתבטא ביום זה שה' הוא אלוקי ישראל.

ובן נמי בראש השנה ויום הכפורים, הרי עצם חובת עשיית ימים אלו לפני ה' אינו מצד מקרא קודש, אלא דחיוכם הוי מצד עצמם, דהיינו בראש השנה חובת עשיית היום הוא "יום זכרון" לבא להזכר לפניו לטובה במשפטו, וביום הכפורים החובה היא לבא להתכפר לפניו על כל חטאינו ולהטהר לפניו ביום זה, והחובה היא מצד עצם חובת הכפרה והטהרה לפניו, אמנם אחר שאנו עושים ימים אלו של זכרון וכפרה לפניו הרי מתבטא בימים אלו נמי קדושת ובחירת ישראל לה', שבתורת עם קדושו נתן להם ימי זכרון וכפרה לפניו, שמצד שהם עמו אהוביו הוא דשייכא בהם ימים אלו, שהרי יום זכרון הוא זכירת "הברית" שהם עמו, וכן יום הכפורים אנו אומרים כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל¹ צג

עליהם, ובזה כולם הם קדושה אחת שהוא גילוי קדושת ה' על ישראל.

והנה נוסח התפילה בכל המועדים הוא אתה בחרתנו וכו' ותתן לנו וכו' את יום חג המצות הזה "זמן חירותנו" מקרא קודש זכר ליציאת מצרים. וכן בשאר המועדים הרי בכל מועד כתיבא הסיבה שלו, "חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו", "חג הסוכות זמן שמחתנו", וכן בראש השנה ויום הכפורים הסיבה שלהם, אמנם אח"כ מסיימים "מקרא קודש זכר ליציאת מצרים".

ונראה עפמשנ"ת דכתיבא כאן ב' דברים: א. עצם נתינת המועד וע"ז איכא לכל מועד הסיבה המיוחדת שלו, כגון חג המצות הוא משום זמן חירותינו, וכן שאר המועדים הסיבה שלהם. ב. כתיבא כאן שהם "מקרא קודש", והסיבה לזה היא "זכר ליציאת מצרים", וכמו שיתבאר להלן. ומשו"ה לא כתיבא ותתן לנו את יום חג המצות הזה מקרא קודש זמן חירותינו, ומשום דתרי דברים ניהו, א. עצם "נתינת" החג. ב. דין מקרא קודש שחיילא בהחג, דעצם החג לא ניתן משום מקרא קודש, דעצם הנתינה לא ניתנה

ישורון, והיינו שאנו מתכפרים ומיטהרים לפניו בתורת עמו, וממילא מתבטא בהם קדושת ובחירת ישראל לה', ועי"ז חיילא עלייהו דין מקרא קודש מצד קדושת ה' השוכן על ישראל המתגלה ביום זה, וכמו בשלש רגלים וכמשנ"ת.

בסיבה המחייבת המועדים חלוקים
- מקרא קודש שם אחד לכל
המועדים

ונראה לפי זה דחלוק עצם חובת עשיית המועדים מדין מקרא קודש שלהם בזה דחובת עשיית המועדים, הרי כל מועד אית לי' את הסיבה המיוחדת שלו המחייבת עשיית המועד, והם שמות נפרדים, דחג המצות הוא משום טובת החירות, וחג שבועות הוא משום הקציר, וחג הסוכות משום האסיף, וראש השנה משום זכרון, ויום הכפורים משום כפרה, משא"כ בדין מקרא קודש שלהם הם סיבה אחת ושם אחד לכל המועדים, דהרי דין מקרא קודש דחיילא עליהם הוא משום קדושת ישראל לה' המתבטא במועדם שהם עם קדושו אשר בחר בהם, ושמו הגדול והקדוש נקרא

כדי לעשות יום מקרא קודש, דאין המקרא קודש סיבה לעצם עשיית החג, אלא עצם נתינת החג היתה משום "זמן חירותנו". והיינו להודות ולחוג על טובת החירות, וכן בשאר החגים הטובה שלהם, וכן בראש השנה ניתן יום זכרון ע"י תרועה, וביום הכפורים הוא ניתן למחילה סליחה וכפרה, ומש"ה לא שייכא המקרא קודש לעצם נתינת החג, וכן ל"ש המקרא קודש לסיבת החג, דסיבת עצם החג הוא "זמן חירותנו" אבל אי"ז סיבה "להמקרא קודש" של החג, ורק אחר דאמרינן עצם נתינת החג וסיבתו שהוא "זמן חירותנו", ובעצם הנתינה איכא לכל מועד הסיבה שלו, אמרינן שהחג הוא מקרא קודש, והיינו ד"ממילא" חיילא ב' דין מקרא קודש, והסיבה למקרא קודש הוי "זכר ליציאת מצרים", שהוא סיבה אחת להמקרא קודש של כל המועדים יחדיו, ולפי"ז הביאור ב"מקרא קודש זכר ליציאת מצרים" הוי שסיבת המקרא קודש הוא זכר ליציאת מצרים.

מקרא קודש זכר ליציאת מצרים וביאור הדברים דהא דאמרינן בכל המועדים שהם זכר ליציאת

מצרים, כבר נתקשו בזה המפרשים מה שייכא ראש השנה ויוה"כ לזכר ליציאת מצרים. אמנם הביאור ב"זכר ליציאת מצרים" הוי הכוונה לבחירת "וקדושת ישראל לה" שנעשה ביציאת מצרים, וכדכתיב בכל התורה אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים "להיות לכם לאלוקים". וכן הקרא דהובא לעיל וידעו כי אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים "לשכני בתוכם". והיינו שמטרת יציאת מצרים היתה להיות קדושת ה' על ישראל ע"י שכינתו בתוכם. וכן כתיב בתהילים "בצאת ישראל ממצרים" וגו' "היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו", הרי דהמאורע של יציאת מצרים הוא המאורע של בחירת וקדושת ישראל לה' להיות להם לאלוקים, ואז הוא דנתגלה עליהם באותות ומופתים להודיע שנעשה לאלוקי ישראל, ומעתה הא דאמרינן בכל המועדים "זכר ליציאת מצרים" היינו שהם זכר לבחירת וקדושת ישראל לה' שנעשה ביציאת מצרים, וכמשנ"ת דכל המועדים הם ביטוי וגילוי לבחירת וקדושת ישראל לה', וכפתיחת תפילת המועדים אתה בחרתנו וכו' ושמך הגדול והקדוש

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל צה

מצרים", והיינו שמתבטא בהם בחירת וקדושת ישראל לה', ומשו"ה אמרינן בתפילת המועדים "מקרא קודש זכר ליציאת מצרים", שזהו סיבת המקרא קודש בכל המועדים ודו"ק.

שבת קודש – 'אות היא ביני וביניכם לדעת כי אני ה' מקדישכם'
והנה שבת קודש הוא נמי זכר ליציאת מצרים, וכדאמרינן בברכת קידוש היום "תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים", ובזה גם נתקשו המפרשים אמאי הוא זכר ליציאת מצרים.

אמנם עפימשנ"ת בגדר זכר ליציאת מצרים דמועדים מבואר שפיר דשבת הרי"ה אות בין הקב"ה ובני ישראל, וכדכתיב בפרשת תשא אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם, ופרש"י שם ד"ה כי אות וז"ל, אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה, לדעת האומות בה כי אני ה' מקדישכם, עכ"ל.

והיינו דעצם נתינת השבת שהוא יום מנוחה של הקב"ה ונתנה

עלינו קראת, ותתן לנו וכו', והיינו דיסוד נתינת המועדים ועשייתם הוי בתורת עם אהוביו של הקב"ה אשר נתן להם מועדים לפניו, וכמשנ"ת לעיל בארוכה, וממילא מתבטא ומתגלה בעצם המועד קדושת ישראל לה' אשר שמו הגדול והקדוש נקרא עליהם, וזהו "זכר ליציאת מצרים" של המועדים, ולמשנ"ת הרי יסוד דין "מקרא קודש" של המועדים הוי משום קדושת ישראל לה' המתבטא ביום מועד, שזהו כבוד ה' וקדושתו השוכן על ישראל.

ולפי"ז מבואר שפיר הא דאמרינן בכל תפילת המועדים "מקרא קודש זכר ליציאת מצרים", והיינו דסיבת היותם "מקרא קודש" הוי משום שהם "זכר ליציאת מצרים", והיינו שהם ביטוי וגילוי לבחירת וקדושת ישראל לה' הנעשה ביציאת מצרים. ונמצא דעצם נתינת החג הוי כל חג ומועד הסיבה המיוחדת שלו, כגון בחג המצות "זמן חירותנו", וכן בשאר המועדים הסיבה שלהם. אמנם סיבת היותם מקרא קודש הרי כל המועדים הם יסוד וסיבה אחת "שהם זכר ליציאת

מתנה טובה לישראל הוי כאות גדולה שבחר בהם, ומשום שהם עמו אהוביו נתן להם ושיתף אותם ביום מנוחתו חמדת הימים, וכן אנו אומרים בתפילת שחרית דשבת ולא נתתו ה' אלוֹקֵינו לגויי הארצות וכו', כי לישראל עמך נתתו באהבה לזרע יעקב אשר בם בחרת, והיינו דנתינת מנוחת השבת לישראל הוי מתנה באהבה לעמו אשר בחר בהם.

ובן בתפילת מנחה דשבת אתה אחד ושמן אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, תפארת גדולה ועטרת ישועה, יום מנוחה וקדושה לעמך נתת וכו', אשר בזה נמי מבואר ד"יום מנוחה וקדושה לעמך נתת" הוי "תפארת גדולה" לישראל שהם עם הנבחר של הקב"ה והם גוי אחד כארץ. וכלשון רש"י הנ"ל "אות גדולה" היא בינינו שבחרתי בכם.

ולפי"ז מבואר שפיר הא לשבת הוי "זכר ליציאת מצרים", והיינו כמשנ"ת דזכר ליציאת מצרים הוי "זכר לבחירת וקדושת ישראל לה'", וא"כ הרי ודאי דשבת קודש היא אות גדולה ל"בחירת וקדושת ישראל לה'", וזהו הזכר ליציאת מצרים שבו.

השבת - מהותו 'זכר למעשה בראשית' נתינתו 'זכר ליציאת מצרים'

אמנם דחלוק שבת מכל המועדים בזה, דבכל המועדים עצם ותחילת מהותם כבר הוי "זכר ליציאת מצרים", דכל עיקר המועד הוי מועד של ישראל לפני ה', ומשו"ה הוא דמתחילה תפילת המועדים אתה בחרתנו, שהמועד בא אחר בחירת ישראל, ומשו"ה כבר בעצם המועד איכא "זכר ליציאת מצרים", והיינו גילוי של "קדושת ישראל לה'", משא"כ שבת קודש הרי יסוד ומהות קדושת היום לה' הוי "זכר למעשה בראשית", ד"ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו", וכדכתיב בפרשת ויכולו השמים וכו' ויברך אלוֹקים את יום השביעי ויקדש אותו, וכן בעשרת הדברות בפרשת זכור וכו' וינח ביום השביעי על כן ברך ה' את יום השבת "ויקדשהו", דעיקר ויסוד קדושת השבת לה' והיינו כבוד ה' וקדושתו הנקרא על יום השבת הוי משום שהוא "תכלית מעשה שמים וארץ", ורק "נתינת" השבת לישראל הוא "זכר ליציאת מצרים", דזהו מה דכתיבא בפרשת תשא הנ"ל כי אות

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל צו

היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם, וכלשון רש"י בפ' אות גדולה היא לכם שבחרתי בכם ב"הנחילי" לכם יום מנוחתי למנוחה. וכן הלשון בתפילה כי לישראל עמך "נתתו" באהבה, והיינו ד"הנחלת ונתית" השבת לישראל הוא האות שהם עם קדושו אשר בחר בהם. ובזה איכא בשבת "זכר ליציאת מצרים", והיינו שהיא אות לבחירת וקדושת ישראל לה'.

וממילא איכא בשבת קודש ב' קדושות: א. יסוד עיקר קדושת היום הוא "זכר למעשה בראשית", והיינו כבוד ה' שהוא מלך הבריא. ב. בנתינתה לישראל הרי"ה אות לקדושת ישראל, והיינו זכר ליציאת מצרים, ואיכא בה כבוד ה' וקדושתו שהוא אלוקי ישראל, ובזה היא משותפת עם כל המועדים שהם זכר ליציאת מצרים אלא שבכל המועדים עיקר ותחילת מהותם הוי כבר זכר ליציאת מצרים, והיינו כבוד ה' שהוא אלוקי ישראל, שהרי עיקר מהותם הם מועדי ישראל לפני ה' הבאים אחר אתה בחרתנו, ודו"ק.

בתפילת שבת אין מזכירים 'זכר ליציאת מצרים' ולפי זה נראה לבאר הא דבכל המועדים מזכירים בתפילה "זכר ליציאת מצרים", משא"כ בשבת לא מזכירים בתפילה זכר ליציאת מצרים, ורק בברכת קידוש היום הוא דמזכירים זכר ליציאת מצרים, ומשום דבכל המועדים דעיקר מהותם הוי כבר "זכר ליציאת מצרים", ומשום הכי מזכירים זה גם בתפילה, שהרי תפילת שבת ומועד הם תפילות של קדושת היום, וכיון דבמועדים עיקר מהותם הוי זכר ליציאת מצרים משו"ה מזכירין גם בתפילה "מקרא קודש זכר ליציאת מצרים", שזהו יסוד ותחילת מהותם, משא"כ בשבת דיסוד ותחילת מהותו הוי "זכר למעשה בראשית", והיינו דקדושת וכבוד עצם היום לה' הוי "תכלית מעשה שמים וארץ", ומשו"ה בתפילה שבו מקדשים את עצם היום ועוסקים בעצם כבוד היום לה' אין מזכירים יציאת מצרים, שעצם היום הוי רק זכר למעשה בראשית, ובערבית שבת אומרים אתה קדשת את היום השביעי לשמן תכלית מעשה שמים וארץ, שזהו סיבת היום, ורק בברכת קידוש על

"היין" שאז אנו קובעים "לנו" את יום השבת ליום עונג, ואנו קוראים לשבת עונג ע"י היין והסעודה, הרי כאן מתבטא הנחלת ונתינת מתנת השבת לנו ליום מנוחה ועונג, והרי "נתינת והנחלת" השבת לישראל הוא כבר זכר ליציאת מצרים, דהוא אות אשר בחר בנו, ומשו"ה בברכת קידוש על היין אנו מזכירים זכר ליציאת מצרים, דבקידוש על היין מתבטא "הנחלת ונתינת" השבת לישראל.

והנה הנוסח הוא "תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים", והביאור בזה דהשבת כתובה בפ' מקראי קודש של כל המועדים בפ' אמור, והיא כתובה תחילה לכל המועדים. ולמשנ"ת נראה דמה שהיא כתובה בפ' מקראי קודש של כל המועדים הוי משום דין מקרא קודש שהיא משותפת בה עם כל המועדים, והרי המקרא קודש של כל המועדים הוי "זכר ליציאת מצרים" והיינו קדושת ישראל לה', וא"כ גם המקרא קודש של שבת בפ' זו הוי זכר ליציאת מצרים, וזהו דאמרינן תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים, והיינו דאית בה גם דין

מקרא קודש של כל המועדים, ועוד היא תחילה להם, שקדושתה המשותפת עם כל המועדים הוי זכר ליציאת מצרים, ודו"ק.

שוב מצאתי בחי' מרן רי"ז הלוי על התורה בפרשת תשא על הפסוק אך את שבתותי וגו', דכתב שם דגדר זכר ליציאת מצרים דשבת ומועדים הוי משום שיציאת מצרים היא יסוד לבחירת וקדושת ישראל, יעוי"ש והוא כמשנ"ת.

בראש השנה - מקרא קודש של "מלבויות"

ומעתה שנתבאר דדין "מקרא קודש" של המועדים הוא דין נוסף על עצם עשיית המועד לה', והיינו דחובת עשיית המועד אינו משום סיבת "קדושתו", אלא דאחרי דאנו עושים את המועד משום סיבת חובת עשייתו כל מועד הסיבה שלו, ממילא חיילא ביי' דין מקרא קודש, ומשום דאחרי עשייתו הרי מתבטא בו כבוד וקדושת ה', וזהו המחייב דין "מקרא קודש" שלו לכבוד ולהכריז על כבוד וקדושת ה' המתבטא ומתגלה בו.

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל צמ

לפי"ו נחזור לבאר הא דכתבנו לעיל ליישב את התמיהה דמאי שייכא "מלכויות" לעצם קדושת היום של ראש השנה, והרי עצם חובת היום הוי "זכרון תרועה", והיינו להזכר לפני ה' לטובה ע"י תרועה, והרי תרועה אינה מעשה מלכויות אלא מעשה וצורת בקשת רחמים ע"י הופעה לפני ה' בפחד וחרדה של שמיעת תרועה, שבזה אנו מבטאים את חרדתינו ממשפטו שאנו שומעים קול השופר המחריד של הופעתו לשפוט את הארץ, ועצם ההופעה לפניו בפחד וחרדה של קול שופר הוא מעשה המעורר רחמים בדין, וא"כ הרי ליכא בעצם מצות עשיית היום מעשה מלכויות, אלא צורת בקשת רחמים וזכרון ע"י שמיעת קול תרועה, וא"כ מה שייכא מלכויות לקדושת היום של ראש השנה, דחז"ל קבעו בכל תפילות ראש השנה מלכויות בעצם ברכת קדושת היום. ונתבאר לאף ד"חובת היום ועשייתו" אינה "מלכויות" אלא עשיית יום "זכרון תרועה", מ"מ המלכויות שייכא "לקדושת" היום דה"מקרא קודש" של היום הוא נמי מלכויות.

במקרא קודש של ראש השנה כלול קדושה נוספת 'מלוך על כל העולם הארץ'

והיינו דאף דעצם חובת עשיית היום של ראש השנה אינו מלכויות, דלא אמרה תורה בואו ועשו לפני יום של המלכה וקבלת הופעת מלכותי ע"י תרועה, אלא דחובת עשיית היום הוא יום זכרון ע"י בקשת רחמים בשמיעת קול שופר, מ"מ אחרי שאנו עושים יום זכרון ע"י תרועה הרי "ממילא" "כתוב

ומתבטא" בו בעצם עשייתו של יום זה כבוד ה' ופחד מלכותו שהוא מלך על כל הארץ, אשר הופעתו לשפוט את הארץ מביאה פחד וחרדה מנוראות מלכותו ומשפטו, שהרי ביום זה עומדים ישראל לפניו בפחד וחרדה תחת שמיעת קול שופר, אשר בזה הם מבטאים את פחדם ומוראם מנוראות הופעת מלכותו לשפוט את הארץ.

ואף דמה שישראל מופיעים לפניו בפחד וחרדה בשמיעת קול שופר אינו בתורת "עשיית כבוד למלכותו", והיינו דאין "עשייתם" בתורת מלכויות, אלא הם עושים זאת "בתורת זכרונות", כדי לעורר רחמיו עליהם בראות פחדם ויראתם ויזכרם לטובה במשפטו, שזהו חובת עשיית עצם היום יום זכרון תרועה, מ"מ אף שעצם עשייתם אינה מלכויות, מ"מ הרי "ממילא" ומעצמו מתגלה בעשיית יום זה "כבוד המלכויות", שהרי בעצם עשייה זו של הופעת ישראל לפניו בפחד וחרדה תחת שמיעת קול שופר מפחד הופעת מלכותו לשפוט את הארץ, ממילא מתבטא וכתוב בזה נוראות ופחד מלכותו שהוא מלך

נורא השופט כל הארץ, דהרי הנה לפנינו שהופעת מלכותו היום לשפוט את הארץ מביאה פחד וחרדה של שמיעת קול שופר, וישראל עומדים וחרדין מפני מלכותו השופטת כל הארץ.

וא"כ הרי בעצם עשיית יום זה של "זכרון תרועה" אף שמטרת העשייה אינה כבוד מלכויות, מ"מ כתוב ומתבטא בזה ממילא "כבוד מלכויות", שה' הוא "מלך נורא" השופט כל הארץ, והופעתו לשפוט הארץ מביאה פחד וחרדה של קול שופר, ויש כאן ממילא כבוד ה' שהוא עליון נורא, מלך גדול על כל הארץ.

ובין שממילא יש כאן בעצם היום כבוד וקדושת ה' שהוא מלך על כל הארץ, הרי חיילא בעצם היום של ראש השנה דין "מקרא קודש" של "מלכויות", והיינו דאיכא חובה לכבד ולהכריז את כבוד וקדושת ה' המתגלה ביום זה שהוא "מלך על כל הארץ", דבנוסף לדין "מקרא קודש" שלו שהוא "זכר ליציאת מצרים" שהוא משותף לכל המועדים שמתבטא בהם קדושת ישראל לה' שה' הוא אלוקי ישראל, איכא בי'

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל קא

ב. זה שאנחנו "עם קדושו" הנושאים את כבוד וקדושת שמו עלינו.

וזהו הקרא הנ"ל בפרשת תצוה אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים "לשכני בתוכם", וכן הקרא בתהילים "היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו", ובזה הגדר הוא שאנחנו עמו "לכבודו", והוא צורך גבוה כביכול שאנחנו נבחרנו להיות "עם קדושו" אשר קדושת וכבוד שמו ית' שוכן עלינו במקדשו, וזהו כבוד לשמו הגדול והקדוש השוכן עלינו, ועל ענין זה של כבוד וקדושת שמו עלינו נופל הלשון "קדושה" על ישראל, וע"ז נאמר בפרשת תשא כי אני ה' "מקדישכם". וכן ביחזקאל הובא לעיל כי אני ה' "מקדש" את ישראל בהיות משכני בתוכם לעולם.

ומצד גדר זה של "קדושת" ישראל לה' הנושאים את שמו הגדול והקדוש הנקרא עליהם הרי המועדים הם "מקרא קודש", וכמשנ"ת לעיל דהם מבטאים את קדושת ה' על ישראל שזהו כבוד ה' וקדושתו, אבל עצם חובת עשיית החגים אינו מצד "מקרא קודש" שלהם, והיינו כדי לבטא את חלק זה של "היתה יהודה לקדשו" והיינו לתת כבוד לשכינת

דין "מקרא קודש" נוסף מצד שמתבטא בו קדושת וכבוד ה' שהוא "מלך על כל הארץ" ודו"ק.

מלכינו המטיב עמנו – עם קדושו ובשם שנתבאר בדין "מקרא קודש" של כל המועדים שעצם חובת עשיית היום של כל המועדים אינו מצד "מקרא קודש", והיינו שאין חובת עשיית המועדים כדי לעשות יום כבוד לשכינת קדושת שמו על ישראל, ואין מטרת עשיית עצם היום כדי לבטא את קדושת ובחירת ישראל לה' ד"שמו הגדול והקדוש נקרא עלינו", אלא דחובת עשייתם הוי כדי לחוג ולהודות לו בג' הרגלים בתורת עמו על כל הטובה אשר עשה עמנו, ומטרת עשיית החגים הם בתורת "הודאה" ע"י קרבנות שלמים, ולהכריז שהוא האדון אלוקי ישראל "המטיב עמנו" ומקיים אותנו, והיינו דאף שהוא להכריז שאנחנו עמו והוא מלכנו, מ"מ הרי"ז להכריז על החלק שהוא מלכנו ואלקינו "המטיב עמנו", דהנה בזה שאנחנו עמו והוא אלקינו איכא בזה ב' ענינים: א. זה שהוא אלקינו "המטיב עמנו" בתורת עמו.

"קדושת שמו" על ישראל, אלא שעצם עשיית החגים הוי מצד חלק הא', "להודות" לה' ולהכריז שהוא "מלכינו המקיים אותנו ומטיב עמנו" והוא "האדון" אלוקי ישראל.

וקדושת ה', שביום זה מתבטא כבודו ששמו הגדול והקדוש נקרא על ישראל, וזהו המחייב "מקרא קודש" לכבד ולהכריז על כבוד וקדושת ה' על ישראל המתבטא ביום זה.

וזוהו לשון "האדון" שהוא לשון על מלך המקיים ומטיב לעמו, ואף שעצם עשיית החגים אינו מצד "המקרא קודש" שלהם, והיינו לעשות כבוד לקדושת שמו ושכינתו על ישראל, מ"מ אחרי שאנו עושים את החגים לה' הרי "ממילא" חיילא בהו דין מקרא קודש, וכמשנ"ת דכיון דבעצם החג כתוב בזה שאנחנו עמו אשר בחר בנו ושמו הגדול והקדוש נקרא עלינו, שהרי זה שנעשה למלכינו המקיים אותנו ומטיב עמנו הוי משום שבחר בנו וקרבנו לעבודתו והשרה שכינת כבודו עלינו, דמטרת ההוצאה ממצרים היתה לכבודו, וכדכתיב ל"שכני בתוכם" כדי שנישא את כבודו וקדושת שמו עלינו לכבודו, וממילא בעצם עשיית החג שהוא "הודאה" למלכינו בתורת עמו מתבטא בזה "קדושת שמו" עלינו, דהרי משום כך נעשה למלכינו, וממילא חיילא ביום זה כבודו

"זכרון תרועה" עצם עשיית היום –
"כבוד ה' ומלכותו" דין מקרא
קודש

חרי דחזינן מכל המועדים ד"המקרא קודש" הוי "ממילא" מכבוד ה' וקדושתו המתבטא "ממילא" ביום המועד, וה"נ בראש השנה אף שעצם עשיית היום אינה "מלכויות", דאין אנו באים לעשות את היום כדי להכריז ולכבד את ה' ע"י תרועה שה' הוא מלך על כל הארץ הבא לשפוט הארץ, אלא דעצם עשיית היום הוא "זכרון תרועה" כדי לעורר רחמי ה' עלינו בראותו אותנו מופיעים לפניו בפחד וחרדה מהופעת מלכותו בתורת מלך המשפט תחת שמיעת קול שופר, ועי"ז יתעורר זכרון הברית וירחם עלינו בדין, מ"מ הרי "אחרי" שאנו עושים יום זה "ממילא" כתוב ומתבטא בעצם יום זה כבוד ה' ומלכותו על העולם שהוא מלך נורא הבא לשפוט את הארץ, והופעתו

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל קג

היום דחיילא על יו"ט של ראש השנה, ומדין מקרא קודש חייבים לכבד ולהכריז על קדושת מלכויות של יום זה, ודו"ק.

ותתן לנו את יום הזכרון ומבואר שפיר לפי"ז הא דיום ראש השנה נקרא יום הזכרון, ותתן לנו את "יום הזכרון", וכן בחתימת הברכה מקדש ישראל "יום הזכרון", והיינו שהוא יום זכרון לטובה לפני ה', ומ"מ קבעו חז"ל בנוסח הברכה נוסח מלכויות, ולכאורה הרי"ז סתירה, דאם הוא יום זכרון א"כ מאי ענין המלכויות לכאן, אמנם למשנ"ת מבואר שפיר ד"נתינת" עצם היום הוא "לזכרון" ולא ניתן למלכויות, דחובת עשייתו של יום הוא יום זכרון לטובה, ומשו"ה נקרא עצם היום "יום זכרון", אבל "קדושת" היום דחיילא על יום הזכרון הוי קדושת מלכויות וכמשנ"ת, דאחרי שאנו עושים יום זכרון ע"י תרועה ממילא מתבטא וכתוב ביום זה כבוד ה' וקדושתו שהוא מלך על כל הארץ וכמשנ"ת.

ומשו"ה בדין "כבודו" של היום מצד "מקרא קודש" איכא

מחרידה, שהרי זה הביטוי של שמיעת קול שופר שהופעתו מחרידה אותנו, וכמשנ"ת לעיל באריכות שזהו שמיעת קול שופר, וכיון שכתוב ומתבטא ביום זה כבוד מלכות משפט ה' על כל הארץ, ממילא חיילא ביום זה דין "מקרא קודש" של כבוד ה' של מלכויות שהוא מלך על כל הארץ, ואית בי' בעצם היום קדושת מלכויות וחובת מקרא קודש של מלכויות, והיינו לכבד ולהכריז את כבוד ה' של מלכויות שביום זה ודו"ק.

ומעתה מבואר שפיר הא דקבעו חז"ל בברכת קדושת היום של תפילות ראש השנה נוסח של מלכויות, "מלך על כל העולם כולו בכבודך" וכו', וכן בחתימת הברכה "מלך על כל הארץ" מקדש ישראל ויום הזכרון, ומשום דהתפילות של המועדים הם מדין "מקרא קודש", והיינו לכבד ולהכריז את קדושת היום בתפילה, וכיון דהמקרא קודש של ראש השנה הוי נמי מלכויות, שהרי עצם היום מבטא ומגלה מלכות ה' על העולם, משו"ה קבעו חז"ל מלכויות בברכת קדושת היום של כל התפילות, שזהו עצם קדושת

חיוב לכבד את כבוד "המלכויות" המתבטא ביום זה, ומשו"ה קבעו חז"ל את ברכת קדושת היום במלכויות מצד כבוד לקדושתו של יום, שהוא כבוד וקדושת מלכויות, ודו"ק.

מלכות ה' של קדושת היום – פחד וחרדה

הנה נתבאר לעיל בסימן א' דמלכות השם המופיעה בראש השנה היא מלכות של יראה ופחד. ומשום דה' מופיע בו בתורת מלך המשפט לשפוט את הארץ, ומלכות של משפט ודין מביאה יראה ופחד, ומשו"ה הופעתה היא בקול שופר שהוא קול של חרדה ופחד, וזהו המיוחד במלכות של ראש השנה, דשאני מהמלכות של כל השנה, שהיא מלכות של אהבה בתורת בורא ויוצר כל.

ואף שנתבאר כאן שעצם מצות התרועה שהיא חובת היום אינה בתורת מעשה מלכויות, דאין מצות התרועה בתורת "מעשה כבוד" להופעת מלכות ה' ביום זה, שאנו מריעין לפניו לעשות כבוד של יראה למלכותו, אלא

שעצם מצות התרועה הוי בתורת בקשת זכרון ורחמים בדין, שאנו מופיעים לפניו בתרועה וקול שופר להביע בזה חרדתינו ויראתינו מהופעת מלכותו לשפוט את הארץ, כדי שע"ז יראה את חרדתינו ממשפטו ויעורר אצלו רחמים עלינו בדין, מ"מ הא נתבאר דאף שעצם עשיית התרועה אינה בתורת מעשה מלכויות, "מתבטא ממילא" כבוד מלכויות ע"י עשיית התרועה, שהרי מעצמו כתוב ומתבטא ביום תרועה זה כבוד מלכות ה', שהוא מלך על כל הארץ המופיע לשפוט את הארץ, דהא משו"ה עומדים לפניו ישראל ביום זה בתרועה וקול שופר, והיינו בחרדה ויראה מפני הופעת מלכותו. ומשו"ה חיילא ביום זה של ראש השנה כבוד וקדושת מלכויות, שהרי יום התרועה עצמו מבטא כבוד מלכויות שהוא מלך על כל הארץ, וממילא איכא בראש השנה דין מקרא קודש של מלכויות, וחייבין לכבד את היום גם מצד קדושת מלכויות שבו ולהכריז על כבוד וקדושת ה' של יום זה שהוא מלך על כל הארץ.

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל קה

ומעתה שנתבאר דמלכות ה' של פחד ויראה, כיון דקדושת מלכויות של יום ראש השנה הוי מלכויות של פחד וחרדה מפני מלך המשפט, ודו"ק.

ובכן תן פחדך

ובן ההוספה של ובכן תן "פחדך" על כל מעשיך "ואימתך" על כל מה שבראת וכו', קדוש אתה "ונורא" שמך וכו', שהוסיפו בברכת קדושת השם שהם לשונות של יראה ופחד מפני מלכותו, דלא מצאנו לשונות אלו כל השנה, הרי"ז משום דקדושת מלכויות של ראש השנה הוי מלכויות של יראה ופחד, ומשו"ה תיקנו לשון זה של כבוד יראה ופחד מפני מלכותו, שהם שייכא לדין מקרא קודש של ראש השנה לכבוד ולהכריז על קדושת יום זה שהיא קדושת מלכויות של פחד ויראה ממלכותו, (ואף דביוה"כ איכא נמי נוסח זה הרי"ז משום דגם ביוה"כ איכא קדושת מלכויות. ועוד יבואר בע"ה ואיכמ"ל) ודו"ק.

ברכת "מלכויות" - מלכות של

אהבה ולא מלכות של פחד וחרדה והנה נתבאר לעיל דדין אמירת ברכת מלכויות במוסף של

המופיעה ביום זה המתבטא ע"י התרועה הוא מלכות של יראה, דהרי תרועה היא ביטוי של פחד וחרדה מפני מלכותו שמופיעה בתורת מלכות של משפט, א"כ נמצא דקדושת המלכויות דחיילא על יום זה שזהו המקרא קודש של יום זה, הוא קדושת מלכויות של "יראה ופחד" מפני מלך המשפט. ונמצא דדין המקרא קודש של יום זה להכריז על כבוד מלכות ה' של יום זה היינו על מלכות של יראה ופחד, כי ה' "עליון נורא" מלך גדול על כל הארץ.

והנה נתבאר לעיל דהנוסח בברכת מלכויות מלוך על כל העולם כולו בכבודך "והופע בהדר גאון עוזך", הוא לשון של הופעת מלכות של יראה ופחד, וכלשון הקרא "מפחד ה' ומהדר גאוונו", ולמשנ"ת הרי הא דתיקנו חז"ל נוסח מלכויות בברכת קדושת היום של תפילות ראש השנה הוי מדין "מקרא קודש" של מלכויות שבים ראש השנה, ומשו"ה אתי שפיר הא דתיקנו לשון זה של "והופע בהדר גאון עוזך", שהוא לשון של הופעת מלכות ה'

ראש השנה אינו שייך להמלכויות של ראש השנה, והיינו להופעת המלכות המיוחדת של ראש השנה בתורת מלך המשפט אלא דהוא מדין "זכרונות", וכלשון הגמ' ראש השנה דף ל"ב ע"א, דכל מקום שיש זכרונות יהיו מלכויות עמהן, והרי"ז נלמד מקרא "דאני ה' אלקיכם" דאינו מעיקר הפרשה של ראש השנה, וע"כ דאינו שייך כלל למלכויות של ראש השנה דאנו מקבלים את הופעת מלכות ה' בראש השנה ע"י ברכת מלכויות, אלא דהוא דין בזכרונות, דכך הוא סדר זכרונות דמקדימין הקדמה של מלכויות, והיינו שאנו מקדימים חיובינו הכללי והיסודי בברית שלנו עם הקב"ה של "אני ה' אלקיכם" שבא עמנו בברית להיות לנו לאלוקים, והיינו שאנו נהי' ממליכיו ומיחדיו בעולמו, והוא מלכינו אשר יש לו ברית אהבה עמנו, וכדי לעורר זכרון ברית אהבתו עמנו אנו מקדימים חיובינו בברית ע"י אמירת מלכויות, שאנו ממליכים אותו ית' עלינו ועל כל העולם, ואח"כ אנו באים לבקש שיזכור בריתו עמנו בתורת עם ממליכיו ומיחדיו, והקדמת המלכויות מסייעת לבקשת

הזכרונות. ולפי"ז נתבאר דאמירת המלכויות הוי עבודת המלכויות הכללית של ישראל לה' של כל השנה בתורת אני ה' אלקיכם, ואינה שייכת להמלכויות של ראש השנה שהוא הופעת מלכות מיוחדת של יראה ומשפט, ומשו"ה בנוסח אמירת המלכויות של עלינו לשבח וכו' ועל כן נקוה וכו' וכן כל הפסוקים של מלכויות לא איירי כלל ממלכות של "משפט ויראה" שהיא המלכות המופיעה בראש השנה, אלא דאיירי מהמלכות הכללית של הקב"ה שהוא "נוטה שמים ויוסד ארץ" ולעולמי עד ימלוך בכבוד", וכן כל הפסוקים איירי במלכות הכללית של ה' על ישראל והעולם, שהוא מלכות של "אהבה" בתורת "בורא ויוצר כל", ואין מבואר כאן כלל מלכות של משפט ודין שהוא מלכות של יראה, ומשום דאמירת המלכויות בסדר "מלכויות זכרונות שופרות" אינה שייכת להופעת המלכות בראש השנה לשפוט את הארץ, אלא דהוא עבודת המלכות התמידית של ישראל לה' מצד "אני ה' אלקיכם", והוא מדין זכרונות וכמשנ"ת.

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל קו

"זכרונות", דסדר זכרונות הוי "מלכויות זכרונות שופרות", דכל מקום שיש זכרונות יהיו מלכויות עמהן, ומלכויות אלו הוא העבודה התמידית והיסודית של המלכת ה' ע"י ישראל בתורת אני ה' אלוהיכם, ומלכויות אלו מסייעים להזכרונות.

ומשו"ה אין באמירת מלכויות אלו ביטוי למלכות של יראה מפני המשפט המופיע בראש השנה, אלא היא המלכות הכללית של ה' על ישראל והעולם כולו שהיא מלכות של אהבה וכבוד בתורת "מלך יוצר כל" וכמשנ"ת, ודו"ק.

מצות אכילה ושתיה בראש השנה

משום מקרא קודש

בשו"ע או"ח סי' תקצ"ז איתא אוכלים ושותים ושמחים

ואין מתענין בראש השנה וכו', אמנם לא יאכלו כל שבעם למען לא יקלו ראשם ותהי' יראת ה' על פניהם, ואח"כ בסעיף ב' יש מקומות שקבלה בידם שכל מי שרגיל להתענות בראש השנה ומשנה רגילותו ואינו מתענה אינו משלים שנתו וכו', ובסעיף ג' בהג"ה בא"ד דהא יש אומרים דמצוה להתענות

שני סוגי מלכויות בראש השנה ומעתה נמצא דתרי דיני וסוגי מלכויות איכא בראש השנה: א. דין מלכויות של קדושת היום של ראש השנה מדין מקרא קודש, והוא משום דעצם יום התרועה מבטא כבוד וקדושת ה' שהוא "מלך על כל הארץ" הבא לשפוט את הארץ, שזה מתבטא ע"י "התרועה" שהוא מעשה יראה ופחד מפני הופעת מלכותו, ועי"ז נתקדש היום בקדושת מלכויות, ולזה תיקנו חז"ל בכל ברכת קדושת היום של תפילות ראש השנה נוסח מלכויות מדין "מקרא קודש", ומלכויות זה הוא מלכות של "יראה ופחד" מפני מלכותו המתבטא "בתרועה", וזהו הנוסח "והופע בהדר גאון עוזך" שהוא לשון פחד ויראה וכמשנ"ת.

ב. איכא עוד דין מלכויות בראש השנה של ברכת מלכויות בתפילת מוסף, והוא אינו שייכא לקדושת מלכויות של יום ראש השנה המתבטא ע"י התרועה, (והרי לר' יוחנן בן נורי כולל מלכויות עם קדושת השם ואינו תוקע, הרי דאין מלכויות אלו שייכים כלל לתרועה וכמשנ"ת לעיל) אלא דהוא מדין

בראש השנה (תה"ד סי' רע"ה) עכ"ל. ומבואר דאיכא פלוגתא אי מצוה לאכול בראש השנה או דאדרבה מצוה להתענות בו, והמחבר מכריע דמצוה לאכול בו ואסור להתענות בו.

והנה הטעם דמצוה לאכול בו הרי"ז פשוט דהוא מדין מקרא קודש, דזה מחייב לכבד את היום במאכל ומשתה, (ואי"ז משום מצות ושמחת בחגיך, דראש השנה אינו חג, דרק ג' רגלים נקראו חג, וראש השנה נקרא יו"ט ולא חג, וממילא מצות ושמחת בחגיך ליכא בי' וכמבואר לעיל ריש סימן א').

ויעוי' בביאור הגר"א כאן שכתב דהוא מדין מקרא קודש, ואמרינן בתורת כוהנים קדשהו במאכל וכמשתה וכסות נקי' וכו', ונאמר כנחמי' אכלו משמנים ושתו ממתקים כי קדוש היום לאדוננו. וא"כ הרי מבואר בנחמי' דמחמת קדושת היום של ראש השנה דאיירי התם בראש השנה, צריך לאכול משמנים ולשתות ממתקים.

וברמב"ם פ"ו מהל' יו"ט הט"ז כתב וז"ל: כשם שמצוה לכבד

שבת ולענגה, כך כל ימים טובים, שנאמר לקדוש ה' מכובד, וכל ימים טובים נאמר בהם "מקרא קודש" וכו' עכ"ל. הרי מבואר להדיא ברמב"ם דכל ימים טובים יש בהם חובת כבוד ועונג מדין מקרא קודש, ולקדוש ה' מכובד, וא"כ הרי ודאי דגם ראש השנה בכלל דהרי"ה מקרא קודש, והוא חייב בכבוד ועונג שזהו מאכל ומשתה ופשוט. וצ"ב הני דסברי דמצוה להתענות בו וצ"ע.

לא יאכלו כל שבעם

והנה אף דודאי להלכה הכריע השו"ע דצריך לאכול מצד מקרא קודש, מ"מ נראה דהני דס"ל דמצוה להתענות בהם הוי מחמת אימת הדין דיום זה, דמחמת אימת הדין א"א לאכול ולשתות בו, והנהגת אימת הדין מחייבת תענית, וגם המחבר שכתב דמצוה לאכול ולשתות ולשמוח כתב דלא יאכלו כל שבעם למען לא יקלו ראשם, ותהי' "יראת ה' על פניהם" עכ"ל, והיינו שהוא מחמת אימת הדין של יום זה, ומבואר דאיכא דין וחיוב הנהגה להלכה למעשה של אימת הדין ביום זה המחייב "שלא יאכלו כל שבעם".

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל קמ

נתבאר דגדר מצות התרועה אינה מעשה של נתינת כבוד מלכות ע"י תרועה, וגם אינה מעשה של צעקה לה', אלא שהוא מעשה של "פחד וחרדה" לפני ה' ע"י שמיעת תרועה, והפחד והחרדה לפניו הוי מאימת הדין של יום זה כי בא המלך ה' לשפוט את הארץ, ומצות היום של תרועה הוי לבא בעצם הפחד וחרדה לפניו מאימת הדין, שע"ז יתעורר עלינו ברחמים לזכרינו לטובה בדין, וא"כ הרי נמצא דעיקר מצות וצורת היום הוי ה"פחד והחרדה" מפני הדין שזהו מצות התרועה, ו"יום תרועה יהי' לכם" היינו יום "פחד וחרדה" מפני הדין יהי' לכם, ונמצא ד"הפחד ואימת הדין" הוא מעיקר חובת מצות עשיית היום, ואין אימת הדין ביום זה רק חובה מוסרית, אלא שהוא עיקר תוכן מצות היום של תרועה לעשות מצב של "פחד וחרדה" מפני הדין והמשפט, ועצם הפחד ואימת הדין היא מצות היום של ראש השנה, והיא המביאה זכרון לטובה לפני ה'.

ומעתה הרי מבואר שפיר הא דחובת אימת הדין מתבטא הלכה למעשה "שלא יאכלו כל שבעם",

ואף שהוא קצת סתירה לדין מקרא קודש המחייב מאכל גם חיוב אימת ועונג, מ"מ איכא גם חיוב אימת הדין המחייב שלא יאכלו כל שבעם. וצ"ב דלכאורה אימת הדין ביום זה אינו ענין "הלכתי ודיני", אלא "ענין מוסרי" דצריך לפחד מהדין. אבל מצד עצם מצות היום של ראש השנה ליכא שום חיוב ודין של אימת הדין, אלא דמצות היום הוי "זכרון תרועה" ו"מקרא קודש", והיינו להזכר לפני ה' ע"י תרועה, וחז"ל קבעו גם "מלכויות זכרונות שופרות", וכן איכא חיוב "מקרא קודש" ככלל יו"ט שהוא לכבוד היום במאכל ומשתה וכסות נקי, אבל אימת הדין אינה הלכה ודין חיוב ממצות היום, ואי"ז אלא ענין מוסרי לכאורה, וא"כ איך יתכן דמשום חובה מוסרית יהא הלכה ודין "שלא יאכלו כל שבעם", שהוא סתירה קצת לדין וחובת היום של "מקרא קודש", ובפרט אלו הסוברים דמצוה להתענות בראש השנה ודאי צ"ב.

לא יאכלו כל שבעם - מעיקר

מצות היום "יום תרועה"

אמנם ע"פ משנ"ת בגדר מצות התרועה מבואר שפיר, דהרי

ואף דהוא סתירה קצת לדין מקרא קודש המחייב מאכל ומשתה, ומשום דאימת ופחד הדין הוי נמי מעיקר חובת והלכות היום, שיום תרועה מחייב להיות ביום זה בפחד וחרדה מפני הדין, ואי"ז רק חובה מוסרית אלא שהיא מעיקר מצות היום של יום תרועה, וכשם שמקרא קודש הוא חובת היום כך גם אימת הדין הוא חובת היום, ומשו"ה הרי אף דמצד דין מקרא קודש איכא חיוב מאכל ומשתה ועונג, מ"מ מצד חובת היום של יום תרועה הרי"ז מחייב מצב של פחד וחרדה מפני הדין, שזה מחייב הנהגה של אי אכילה ושתי', שפחד וחרדה מביא אי רצון של אכילה ושתי' ועונג. ומשו"ה כתב המחבר דאף דחייבין לאכול ולשתות מצד מקרא קודש, מ"מ "לא יאכלו כל שבעם" מצד חיוב אימת הדין של יום זה, שהוא מעיקר חובת וצורת היום של יום תרועה.

ביאור הי"א דס"ל דמצוה להתענות בראש השנה

ולפי"ז אפשר גם ליישב קצת הני פוסקים דס"ל דמצוה להתענות בראש השנה, ואף דהוא

"מקרא קודש", ו"מקרא קודש" מחייב מאכל ומשתה, מ"מ ס"ל דכיון דעיקר חובת היום הוא "יום תרועה", שמהותו ומצותו הוי יום פחד וחרדה מפני הדין, והרי הנהגת פחד וחרדה מביאה הנהגת תענית, ומשו"ה הרי בהכרח דהמקרא קודש של יום תרועה אינו מחייב מאכל ומשתה, שהרי"ז סתירה לעצם צורת היום של יום תרועה שהוא יום פחד ואימת הדין, ובהכרח דהמקרא קודש של יום תרועה הוי ע"י כסות נקי' וכבוד שלא ע"י מאכל ומשתה, שאי"ז סתירה לעצם היום תרועה.

ובמו ביוה"כ שהוא נמי מקרא קודש והתם ודאי דאין חיובו ע"י מאכל ומשתה, שהרי חובת היום בתענית, והמקרא קודש מתקיים ע"י כבוד של כסות נקי' וכדומה, כן הוא בראש השנה להני פוסקים.

אמנם השו"ע הכריע דהמקרא קודש של ראש השנה מחייב מאכל ומשתה ככל יום טוב, אלא מצד שהוא יום תרועה הרי"ז מחייב "שלא יאכלו כל שבעם", ומתקיים גם ה"מקרא קודש" וגם ה"יום תרועה" וכמשנ"ת ודו"ק.

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל קיא

שלא לישון ביום ר"ה

והנה בהג"ה סי' תקפ"ג הביא מהירושלמי שלא לישון ביום ראש השנה, ובט"ז שם וכן בביאור הגר"א מובא לשון הירושלמי מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזלי' עכ"ל. ולכאורה נראה שהוא רק ענין של סימנא, דמצד סימנא טבא ומזלא טבא טוב שלא לישון בראש השנה שלא יהא דמיך מזלי', וכדחזינן דאיכא בראש השנה ענין של סימנא טבא, וכמבואר בגמ' כריתות דף ו' ע"א והוריות דף י"ב ע"א, אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא, יהא רגיל אינש למיכל בריש שתא קרא ורוביא כרתי סילקא וממרי עכ"ל. הרי מבואר דאיכא ענין של סימנא בריש שתא. ולכאורה ה"נ הא דהירושלמי כתב שלא לישון בראש השנה הוי ענין סימנא ומזלא טבא.

אמנם הב"ח סי' תקצ"ז כתב וז"ל כתב בס' אבן שועב בשם הרמב"ן ז"ל, כי בתקיעת שופר יש רמז לדין כמו עורו ישנים מתרדמתכם, כי השעה צריכה הערה, כמו שנאמר אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו, מכאן כתוב

בירושלמי שאסור לאדם לישון בראש השנה, כדאמר התם, איך בר נש דדמיך בריש שתא ועוסקים בדיני' וכו' עכ"ל.

ומבואר מדברי הרמב"ן אלו דהאיסור לישון בראש השנה הוי משום "חרדת הדין", דהחרד אינו יכול לישון, וכדהביא לשון הירושלמי איך בר נש דמיך בריש שתא ופוסקים בדיני', והיינו דהחרדה מזה שפוסקים בדינו איננו מניח לו לישון, דשינה ביום זה הוא ביטוי לזה שאינו חרד מדינו, וכן הביא מקרא דעורו ישנים משנתכם, והיתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו, דהחרדה מהשופר גורמת שלא לישון.

ומבואר דהוא משום חרדת הדין ולמשנ"ת מבואר שפיר דאי"ז רק רמז בעלמא היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו, אלא דזהו עיקר תוכן ומצות יום התרועה לשמוע קול שופר ולהיות בפחד וחרדה המתבטא בקול השופר מאימת הדין, וכיון דעיקר צורתו ומצותו של יום הוי הפחד והחרדה מאימת הדין, משו"ה מחובת היום שלא לישון ביום זה שהוא סתירה

למצב של חרדת הדין, דאיך בר נש דמיך בריש שתא ופוסקים בדיני, ודו"ק.

מצות מלכויות בר"ה דוקא ע"י

פחד וחרדה

ונתבאר דחובת ומצות יום התרועה הויא להיות במצב של פחד וחרדה מאימת הדין מפני המלך ה' כי בא לשפוט הארץ, וזהו תוכן מעשה מצות התרועה.

ונראה בזה עוד דהנה נתבאר לעיל דבראש השנה חיילא בי' דין "מקרא קודש" של מלכויות, והיינו דאף שעצם חובת עשייתו של יום ע"י התרועה אינה חובת מלכויות אלא חובת זכרונות, דהמצוה של תרועה דהיינו להיות במצב של פחד וחרדה מפני הדין הוי בתורת זכרונות להזכר עי"ז לטובה לפני ה', דהפחד והחרדה עצמם הם המעוררים רחמי ה' לזוכרינו לטובה, אמנם אחרי דאנו עושים יום תרועה בתורת זכרונות ממילא חיילא בי' ביום התרועה כבוד מלכות ה' על העולם, שהרי בעצם עשיה זו של הפחד והחרדה מפני הדין כתוב ומתבטא מעצמו שה' הוא מלך על כל הארץ הבא

לשפוט את הארץ, דהרי הנה לפנינו שישראל עומדים וחרדין ממשפטו ודינו, ועי"ז חיילא ביום זה כבוד מלכויות, ומדין מקרא קודש חייבים לכבד ולהכריז את כבוד המלכויות של יום זה, וזהו סיבת חובת המלכויות של יום זה, והיינו שעיקר חובת עשיית התרועה הוא מצד חובת זכרונות, אמנם אחרי עשיית יום תרועה מצד זכרון חיילא גם חובת מקרא קודש של מלכויות לכבד ולשמוח ביום זה בכבוד וקדושת מלכות ה' המתבטא ביום זה.

ונראה דאם יאמר האדם כיון דביום זה איכא ביה קדושת מלכויות, הרי ממילא אעסוק ואתבונן ביום זה בכבוד מלכות ה' על העולם, ואשמח במלכותו ית' על העולם, ואקיים בזה חובת מקרא קודש של מלכויות, שהרי אני מכבד בזה את כבוד המלכויות של יום זה, ולא אעסוק בחרדת ואימת הדין של יום זה, אלא אשכח מעצמי ומחרדת דיני למען שמחתי בכבוד מלכות ה' המתבטא ביום זה, ואני שוכח מצרה ידידי ועוסק בחדוותא דקוב"ה, הרי באמת לא רק שביטל את עצם מצות

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל קיג

ביטל את עצם מצב וכבוד המלכויות המתבטא ביום זה, שאי"צ ביום זה מעשה של "נתינת כבוד" למלכותו ע"י תרועה, אלא מצב "המתבטא בו בעצמו" כבוד ופחד מלכותו, והוא הוי דוקא ע"י עצם הפחד והחרדה בתורת "זכרונות", שכך מתבטא מעצמו חוזק ותוקף מלכותו ית' שהוא "מלך נורא" השופט כל הארץ, דע"י שישראל עומדין לפניו ית' וחרדין ורועדים מפני משפטו ודינו זהו הביטוי והגילוי של כבוד מלכותו כי מלך נורא הוא. ונמצא דדוקא ע"י החרדה והיראה עצמה מפני הדין והמשפט בתורת בקשת זכרון לטובה הוא דמתבטא כבוד וקדושת מלכות ה' על העולם ביום זה, וחיילא ב' כבוד מלכויות, דהיראה מפני מלכותו היא עצמה המלכויות, ודו"ק.

והנה בברכת שופרות אנו אומרים אתה נגלית בענן כבודך וכו', והיינו שאנו מביאין את השופר של מעמד הר סיני, וכבר נתבאר לעיל דמבואר כאן מהלשון דאנו מביאין את החרדה והפחד שהיה במעמד הר סיני שכל העולם כולו "חל" מפניך ובריות בראשית "חרדו" ממך ע"י

היום שהוא יום "זכרון תרועה", וחובת עשייתו של יום הוי עצם החרדה והפחד מפני הדין בתורת להזכר לטובה וכמשנ"ת, אלא גם ביטל את עצם כבוד וקדושת המלכויות של יום זה.

דלמשנ"ת נראה דכבוד המלכויות של יום זה הוי דוקא ע"י עצם הפחד והחרדה מאימת הדין בתורת זכרונות, דעצם מצב זה של היראה והפחד מהדין ביום זה הוא המצב של כבוד מלכות ה' על העולם המתבטא ומתגלה ביום זה, דאימת הדין וחרדתו ביום זה הוא עצמו אומר ומכריז מלכויות כי ה' עליון "נורא" מלך גדול על כל הארץ, ורצון ה' בכבוד המלכויות המתגלה ביום זה הוי בעצם החרדה והיראה מפני דינו ומשפטו המתגלה ביום זה, שמצב החרדה והפחד עצמו מכריז ואומר מלכויות, והיינו דצריך כאן מצב שמעצמו אומר ומכריז מלכויות, וזהו המצב של פחד וחרדה מהדין ע"י השופר, ורק כך חיילא ביום זה כבוד מלכויות, אבל אם האדם לא יעסוק ביום זה בחרדת הדין רק יעסוק בנתינת כבוד למלכותו ית' ובשמחת מלכותו, הרי

שבקולות וברקים עליהם נגלית ובקול שופר עליהם הופעת, והיינו דאנו אומרים שאנו חרדין ורועדים היום מפניך כי אתה בא לשפוט הארץ, ולכן אנו באים לפניך בשמיעת קול שופר, ואנו נזכרים בחרדה והרעדה שנגלית עלינו במעמד הר סיני בקול שופר, וכך אנו היום גם במצב של חיל וחרדה מפני משפטיך ודיינך.

ונמצא שאנו נכנסים היום למצב של פחד וחרדה מפני מלכות ה' שהיה עלינו במעמד הר סיני. וממילא נראה דכשם שבמעמד הר סיני הרי כבוד ומלכות ה' שנתגלה אז היה ע"י עצם החיל והחרדה של כל העולם כולו וישראל מפניו, דהחיל והחרדה עצמם של הופעת מלכות ה' בעולם זה עצמו היה כבוד מלכותו ית' שנתגלה ע"י כי מלך נורא הוא, כך גם בראש השנה הרי כבוד המלכויות המתגלה ביום זה הוא דוקא ע"י החיל והחרדה עצמם שישראל חרדין ורועדים מפני משפטו ודינו ביום זה, זהו גילוי וביטוי של כבוד מלכותו ביום זה כי ה' עליון "נורא" מלך גדול על כל הארץ. ונמצא דגם חובת וכבוד

המלכויות של ראש השנה הוי ע"י עצם החרדה והיראה מפני משפטו ודינו ביום זה, וגדר יום ראש השנה הוי יום יראה וחרדה ממלכותו ית' ומשפטו, וזהו כבוד וקדושת המלכויות של יום זה, ודו"ק.

תקעו בשופר של איל בד שאזכור לכם עקידת יצחק

בגמ' ראש השנה דף ט"ז ע"א אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני, עכ"ל הגמ'. ומבואר בגמ' דבמעשה של תקיעת שופר יש בה מענין העקידה, דמשו"ה תוקעין בשופר של איל להזכיר העקידה, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

ומוכרח מזה דהמעשה של תקיעת שופר יש בה ענין עבודה של עקידה, דאל"כ מה שייך לומר כאילו עקדתם עצמכם לפני, וע"כ דיש בזה מענין העקידה, ומשו"ה שייך להזכיר במעשה התקיעה עקידת יצחק, ומעלה אני כאילו עקדתם עצמכם לפני.

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום רבי שמואל קמו

ויראתו "בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", וכיון דתקיעת שופר הוא מעשה של היכנסות ל"חיל וחרדה" מפני מלכות השם, משו"ה הרי"ז ענין של מסירות נפש, ומשום ד"חיל וחרדה" מביא מצב של "התבטלות עצמית" שהוא ענין של מסירות נפש, דכשהאדם הוא במצב של פחד וחרדה הרי הוא במצב של ביטול ושכירת עמידתו ומציאותו.

ויותר מזה שפחד וחרדה כיון שהוא מבטל רגש עמידתו ומציאותו של האדם, הרי כשהוא בפחד גדול הוא יכול להביא למיתת האדם. וכן כתוב גבי מעמד הר סיני עצמו וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר וגו', "וירא העם ינועו" ויעמדו מרחוק, ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות, הרי מבואר מקראי אלו דמחמת פחד וחרדתם "נעו" העם ועמדו מרחוק, ולשון רש"י כאן אין ניע אלא זיע עכ"ל. והיינו דנודעזעו מהפחד הגדול ונרתעו לאחורם, וחששו שמרוב פחד וחרדה לא יעצרו כח עוד וימותו.

וצ"ב דהרי עקידת יצחק הוא מעשה של הקרבה ומסירות נפש לה', ומה השייכות של תקיעת שופר לזה וצ"ב.

'ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות' – פחד חרדה מצרב של ביטול והנראה בזה ע"פ משנ"ת דגדר תקיעת שופר הוי היכנסות למצב של "חיל וחרדה" מפני הופעת מלכות ה' לשפוט את הארץ, וזהו עצמו כבוד המלכויות שנעשה ע"י השופר, דהמצב עצמו של "חיל וחרדה" מפני מלכות ה' אומר מלכויות, ואי"ז רק מעשה תרועה של נתינת כבוד מלכות לה', אלא מעשה של היכנסות ל"חיל וחרדה" מפני מלכות ה', וזהו שאנו מביאים בברכת שופרות מעמד הר סיני, היינו שאנו נזכרים ב"חיל וחרדה" של הופעת מלכות ה' במעמד הר סיני, וגם היום אנו נכנסים למצב ה"חיל וחרדה" של מעמד הר סיני ע"י שמיעת קול השופר.

ומשום דכשישראל רוצים להיכנס למצב של פחד ה' ויראתו הרי הם נזכרים במעמד הר סיני, שאז הוא שהופיע ה' עליהם במלוא פחדו

ולשון הרמב"ן כאן בא"ד כי במראה נהפכו ציריהם עליהם ולא עצרו כח, ואם ישמעו הדיבור ימותו עכ"ל. הרי מבואר להדיא דבמעמד הר סיני הפחד והחרדה עצמם גרמו להזדעזעות העם עד כדי חשש ואפשרות של "פן נמות", והוא כמשנ"ת דפחד וחרדה הוא מצב של ביטול עמידתו ומציאותו של האדם, שיש בזה הרגש וחשש מיתה. ובחז"ל מבואר דבאמת פרחה נשמתן של ישראל והקב"ה החיה אותם בטל של תחיה, הרי דפחד וחרדה הוא מצב של פרחה נשמתן.

ומעתה מבואר היטב הא דתקיעת שופר היא מעין עבודה של העקידה, ו"כאילו עקדתם עצמכם לפני", שהרי תקיעת שופר הוי מצב של היכנסות ל"חיל וחרדה" מפני מלכות השם, והרי חיל וחרדה הוא הרגשת ביטול העמידה והמציאות של האדם מפני פחד ה', וממילא הוא ענין של עקידה ומסירות נפש לה'.

ועוד שהרי אנו נכנסים למצב והרגשת מעמד הר סיני, וא"כ אנו נכנסין גם להרגשת הפחד של ה"פן נמות" של מעמד הר סיני,

וזהו ענין העקידה והמסירות נפש של תקיעת שופר, דמשו"ה הוא מזכיר מסירות נפש של עקידת יצחק וכאילו עקדתם עצמכם לפני, והיינו דהעבודה של יום ראש השנה שהיא היכנסות למצב של פחד ה' ויראתו הוי מעין עבודה של עקידה.

שופר אילו של יצחק במעמד הר סיני

וברש"י פרשת יתרו על הפסוק במשך היובל פי' וז"ל הוא שופר של איל, ושופר אילו של יצחק היה עכ"ל. ולמשנ"ת הרי אתי שפיר נפלא הא דשופר אילו של יצחק הוא היה השופר של מעמד הר סיני, ומשום דהשופר של מעמד הר סיני מטרתו היתה לעשות חיל וחרדה מפני הופעת מלכות ה', וכדכתיב וקול שופר חזק מאוד ויחרד כל העם אשר במחנה, ולמשנ"ת היינו להביא להרגשת ביטול המציאות מפני פחד השם והדר גאונו, והוא הוא הענין של עקידת יצחק שהקריב ומסר נפשו וביטל מציאותו לה', ומשו"ה מתאים מאוד שהשופר של אילו של יצחק המבטא עקידת יצחק, שהרי "ויעלהו לעולה תחת בנו", ובעקידת יצחק

ביאורי שייכות מלכויות לקדושת היום **רבי שמואל** קיז

התבטא בפועל ביטול מציאות האדם מפני גאון ה', ומשו"ה השופר של איל זה נבחר לעשות בו את החיל והחרדה של מעמד הר סיני, שבזה התגלה לעין כל העולם כולו ביטול מציאות האדם מול פחד נוראות ה' והדר גאונו.

ויחרד כל העם אשר במחנה היינו פחד יצחק

והרמב"ן הביא פירוש רש"י וכתב וז"ל אבל לפי דעת האגדה הזו יש לה סוד, ואמרו שזה הקול הוא פחד יצחק, ולכך אמר ויחרד כל העם אשר במחנה עכ"ל. ומבואר מדברי הרמב"ן שקישר את קול השופר של מעמד הר סיני ל"פחד יצחק", דקול השופר הרי הביא "ויחרד" כל העם אשר במחנה, ולמשנ"ת אתי שפיר הפלא ופלא, דהנה מידת יצחק אבינו ע"ה ידוע שהיא מידת הפחד מכח ה' וגבורתו, וכלשון הקרא בפר' ויצא לולי אלוקי אבי אלוהי אברהם ו"פחד יצחק" היה לי, וכן להלן וישבע יעקב ב"פחד אביו יצחק", ופי' הקרא "פחד יצחק" היינו הקב"ה שהוא פחדו של יצחק, והיינו דהגדרת ויחס יצחק אל הקב"ה הוא פחד, היינו

שמציאותו ית' מביאה פחד ויראה בלבו כי נורא הוא, וזו היתה עבודתו הק' של יצחק אבינו ע"ה, שהיה במצב של פחד ויראה מנוראות וגבורות ה'.

וזהו שכתב הרמב"ן דבמעמד הר סיני הרי הקול שופר שהביא "ויחרד" כל העם היה גילוי של פחד יצחק, והיינו שהקב"ה הופיע במעמד הר סיני בצורת גילוי פחד ויראתו על כל העולם, שזהו צורת עבודתו של יצחק אל הקב"ה שהיא התייחסות של פחד ויראה.

אך עדין לא ביאר הרמב"ן מה ענין העקידה לזה, אמנם למשנ"ת אתי שפיר נפלא, דבאמת "פחד יצחק" ועקידת יצחק קשורים אהדדי, דהרי נתבאר דעצם המצב של פחד וחרדה מפני ה' הוי מצב של "התבטלות המציאות" כלפי ה', וכאמור במעמד הר סיני "פן נמות", והיינו שהרגשת הפחד בלב היא הרגשת ביטול המציאות עד כדי "פן נמות", ואם כן נמצא דעבודת יצחק של פחד יצחק היתה עבודה תמידית של עקידה והתבטלות עצמית מפני ה', ולכן גם הוא נבחר לעבודת "עקידת יצחק", והיינו להקרבה

ומסירות נפש וביטול מציאותו ע"י מעשה עקידה בפועל, כיון שזו היתה בחינת עבודתו התמידית ע"י פחד יצחק, והעקידה היא גילוי ומעשה בפועל למצב התמידי של פחד יצחק.

ונמצא שהפחד שהיה במעמד הר סיני ע"י קול השופר שכתב הרמב"ן שהיה זה בסוד פחד יצחק הביא מצב של עקידה כלפי כלל ישראל שהרגישו ביטול מציאותם עד כדי "פן נמות", ומשו"ה היה זה ע"י שופר אילו של יצחק, שהשופר הזה שבו התבטא בפועל הפחד יצחק ע"י העקידה מתאים להיות השופר של מעמד הר סיני שהביא בחינת פחד יצחק ועקידת יצחק על עם ישראל שהרגישו ביטול מציאותם מפני פחד ה'.

ומשו"ה בראש השנה שעם ישראל נכנסים למצב החיל והחרדה של מעמד הר סיני הרי הם נכנסים למצב של פחד יצחק, ו"כאילו עקדתם עצמכם לפני", שהרי "פחד יצחק" עצמו הוא קשור עם "עקידת יצחק" שהיא התבטלות המציאות מפני פחד ה' והדר גאוננו.

ונמצא דענין עבודת התרועה של ראש השנה הוי ענין גילוי של "פחד יצחק", שבני ישראל נכנסין למצב של פחד וחרדה מנוראות ה' ומשפטו והדר גאוננו, שהוא מביא הרגשת ביטול המציאות מפחד ה' ו"כאילו עקדתם עצמכם לפני", ועי"ז הרי ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור, ודו"ק.

סימן ג

בסיבת קביעת התורה יום ר"ה ליום זכרון

לפני ה' במשפטו עלינו משום פחד ואימת הדין דמי יצדק לפניו בדין.

דאדם נידון בר"ה מחלוקת תנאים אך באמת צ"ב דהרי מבואר בגמ' התם דמתני' דאדם נידון בר"ה לא אתיא אליבא דכולהו תנאי, דפליגי תנאי בברייתא אימתי אדם נידון, ור' יוסי אומר אדם נידון בכל יום, ורבי נתן אומר אדם נידון בכל שעה, ומבואר בגמ' דמתני' דאדם נידון בר"ה לא אתיא אליבא דידהו, ומשמע דאליבא דידהו ליכא שום דין מיוחד בר"ה רק הרי"ה ככל יום דאדם נידון בכל יום.

וא"כ הרי צ"ב טובא אמאי איכא כלל יו"ט של ר"ה אליבא דידהו, ומה נשתנה יום זה של ר"ה מכל הימים דקבעה בו תורה יום זכרון לטובה לפני ה', דהרי ליכא שום דין ומשפט מיוחד בר"ה טפי מכל יום, וצ"ב.

הנה נתבאר בע"ה מהות יום הזכרון ומצות התרועה בו שהוא יום שאנו באים להזכר לפני ה' לטובה במשפטו ע"י הופעה של פחד וחרדה ממשפטו בשמיעת קול תרועה, שעצם הופעתנו בפחד וחרדה ממשפטו מעורר רחמי ה' עלינו, ועי"ז זוכרנו לטובה ומרחם עלינו בדין.

כל באי עולם עובדין לפניו כבני מרון

אמנם צריך עדיין לבאר מהי הסיבה שקבעה תורה יום זכרון ביום זה, ואמאי צריך דוקא ביום זה של ר"ה יום זכרון לטובה לפני ה'.

ולבאורה הדבר פשוט ואי"צ לפנים, דהרי יום זה הוא יום דין ומשפט ה' על כל העולם, כדאיתא במתני' (ר"ה דף טז ע"א) בר"ה כל באי עולם עובדין לפניו כבני מרון, ומשו"ה צריכים אנו ביום זה זכרון לטובה

ועוד צ"ב דבגמ' ר"ה דף ל"ב ע"ב וערכין דף י' ע"ב מבואר דהא דאין אומרים הלל בראש השנה וביום הכפורים ואף שהוא יו"ט, ויו"ט מחייב הלל, הרי"ז משום דאפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה, והיינו דמשום פחד הדין ביום זה אין מתאים בו לומר הלל.

וצ"ב דא"כ לר' יוסי ורבי נתן דאדם נידון בכל יום או בכל שעה א"כ הרי ליכא שום דין מיוחד בראש השנה טפי מכלל יום, ובכל יום ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, וא"כ אם בכל יום טוב אמרינן הלל ולא איכפת לן מהדין דבכל יום, מה נשתנה ראש השנה דלא אמרינן בו הלל, דהא בראש השנה אין שום דין מיוחד טפי מכלל יום.

ועוד צ"ב דבגמ' ר"ה דף ח' ע"א איתא רב נחמן בר יצחק אמר לדין דכתיב מראשית השנה ועד אחרית שנה מראשית השנה נידון מה יהא בסופה, ממאי דתשרי הוא וכו', ומבואר בגמ' דהא דהקב"ה דן בר"ה את כל באי עולם כל הקורות אותם עד תשרי הבא כלשון רש"י כאן

בעינן למילף לה מקרא דמראשית השנה, ופריך ממאי דתשרי הוא, ומשמע דרק מדרשא זו ילפי' לה.

וצ"ב דאמאי לא ילפינן לה מעצם יו"ט של ר"ה שקבעה אותו תורה יום זכרון לטובה הרי מוכח מזה גופא דאדם נידון בר"ה על כל השנה, דאל"כ מ"ש יום זה דקבעה בו תורה יום זכרון לטובה.

זכרון לטובה אף למ"ד ליכא דין בראש השנה ומוכח להדיא דיו"ט של ר"ה עצמו עדיין אינו מכריח דאיכא דין בר"ה, וכמו דחזינן מר' יוסי ורבי נתן דסברי אליבא דאמת דליכא דין בר"ה ומ"מ איכא בתורה יום זכרון לטובה בר"ה, וה"נ לדידן דסבירא לן דאדם נידון בר"ה ילפי' לה מדרשא מיוחדת דמראשית השנה.

וצ"ב טובא דאי לאו משום הדין המיוחד דאיכא בר"ה אמאי קבעה תורה כלל יום זכרון לטובה ביום זה, ואמאי צריך ביום זה זכרון לטובה טפי מכלל השנה, ועוד דהוא ע"י מעשה תרועה, ולמשנ"ת הרי מעשה התרועה הוא ביטוי לפחד וחרדה מפני משפט ה' ונוראתו,

ביאורי קביעת יום ר"ה ליום זכרון רבי שמואל קבא

ואמאי איכא ביום זה פחד וחרדה ממשפט ה' טפי מכל השנה אם ליכא דין מיוחד בר"ה טפי מכל השנה וצ"ב.

ועוד נראה להוכיח דעיקר קביעת יו"ט של ר"ה לא תליא בהא דאדם נידון בר"ה, דא"כ איך סתמה תורה וכתבה בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה, ולא כתבה ופירשה סיבת יום הזכרון ביום זה.

דחרי בכל המועדים מבואר בתורה סיבת המועד ביום זה, חג המצות מועד צאתך ממצרים, וחג שבועות בזמן הקציר, וחג הסוכות בזמן האסיף, ואילו במועד יום הזכרון לא כתבה תורה סיבת המועד, שהרי אם הסיבה היא הא דאיכא דין ומשפט מיוחד בר"ה הרי"ז דבר סוד ואינו מפורש, והרי בעינן למילף לה מקרא ודרשה מיוחדת דמראשית השנה, והיינו שאי"ז דבר מפורש בעצם יום זה שהוא יום דין, וא"כ נמצא דהתורה קבעה וחייבה מועד יום זכרון ביום זה ע"פ סיבה סודית שאינה מפורשת ומבוארת בהפשטות של יום זה, ואי"ז מסתבר כלל.

וע"כ דסיבת המועד מבוארת וכתובה בהפשטות של יום זה, והיינו לאו משום דהוא יום דין. וצ"ב א"כ מהו הפשטות של יום זה שהוא סיבת חיובו להיותו יום זכרון וצ"ב.

זכרון לטובה משום ראשית השנה והנראה בזה דהפשטות של יום זה הוי שהוא "ראשית השנה", וזהו סיבת המועד של יום הזכרון ביום זה. דהנה חודש זה הוא חודש האסיף, והתורה כתבה וחג האסיף "תקופת השנה" או "בצאת השנה", והיינו דהשנה הטבעית של התבואה שהוא ע"י זריעה ומטר וקצירה ואסיפה מסתיימת באסיף שאז אספו כבר את כל התבואה משנה שעברה, וע"ז עושים חג האסיף שזכינו למטר השמים שהוליד את התבואה, ועכשיו היא כבר אסופה בבתינו ויש לנו קיום וחיים ע"י ה' שנתן לנו מטר, וע"ז אנו מודים וחוגגים לו בחג האסיף.

ואם זמן האסיף הוא צאת השנה הרי ממילא הוא גם ראשית השנה, וכיון שחודש זה הוא תקופת ראשית השנה של המטר, משו"ה קבעה

תורה בתחילת חודש זה שהוא תחילת חודש ראשית השנה יום זכרון לטובה לפני ה', שנזכר לפני ה' לטובה בראשית השנה שהשנה הבאה עלינו תהא שנת מטר וחיים.

ונראה דלמתני' דס"ל דאדם נידון בר"ה הרי הסיבה לזה הוי נמי משום שהוא ראשית השנה הטבעית של המטר, וכדילפי' לה מ"מראשית השנה ועד אחרים שנה" מראשית השנה נידון מה יהא בסופה, וקרא זה בעקב איירי לענין מטר, כדכתיב התם למטר השמים תשתה מים ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

וביאור הקרא הוי דהקב"ה דורש ומשגיח על הארץ לתת לה מטר וקיום, והדרישה וההשגחה לענין המטר הוי "מראשית השנה ועד אחרית שנה" ומהא ילפי' דבר"ה נידון מה יהא בסופה.

ולמשנ"ת נראה דכיון שהוא ראשית השנה הטבעית של המטר, אשר המטר הוא ענין שנתי שהוא מוליד התבואה של שנה זו עד שבא ממנו התבואה והקיום ע"י

האסיף, משו"ה הרי הקביעות של הקב"ה לענין המטר של השנה הוי בראשית השנה מה יהא בסופה, והיינו דהוא קובע כבר בראשית השנה אם תהא שנת מטר וחיים או שנת בצורת ומוות, והיינו אם יהא אסיף בשנה זו אם לאו.

והמשך של פרשה זו בעקב היא פרשת והיה אם שמוע וגו', דכתיב התם שאם שמוע תשמעו וגו' ונתתי מטר ארצכם בעתו "ואספת" דגנך וגו' "ואכלת ושבעת" השמרו לכם וגו' ולא יהיה מטר ואבדתם מהרה וגו' למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו'. הרי מבואר להדיא מהמשך הפרשה כי הדרישה וההשגחה של ה' לענין המטר הוא דרישה של חיים ומוות, והיינו אם יהא אסיף אם לאו.

ונראה דהא דאיכא דין בר"ה מי יחיה ומי ימות וכמבואר בגמ' ר"ה דף ט"ז ע"ב, והיינו דהדין אינו דוקא על מטר אלא על חיים ומות בכלל, וכדאמרינן בברכת זכרונות ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות, הרי"ז בתולדה מהדין על מטר, והיינו דכיון דלענין המטר הוא ראשית השנה ואז קובע הקב"ה

ביאורי קביעת יום ר"ה ליום זכרון רבי שמואל קבנ

קתני ש"הא" לכם גשמים שנה זו אלא ש"יתברכו", וכן נמי בפסח על התבואה ש"יתברכו" לכם תבואה שבשדות, וכן בעצרת ש"יתברכו" לכם פירות האילן, והיינו שאין הנידון על עיקר "היות" תבואה ופירות האילן, שהרי"ז שאלת חיים ומות, וכבר נידון בר"ה, וגם דהרי כבר ירד מטר בחורף, וא"כ איך יתכן שלא יצמחו תבואה ופירות האילן, והרי זה היפך הטבע, אלא דהדין אינו על "עיקר" התבואה והפירות רק על "ברכה ושפע" בתבואה ובפירות האילן, וזה תלוי עדיין בשעת גמר התבואה והפירות בקיץ, וה"נ "בחג נידונים על המים" הוי ש"יתברכו" לכם גשמי שנה והיינו ברכה ושפע, אבל עיקר היות מטר או לא ע"ז הדין הוא בר"ה, וכמשנ"ת שזהו עיקר סיבת הדין בראשית השנה משום שהוא ראשית שנת המטר, ומזה נולד דין על עצם החיים של האדם בשנה זו, ודו"ק.

החרדה בר"ה משום דאגת השנה

הבאה

ומעתה נחזור למשנ"ת דסיבת קביעת התורה יום זכרון ביום זה היא משום שהוא "ראשית

אם יהא מטר וחיים, הרי ממילא הוא דן בהכרח את בני האדם אם ראויים הם לחיים בשנה זו אם לא, ועי"כ ממילא האדם נידון לענין חיים ומות בכללות.

בחג נידון על המים

והא דאיתא "בחג נידון על המים" אי"ז אם יהא בכלל מטר או לא, שזהו נידון של חיים ומות וזה נידונים בר"ה, ואדרבה עיקר סיבת הדין של ר"ה מתחיל בהמטר וכמשנ"ת, דע"ז קאי קרא דמראשית השנה, ובברכת זכרונות אמרינן "איזו לרעב ואיזו לשובע", הרי להדיא דרעב ושובע נידונים בר"ה, ומשום דהוא נידון של חיים ומות, ורק הא ד"בחג נידונים על המים" היינו על "ברכת ושפע" המים ולא על "עיקר המים", והיינו אחר שנקבע עיקר המים בר"ה שתהא שנת מטר וחיים, נידונים בחג שהוא זמן תחילת הגשמים אם יהא בצורה של "ברכה ושפע".

ובלשון הגמ' בראש השנה דף ט"ז ע"א ש"יתברכו" לכם גשמי שנה, והיינו שיהא בצורה של "ברכה ושפע" ולא על עצם המים, דלא

השנה" של המטר, ומשום זה גופא שהוא ראשית השנה קבעה תורה יום זכרון לבוא להזכר לפני ה' לטובה שתהא שנה זו הבאה עלינו שנת מטר וחיים, ואי"ז שייך להדין דאיכא בר"ה, דהא לר' יוסי ורבי נתן אדם נידון בכל יום ושעה וליכא דין מיוחד בר"ה, אלא דכיון שהוא ראשית השנה, הרי בטבע האדם שכשהוא עומד בראשית דבר החשוב לו לקיומו והוא מצפה לאחרית טוב הרי הוא חרד ודואג בלבו שהראשית הזאת תהא לה אחרית טובה, דכשהאדם כבר נמצא בעצם ובאמצע הדבר אין בטבעו להיות בדאגה ובחרדה. אמנם כשהוא בתחילת ובראשית הדבר הרי הוא עומד ומביט מהראשית להאחרית, דאז הוא מסתכל על כללות הדבר מראשיתו לאחריתו והוא נכנס לדאגה וחרדה על כל הדבר כולו שלא יהא לו מכשול ואחרית רעה ח"ו, אלא מצפה בחרדה שהראשית הזאת תהא לה אחרית טובה, וכיון שמצב של "ראשית" בטבעו להחריד את הלב על האחרית, משו"ה ב"ראשית השנה" של המטר שהוא בטבעו זמן דאגה וחרדה בלב האדם על כל השנה הבאה שתהא לה

אחרית טובה היינו מטר וחיים, הרי קבעה תורה לישראל יום זכרון לפני ה' לטובה, שיבואו מחמת דאגתם וחרדתם של "ראשית השנה" לבקש זכרון לטובה מאת ה' על השנה הבאה עליהם שתהא שנת מטר וחיים.

והא דהזכרון הוא ע"י "תרועה", והרי למה שנתבאר מעשה ה"תרועה" הוא ביטוי לחרדתם ופחדם מפני "משפט ה'", שהם שומעים את קול התרועה המחריד מביאת ה' לשפוט את הארץ, דהרי זהו מה שאנו אומרים בברכת שופרות שאנו חלים וחרדים מפני קול השופר של הופעת ה', וכמו במעמד הר סיני שקול השופר היה קול חרדה של הופעת ה' בצורת יראה וחרדה, ה"נ קול השופר היום של ר"ה הוא קול שופר וחרדה של הופעת ה' לשפוט את הארץ.

ובן הרי נתבאר דהמלכויות של יום ר"ה הוי משום דב"תרועה" כתוב ומתבטא החרדה מפני מלכותו של ה' שהוא מלך על כל הארץ השופט כל הארץ. ולמשנ"ת דעצם קביעות יום הזכרון אינו משום "המשפט והדין" של יום ראש

ביאורי קביעת יום ר"ה ליום זכרון רבי שמואל קבה

השנה, אלא משום עצם הדאגה והחרדה של "ראשית השנה", וא"כ מה ענין ה"תרועה" לכאן שהוא מבטא קול חרדה מהופעת ה' לשפוט את הארץ, והוא מבטא מלכות ה' על העולם, והרי אין בקשת הזכרון שייך למשפט ודין של ה' אלא לראשית השנה וצ"ב.

אמנם הביאור בזה דאח"נ סיבת בקשת הזכרון אינו משום הדין של יום ר"ה, אלא משום החרדה והדאגה של "ראשית השנה", אולם עצם ה"דאגה והחרדה" הוי מחמת אימת המשפט והדין של הקב"ה שהוא מלך המשפט על כל הארץ, ואף שעצם הדין והמשפט אינו ביום ר"ה עצמו, אלא שהוא כל יום לר' יוסי, מ"מ הדאגה והחרדה בראשית השנה הוי משום עצם המשפט והדין של הקב"ה שהוא שופט כל הארץ.

אף ל"מ"ד אדם נידון בכל יום – חרדת הדין מתעורר בראשית שנה וביאור הדברים דסיבת הדאגה והחרדה בראשית השנה אינה מתחילה משום שהוא יום דין, שהרי לר' יוסי ור' נתן אדם נידון

בכל יום, ומ"מ הדאגה והחרדה אינו אלא בראשית השנה, כי סיבת תחילת הדאגה והחרדה הוי משום שהוא "ראשית השנה", ובטבעו של האדם ש"ראשית" הוא זמן דאגה וחרדה על האחרית, אמנם "עצם מהות" הדאגה והחרדה הוא ממשפט ודין ה', דבאמת הרי ליכא סיבה לדאגה וחרדה, כיון דה' הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, וטוב ה' לכל והוא זן ברחמיו את הכל, וא"כ מה המקום לדאגה וחרדה בראשית השנה על המטר והחיים של השנה הבאה, ובפרט ישראל אהוביו של הקב"ה שהוא דואג לקיומם כמלך לעמו.

אמנם הדאגה והחרדה הנכנסת ללב הוי משום המשפט והדין של הקב"ה שהוא שופט כל הארץ, והוא דורש מעשה כולם ומי יזכה לפניו בדין, וממילא נמצא דעצם הדאגה והחרדה הוי מהדין והמשפט של ה' שאנו חרדים ויראים ממשפטו שיתקיים באיזה יום שהוא, ואף שאינו ביום זה של ר"ה מ"מ ב"ראשית השנה" כיון שבטבעו הוא זמן דאגה וחרדה על אחרית השנה הרי אז נכנס בלב הדאגה והחרדה ממשפטו ודינו של ה' שיתקיים

באיזה יום שהוא, ומצד שהוא זמן חרדה מחמת ראשית השנה הרי אנו נכנסים במצב של חרדה ופחד מאימת דינו ומשפטו של הקב"ה, ואנו חיים ומתייחסים ביום זה אל משפט ה' ודינו, ואף שאינו מתקיים דוקא ביום זה מ"מ ביום זה מחמת החרדה של ראשית השנה אנו מתייחסים ממילא אל משפט ה' וחרדת דינו, ואנו מתייחסים אל הקב"ה ביראה וחרדה בתורת מלך נורא השופט כל הארץ.

ואף שהמשפט מתקיים כל יום, מ"מ הרי כל השנה אין חובה להתייחס אל המשפט של כל יום ולהיות במצב של יראה וחרדה ממשפט ה', אלא כל השנה חובת היחס אל הקב"ה היא חובת אהבה כמלך יוצר כל טוב ומיטיב וכמשנ"ת לעיל, שזהו המלכויות של כל השנה, ואנו חיים בבטחון בטובו וחסדו, אמנם בראשית השנה שהוא בטבעו זמן חרדה על האחרית הרי מצד שהוא זמן חרדה ממילא אנו מתייחסים אל חרדת הדין והמשפט של הקב"ה, שזהו סיבת החרדה האמיתית מצד שהוא מלך המשפט, וכיון שביום זה אנו מתייחסים אל

הקב"ה ביראה וחרדה בתורת שופט כל הארץ, לכן אנו באים ביום זה עם שמיעת קול תרועה לפניו להביע חרדתנו מפניו מהופעת מלכותו ית' לשפוט את העולם.

ואף שהמשפט אינו דוקא ביום זה, מ"מ ביום זה הרי אנו מתייחסים אל מלכותו המשפטית המחרידה אותנו, ואנו באים לפניו בחרדת תרועה המביעה את חרדתנו ממלך המשפט, והוא שומע קול חרדתנו ברחמים וזוכרנו ע"ז לטובה במשפטו המתקיים באיזה יום שהוא כל השנה, כי מעשה חרדתנו ממשפטו ע"י התרועה בתחילת וראשית השנה מעורר רחמי ה' לזכרנו לטובה במשפטו המתקיים בכל יום שהוא ומרחם עלינו בדין.

ומעתה מבואר שפיר הא דהזכרון בראשית השנה הוא ע"י תרועה, והיינו ע"י חרדה מהופעת ה' לשפוט את הארץ, ומשום דאף דאין המשפט מתקיים בר"ה, מ"מ החרדה ובקשת הזכרון בראשית השנה הוי מחרדתנו מהופעת ה' הכללית לשפוט הארץ, דהיום אנו מתייחסים להופעתו הכללית לשפוט את הארץ, ואנו באים לבקש זכרון במשפטו ע"י

ביאור קביעת יום ר"ה ליום זכרון רבי שמואל קבו

חרדה ממשפטו, והוא מקבל ברחמים את חרדתנו וזוכרנו לטובה במשפטו.

ונמצא דאף שיום ר"ה אינו יום המשפט עצמו, מ"מ יום זה הוקבע כיום חרדה ופחד ממשפט ה' כי מלך נורא הוא השופט כל הארץ, וביום זה מחמת שהוא ראשית השנה אנו חיים ומתייחסים בחרדה אל מלכותו המשפטית, ואנו מבקשים זכרון לטובה במשפטו שיתקיים באיזה יום שהוא, ע"י תרועה שהוא חרדה ממשפטו.

יום החרדה

ולפי זה מבואר שפיר הא דאין אומרים הלל בר"ה משום דספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, ולכאורה הרי למ"ד אדם נידון בכל יום מ"ש ר"ה מכל יום, אמנם למשנ"ת הרי כל יום אין חובה להתייחס לזה, משא"כ בר"ה הרי עצם היום הוקבע ליום חרדה ממשפטו, והיום אנו חיים ומתייחסים להא דספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו כל השנה, והיום הוקבע להתייחס ביראה וחרדה אל הקב"ה בתורת מלך השופט כל הארץ.

ובן נמי מבואר הא דקדושת היום היא מלכויות, והיינו משום שעצם קביעות היום ליום חרדה ממשפטו ודינו הוא יום המבטא כבוד מלכותו המשפטית כי ה' עליון נורא מלך גדול על כל הארץ וחיילא ב' קדושת מלכויות, וכמשנ"ת ודר"ק.

ונמצא דמהות היום של ר"ה הוא יום משפט ודין ה', ואף שאין עצם המשפט היום, מ"מ הוא יום התייחסות למשפט ודין ה' של כל השנה, והוא יום חרדה ופחד מהמלך ה' בתורת שופט כל הארץ, ואנו באים להזכר לטובה במשפטו ע"י עצם הפחד והחרדה למשפטו שהוא מעשה התרועה, והוא מקבל את חרדתנו ברחמים וזוכרנו לטובה במשפטו.

וממילא חיילא ב' קדושת מלכויות וכמשנ"ת בכל דברינו, אמנם אי"ז שייך דוקא להא שהמשפט מתקיים בר"ה, אלא משום שהוא ראשית השנה שהוא בטבע זמן חרדה ופחד, ממילא הוקבע יום זה ליום חרדה ממשפטו וזכרון לפניו במשפטו, ועי"ז הוא יום מלכויות וכמשנ"ת.